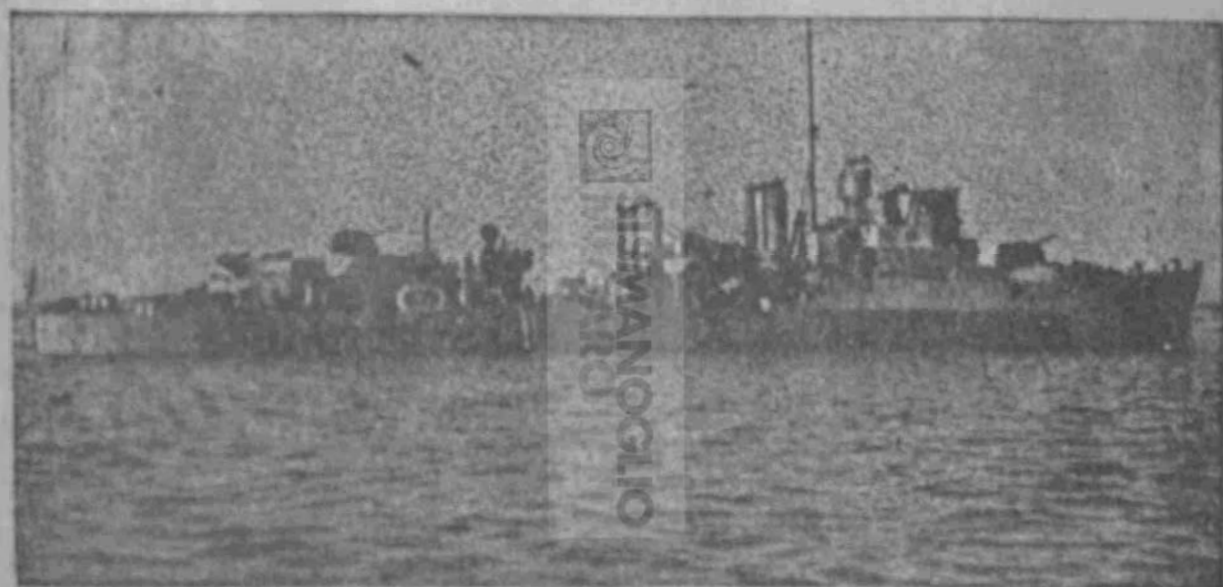

ΑΛΚΗ ΚΡΕΝΗ

14304

Ο ΤΟΡΠΙΔΙΣΜΟΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΣ

ΣΤΑΜΠΟΥΛ

1946

SISMANOGLIO
MEGARÒ

Ο ΤΟΡΠΙΛΙΣΜΟΣ

SISMANDRILLO
MEGALOPOLIS

ΤΗΣ «ΕΛΛΗΣ»

SISMANOGLIO
MEGARON

~~~~~  
**ΤΥΠΟΙΣ Μ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΥ**

**ΓΑΛΑΤΑ ΓΕΡΑΛΤΗ ΤΣΑΜΙ, ΚΑΡΑΝΤΙΝΑ ΣΟΚΑΚ ΓΙΟΡΔΑΝ ΧΑΝ**  
~~~~~

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ξη χρόνια, γεμάτα φρίκη, διήρκεσεν ὁ τρομερὸς κυκλῶνας ποῦ συγκλόνησε, παρέσυρε καὶ κατέστρεψε χώρες, κράτη καὶ ἔθνη ὁλόκληρα. Σ' αὐτὸ τὸ μακρὸ διάστημα ἡ ἀγωνία καὶ ὁ πόνος ἦσαν οἱ τακτικοὶ σύντροφοὶ τοῦ ἀνθρώπου, ποῦ ἔχυνε τὸ αἷμα του ἀπλῶς καὶ μόνο γιὰ νὰ τοῦ ἀγαγνωρισθῇ τὸ δικαίωμα τῆς ζωῆς.

Χώρες ποῦ πρὶν ξεσπίαση ἡ θύελλα κυριαρχοῦσε ἡ ζωὴ καὶ τὸ γέλιο σκεπιάστηκαν μὲ τὸ μαυρὸ πέπλο τοῦ θανάτου.

Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς πρόσφατης αὐτῆς ἀνθρωπίνης τραγωδίας, διάφορα πρόσωπα γιὰ νὰ ἀποφύγουν τὸν βάρβαρο κατακτητὴ, ἄφησαν τὰ σπίτια καὶ τοὺς δικούς τους καὶ ἦλθαν νὰ ἐπωφεληθοῦν τῆς φιλοξενίας τῆς Τουρκικῆς γῆς.

Τοὺς ἀκούσαμε νὰ μᾶς λέγουν πὼς ὁ τόπος μας μοιάζει παράδεισος, πραγματικὴ γῆ τῆς ἐπιγγελίας. Καὶ δὲν εἶχαν ἄδικο. Διότι χάρις στὸν Θεὸ καὶ τὴν διοικητικὴν ἱκανότητα τῶν ἡγετῶν τῆς χώρας μας, ἀπεφύγομεν μὲν τὴν μῆνιν τοῦ πολέμου ὄχι ὅμως καὶ τὸν ἀντίκτυπο. Εἶναι ἀδύνατο βέβαια σ' ἐκείνους ποῦ ζοῦν μὲσ' στὸ σύνολο τῆς ἀνθρωπότητος νὰ μείνουν ἀδιάφοροι καὶ ἀνεπηρέαστοι ἀπ' τὸ μαρτύριο τῶν συνανθρώπων των. Ὅσοι εἶχαμε τὸ εὐτύχημα νὰ βρισκόμαστε στὸν εἰρηνικὸ καὶ φιλόξενο αὐτὸν τόπο, παρανολουθούσαμε μὲ ἀγωνία τίς διαφορὰς πολιτικὰς μηχανορραφίαις καὶ τὰ διάφορα τεχνάσματα τοῦ Ἄξονος ποῦ κατέληξαν στὴν παγκόσμιο σχεδὸν σύρραξι.

Τὰ διάφορα γεγονότα ἀκολουθοῦσαν ἀλλήλα μὲ καταπληκτικὴ

ΣΥΝΘΗΚΗ ΦΙΛΙΑΣ, ΣΥΝΔΙΑΛΛΑΓΗΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑ-
ΣΤΙΚΟΥ ΔΙΑΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ ΜΕΤΑΞΥ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ
ΙΤΑΛΙΑΣ ΥΠΟΓΡΑΦΕΙΣΑ ΕΝ ΡΩΜΗ ΤΗ 23/9/1928.

Ἄ ρ θ ρ ο ν 1

Τὰ δύο Ὑψηλὰ Συμβαλλόμενα Μέρη ἀναλαμβάνουσι ἀ-
μοιβαίως τὴν ὑποχρέωσιν νὰ προσχωσὶ πρὸς ἀλλήλα τὴν ὑ-
ποστήριξιν καὶ τὴν ἐγκάρδιον φιλίαν τῶν, τὴν καθιερωθεῖσαν
διὰ τῶν Συνθηκῶν Εἰρήνης, ἀξιομφότερα τὰ μέρη ἔχουσιν
ὑπογράψει καθὼς καὶ τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἐκτέλεισιν τῶν ἐν
ταῖς Συνθήκαις ταύταις καθοριζομένων ὑποχρεώσεων.

Ἄ ρ θ ρ ο ν 2

Ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἓν τῶν Ὑψηλῶν Συμβαλλομέ-
νων Μερῶν ἤθελε γίνῃ ἀντικείμενον ἐπιθέσεως, μὴ προκληθεῖ-
σης ὑπ' αὐτοῦ, ἐκ μέρους μιᾶς ἢ πλειόνων Δυνάμεων, τὸ ἕτε-
ρον Μέρος ἀναλαμβάνει τὴν ὑποχρέωσιν νὰ τηρήσῃ οὐδετε-
ρότητα καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς συρράξεως.

Ἄ ρ θ ρ ο ν 3

Ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἡ ἀσφάλεια καὶ τὰ συμφέροντα
ἐνὸς τῶν Ὑψηλῶν Συμβαλλομένων Μερῶν ἤθελον ἀπειληθῆ
συνεπείᾳ βιαίων ἐισβολῶν, προσερχομένων ἔξωθεν, τὸ ἕτερον
Μέρος ἀναλαμβάνει τὴν ὑποχρέωσιν νὰ παράσχῃ αὐτῷ τὴν
πολιτικὴν καὶ διπλωματικὴν αὐτοῦ ὑποστήριξιν πρὸς ἄρσιν
τῶν αἰτίων τῶν ἀπειλῶν τούτων.

* Α ρ θ ρ ο ν 4

Ἐν περιπτώσει διεθνῶν περιπλοκῶν, ἐὰν τὰ Ὑψηλὰ Συμβαλλόμενα Μέρη εἶναι σύμφωνα ὅτι τὰ κοινὰ αὐτῶν συμφέροντα ἀπειλοῦνται ἢ δύνανται νὰ ἀπειληθῶσιν, ἀναλαμβάνουσι τὴν ὑποχρέωσιν νὰ συνεννοηθῶσιν ἐπὶ τῶν ληπτέων πρὸς κατοχύρωσιν αὐτῶν μέτρων.

* Α ρ θ ρ ο ν 5

Ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Ἰταλία ἀναλαμβάνουσι τὴν ὑποχρέωσιν νὰ υποβάλλωσιν εἰς τὴν διαδικασίαν τῆς συνδιαλλαγῆς, τὴν προβλεπομένην ὑπὸ τῶν κατωτέρω ἀρθρῶν 8 ἕως 19, πάντα τὰ ζητήματα ἅτινα ἤθελον τυχὸν διαιρέσῃ αὐτὰς καὶ ὧν ἡ λύσις δὲν θὰ ἐπετυγχάνετο διὰ τῆς συνήθους διπλωματικῆς ὁδοῦ.

Ἐν περιπτώσει ἀποτυχίας τῆς διαδικασίας συνδιαλλαγῆς, θὰ ἐπιζητηθῇ δικαστικὸς κανονισμὸς, συμφώνως πρὸς τὰ ἀρθρα 20 καὶ ἐπόμενα τῆς παρούσης συνθήκης.

* Α ρ θ ρ ο ν 6 — 25

(Κανονίζουσι τὰ τῆς διαδικασίας τῆς συνδιαλλαγῆς καὶ τοῦ δικαστικοῦ κανονισμοῦ)

* Α ρ θ ρ ο ν 26

Ἡ παρούσα Συνθήκη, τῆς ὁποίας ἡ ἐρμηνεία ἢ ἐφαρμογὴ δὲν δύνανται οὐδόλως νὰ θίξωσι τὰ ἐκ τοῦ Συμφώνου τῆς Κ. Τ. Ε. δικαιώματα καὶ τὰς ὑποχρεώσεις τῶν Ὑψηλῶν Συμβαλλομένων Μερῶν, θὰ ἀνακοινωθῇ πρὸς καταχώρισιν εἰς τὴν Κ. Τ. Ε. συμφώνως πρὸς τὸ ἀρθρον 18 τοῦ Συμφώνου.

* Α ρ θ ρ ο ν 27

Αἱ ἀμφισβητήσεις αἰτινες δύνανται νὰ γεννηθῶσιν εἴτε κατὰ τὴν ἐρμηνείαν εἴτε κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς παρούσης Συνθήκης θὰ ὑποβάλλωνται ἀπ' εὐθείας δι' ἀπλῆς αἰτήσεως εἰς τὸ Δ.Δ.Δ.Δ. Χάγης

Ἄ ρ θ ρ ο ν 28

Ἡ παροῦσα Συνθήκη θὰ κυρωθῆ τὸ ταχύτερον καὶ θὰ τεθῆ ἐν ἰσχύϊ εὐθὺς μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν ἐπικυρώσεων, ἡτις θὰ λάβῃ χώραν ἐν Ρώμῃ. Θὰ ἔχῃ διάρκειαν πέντε ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἡμερομηνίας τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν ἐπικυρώσεων.

Ἐὰν δὲν καταγγελθῆ ἐξ μῆνας πρὸ τῆς παρελεύσεως τῆς προθεσμίας ταύτης, θὰ παραμείνῃ ἐν ἰσχύϊ διὰ μίαν εἰσέτι πενταετίαν.

Πρὸς πίστῳσιν τῶν ὁποίων οἱ πληρεξούσιοι ὑπέγραψαν τὴν παροῦσαν Συνθήκην καὶ ἐπέθεσαν τὰς σφραγίδας των.

Ἐγένετο ἐν Ρώμῃ τὴν 23ην Σεπτεμβρίου 1928

(Ὑπογραφαί)

Ε. Κ. Βενιζέλος Μπενίτο Μουσσολίνι

1940 : Ὁ διεθνὴς ὄριζων εἶναι σκεπασμένος μὲ τὶς πολεμικὰς περιπλοκάς. Ἡ ἀνησυχία καὶ ἡ ἀγωνία ἔχει φθάσει στὸ κατακόρυφο. Τὰ ἐμπόλεμα κράτη, προσπαθοῦν μὲ κάθε τρόπο, μὲ κάθε μέσον, μὲ κάθε θυσία νὰ ἐξέλθουν νικηταὶ ἀπὸ τὸν τρομερὸν ἐκείνον κυκλῶνα. Γνωρίζουν πὼς καὶ ἡ παραμικρὴ ἀδυναμία θὰ ἰσοδυναμοῦσε μὲ θάνατο. Γιατὶ ἡ τρομερὴ σύγκρουσις δὲν εἶναι ἀπλῶς διαφορὰ ἰδεολογιῶν ἢ ζήτημα γεωγραφικῶν διαρρυθμίσεων. Εἶναι ζήτημα ζωῆς καὶ θανάτου.

Ἡ χιτλερική Γερμανία καὶ ἡ σύμμαχός της Ἰταλία τοῦ Μουσσολίνι, βλέποντας πὼς ἔχουν τελειώσει πιά τὰ διάφορα προσχήματα καὶ οἱ διάφορες προφάσεις, κ' ἔχοντας ἐμπιστοσύνη στὴν ἰσχύν καὶ στὶς προετοιμασίες τους, ἔρριψαν τὸ προσωπεῖον καὶ διεκήρυξαν καθαρὰ ὅτι σκοπὸς τους εἶναι νὰ ἐπιβάλλουν τὴν νέα τάξι. Τὸ πὼς ἐννοοῦσαν οἱ ἄξονικοὶ τὴν

περίφημη νέα τάξι είναι γνωστόν ἀπὸ τὴν τακτικὴ τους. Στρατόπεδα συγκεντρώσεως. Θάλαμοι ἀσφυξιγόνων. Ὀμαδικαὶ ἐκτελέσεις. Δολοφονίαι. Βία. Ἀρπαγή. Ἐκβιασμός. Σαδισμός.

Ἡ Βρετανικὴ Ἀυτοκρατορία κρατεῖ ὅλο τὸ βῆρος τῆς τρομερῆς πολεμικῆς μηχανῆς τοῦ τρίτου Ράιχ καὶ τῶν συμμάχων του. Ὁ κόσμος μέρα μὲ τὴν ἡμέρα μοιάζει περισσότερο μὲ κόλασι. Ἡ φωτιὰ καὶ τὸ σίδηρο κτυποῦν ὀλοένα καινούργια κράτη.

Τὰ γεγονότα ἀλληλοδιαδέχονται μὲ καταπληκτικὴ ταχύτητα. Μετὰ τὴν Πολωνία τὴν 9 Ἀπριλίου 1940 καταλαμβάνεται ἡ Νορβηγία, 10 Μαΐου ἐπίθεσις κατὰ τοῦ Βελγίου καὶ Ὀλλανδίας, Ἰούνιος ἡ τραγωδία τῆς Δουγκέρκης, 9 Αὐγούστου ἀρχὴ τῆς μάχης τῆς Ἀγγλίας.

Ὅλοι διερωτῶνται μὲ ἀγωνία :

Ποιανοῦ σειρὰ ἦρθε ἀραγε :

Αἱ δυνάμεις τοῦ σκότους καὶ τῆς βίας θριαμβεύουν. Ἄλλοῦ κτυποῦν μὲ τὴν σατανικὴ τους, πολεμικὴ μηχανή, ἐκείνους ποὺ προσπαθοῦν μὲ θυσία τῆς ζωῆς τους νὰ ἐμποδίσουν τὴν κατάρρευσι τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἄλλοῦ κτυποῦν, ὄχι πιά μὲ τὸ σίδηρο καὶ τὴν φωτιὰ, μὰ μ' ἓνα ἄλλο ὄπλο:

Τὴν προπαγάνδα. Δηλαδή μὲ ψευτιὰς καὶ ὑποσχέσεις, προσπαθοῦν νὰ ἐπιτύχουν τὴν συνθηκολόγησι τῶν προσεχῶν θυμάτων των καὶ νὰ γίνουν κύριοι τῆς χώρας των χωρὶς κόπους καὶ θυσίας.

Ὅταν ὁμως ἡ ψευτιὰ καὶ αἱ ὑποσχέσεις ἀποτύχουν ὑπάρχει ἓνα ἀκόμη μέσον, στὸ ὁποῖον καταφεύγουν, προτοῦ καταφέρουν τὸ τελειωτικὸ πλήγμα.

Ἡ τρομοκρατία !

Μὲ τὴν προπαγάνδα καὶ τὴν τρομοκρατία ἐλπίζουν πὸς θὰ καταφέρουν τοὺς οὐδέτεροὺς καὶ ἐλευθέρους λαοὺς νὰ προσχωρήσουν στὴν παράταξι τους.

Καὶ οἱ οὐδέτεροὶ λαοί, στὴν ζωτικὴ περιοχὴ τῶν Βαλκανίων εἶναι δύο. Ἡ Τουρκία καὶ ἡ Ἑλλάς.

Μποροῦν βέβαια, οἱ ἄξονικοί, νὰ ἐπιτεθοῦν καὶ μὲ τὴν συντριπτικὴ τους ἐμφυξη καὶ ἀψυξη ὑπεροχὴ, νὰ κυριεύσουν τὰς δύο χώρας, ἀλλὰ δύο μεγάλοι καὶ βασικοὶ παράγοντες τοὺς ἀναγκάζουν νὰ κρατοῦν τὰ χροσωκοπημένα τους προσχήματα.

Ο Πολιτικός : Δεν θέλουν ακόμα να δείξουν πώς η αρχή τους είναι η βία.

Ο Στρατιωτικός : Απαιτεί, ο πόλεμος να διεξάγεται με μικρότερες, όσον το δυνατόν θυσίες, και με μεγαλύτερα κέρδη.

Αν μεταχειρισθούν την βία, θα καταβάλουν ίσως τα δύο κράτη, αλλά δεν θα μπορέσουν να έπωφεληθούν, της στρατιωτικής των δυνάμεως.

Θα έχουν ακόμα να αντιμετώπισουν την έχθρότητα του πληθυσμού το σαιμποτάζ, την αναρχίαν και για την κατάπνιξιν όλων αυτών θα δεσμευθούν μεγάλες δυνάμεις στρατού.

Γι' αυτό προσπαθούν ακόμα να προσελκύσουν τους ουδέτερους προς το μέρος των και για να το επιτύχουν βάζουν σε κίνησι την διπλωματία, προς ένίσχυσι δε αυτής προσθέτουν την προπαγάνδα της οποίας τελευταίο άτου είναι η τρομοκρατία ή πόλεμος των γειτόνων.

Τα κυρίως ουδέτερα κράτη στα Βαλκάνια, καθώς είπαμε και άνωτέρω, είναι δύο : Η Τουρκία και η Ελλάδα. Τα άλλα δεν λογαριάζονται ως ουδέτερα. Η Αλβανία δεν υπάρχει παρά κατ' όνομα. Η Βουλγαρία, της οποίας είναι γνωστά τα αισθήματα και αι έδαφικαι διεκδικήσεις που τρέφει κατά των γειτόνων της, θεωρείται ήδη ως μέλος της άξονικης παρατάξεως. Μένει ή Γιουγκοσλαβία, με την όποιαν ο άξων βρίσκειται σε διαπραγματεύσεις, αι όποιαι έμπνέουν άνησυχίας, λόγω της άσταθείας της τότε Γιουγκοσλαβικής κυβερνήσεως.

Δεν μένουν λοιπόν παρά η Τουρκία και η Ελλάδα που αξίζουν ιδιαίτερας προσοχής. Ο τουρκικός λαός, συσπειρωμένος, γύρω από τους ηγέτας του, περιμένει ήρεμα και άποφασιστικά.

Ο ελληνικός λαός, στο πλησίασμα του έξωτερικου κινδύνου, που γίνεται μέρα με τη μέρα πιο άντιληπτός, φαίνεται σαν να ξεχάσε κάθε έσωτερική διαμάχη, και περιμένει ήρεμος και ένωμένος την εξέλιξι των γεγονότων.

Η Ελλάδα και η Τουρκία είναι βέβαιαι, ή μία διά την άλλη.

Γνωρίζουν πώς και ο τελευταίος τους πολίτης έχει βα-

θειά ριζωμένη μέσα του την έννοια της τιμής και θὰ μείνουν πιστοὶ στὴν συνθήκη φιλίας, τῆς ὁποίας τὰς βάσεις ἔθεσαν δύο παγκοσμίως ἀνεγνωρισμένα πολιτικά και διανοητικά μεγαλοφυῖαι.

Ὁ Κεμάλ Ἀτατούρκ και ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος.

Ἡ κάθε χώρα εἶναι βεβαία πὼς ἡ ἄλλη δὲν θὰ κυττάξῃ νὰ ἐπωφεληθῇ τῆς περιστάσεως εἰς βάρος τῆς.

Νοιώθουν, βλέπουν πὼς εἶναι σχεδὸν τριγυρισμένα, ἀπὸ ἐχθροὺς, και μὲ πίστι, μὲ βεβαιότητα στὴ φιλία τους περιμένουν ἤρεμα μὲ τὸ αἶσθημα τῆς τιμῆς και τῆς ἐλευθερίας. Ξεύρουν πὼς τοὺς ἀναμένουν δύσκολες στιγμὲς μὰ δὲν κλονίζονται...

Και περιμένουν...

Πρὸ πολλοῦ ἤδη, ἡ μικρὴ και φτωγὴ Ἑλλάς ἐγινεν ὁ στόχος τῆς συστηματικῆς πολιτικῆς πίεσεως τοῦ Ἀξονος. Τὴν διαχείρησι τοῦ «πολέμου τῶν νεύρων» τὴν ἔχει ἀναλάβει φανερὰ ἡ Ἰταλία τῆς ὁποίας αἱ διαθέσεις, ἀπέναντι τῆς Ἑλλάδος ἤρχισαν νὰ ἐκδηλώνωνται σαφέστεραι ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1929 δηλαδὴ ἀπὸ τῆς καταλήψεως τῆς Ἀλβανίας. Ἄς παρακολουθήσωμεν ὁμως τὰς πολιτικὰς ζυμώσεις και μεταλλαγὰς αἰτίνας εἶναι ἄγνωστοι ἀπὸ τὸ πολὺ κοινόν, καθὼς και τὰ διάφορα τεχνάσματα τῆς τότε φασιστικῆς Ἰταλίας, πὸν προηγήθησαν και ἐπηκολούθησαν τὴν κατάληψι τῆς Ἀλβανίας.

Τὴν 17ην Μαρτίου τοῦ 1939 τὸ Ἀθηναϊκὸν Πρακτορεῖον μετέδιδε:

Ἐπίσημος ἰταλικὴ ἀνακοίνωσις τονίζει ὅτι αἱ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ κυκλοφορήσασαι φῆμαι περὶ ἐπικειμένης δῆθεν ἰταλικῆς ἐπεμβάσεως ἐν Ἀλβανίᾳ ἀποτελοῦν κακοήθη ψεύδη διαδιδόμενα πρὸς διατάραξιν τῆς εἰρήνης ἐν τῇ Ἀδριατικῇ.

Δηλαδὴ ἡ ἰταλικὴ κυβέρνησις ἠρνεῖτο κατηγορηματικῶς, ὅτι προϋτίθετο νὰ προβῇ εἰς οἵανδήποτε ἐνέργειαν εἰς τὴν Ἀλβανίαν.

Μίαν ἐβδομάδα ἀργότερον τῇ 24ῃ Μαρτίου 1939 ὁ ἐν Βελιγραδίῳ πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος ἀπέστειλε τὸ κάτωθι

τηλεγράφημα πρὸς τὸ Β. ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος :

«Ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, ἐν γνώσει τῶν ἀνησυχητικῶν πληροφοριῶν περὶ ἰταλικῶν προθέσεων εἰς βάρος τῆς Ἀλβανίας, οὐδεμίαν ἀποδίδει εἰς αὐτάς πίστιν, βασιζόμενος ἐπὶ τῶν κατηγορηματικῶν διαβεβαιώσεων τῆς ἰταλικῆς κυβερνήσεως, ἃς καὶ θεωρεῖ πανηγυρικῶς ἐπικυρωθείσας ὑπὸ τοῦ χθεςινοῦ λόγου ἐνώπιον τῆς νέας ἰταλικῆς Βουλῆς τοῦ Στέμματος».

ΡΩΣΕΤΗΣ

Καθὼς φαίνεται ὁ Γιουγκοσλάβος ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν θεωροῦσε ἀβασίμους τὰς φήμας περὶ ἐπικειμένης ἰταλικῆς ἀποβάσεως ἐν Ἀλβανίᾳ, τὴν γνώμην του δὲ αὐτὴν ἐνίσχυνεν ἡ ἐπίσημος δήλωσις τῆς ἰταλικῆς Βουλῆς τοῦ Στέμματος ποὺ συνεδρίασε τὶς μέρες ἐκεῖνες.

Τὴν 3ην Ἀπριλίου τοῦ ἰδίου ἔτους ὁ ἐν Τιράνοις πρεσβευτῆς ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸ Β. ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ἔλεγεν :

«Ὁ ἐν Αὐλῶνι ὑποπρόξενος τηλεγραφεῖ ὅτι οἱ ἐκεῖ Ἴταλοὶ ὁμιλοῦν ἀπεριφράστως περὶ ἀμέσου καταλήψεως τῆς Κερκύρας ἐν περιπτώσει γενικωτέρας τινὸς περιπλοκῆς».

ΣΚΕΦΕΡΗΣ

Αἱ φῆμαι περὶ ἰταλικῆς ἀποβάσεως ἐν Ἀλβανίᾳ, προὔξενησαν μεγάλην ἀγανάκτησιν στὰ ὑγιᾶ καὶ ἐλεύθερα στοιχεῖα τοῦ ἀλβανικοῦ λαοῦ. Πολλοὶ ἐτοιμάζονται νὰ προβοῦν εἰς ἀντιἰταλικὰς διαδηλώσεις. Τὴν 4ην Ἀπριλίου 1939 ὁ ἐν Ἀργυροκάστρῳ ὑποπρόξενος ἐρωτᾷ τὸ Β. Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν :

«Παρακαλῶ ὅπως εὐαρεστηθῆτε νὰ μοὶ χορηγήσητε ὁδηγίας ἐπὶ τοῦ κατωτέρω ζητήματος :

Οἱ ἐν ἐνταῦθα ὁμογενεῖς μοὶ ἀπηύθυνον ἐρώτημα περὶ τῆς ὑπ' αὐτῶν τηρητέας στάσεως ἐν περιπτώσει πιθανῆς δημιουργίας ὑπὸ τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ Ἀργυροκάστρου ἀντιἰταλικῶν ἐκδηλώσεων».

ΧΕΙΜΑΡΙΟΣ

Ἀμέσως ὁ μόνιμος ὑφυπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τηλεγραφεῖ πρὸς τὸ ἐν Ἀργυροκάστρῳ Β. Ὑποπρόξευεῖον :

«Παρακαλοῦμεν ὅπως συστήσετε μετ' ἐπιμονῆς εἰς τοὺς

ὁμογενεῖς ὅπως ἀπόσχουν ἐπιμελῶς οἰαοδήσοις ἐκδηλώσεως ἀντιϊταλικῆς».

ΜΑΥΡΟΥΔΗΣ

Μὲ τὸ ἀνωτέρω τηλεγράφημα φανερόνεται ἡ ἐπιθυμία τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως ὅπως ἀπόσχη ἀπὸ κάθε ἐνεργειαν ποῦ θὰ δυσαρεστοῦσε τὴν Ἰταλίαν.

Τὴν ἰδίαν ἡμέραν, πρὸς τὸ ἑσπέρας, ὁ ἐν Ρώμῃ ἐπιτετραμμένος, ἀνεκοίνωσε πρὸς τὸ Β. Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν :

«Ὁ κόμης Τσιάνο διεβεβαίωσε σήμερον ρητῶς τὸν πρεσβευτὴν τῆς Ἀγγλίας ὅτι οὐδόλως προτίθεται ἡ ἰταλικὴ κυβέρνησις νὰ ἐπέμβῃ ἐν Ἀλβανίᾳ, τοσοῦτον μᾶλλον καθόσον δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ ἐμπλακῇ εἰς γὰς περιπλοκάς».

ΡΩΜΑΝΟΣ

Ὁ κόμης Τσιάνο τὸν Ἀπρίλιον ἀκόμη, διεβεβαίωσεν, ὅτι ἡ Ἰταλία δὲν σκοπεῖ νὰ ἐπέμβῃ ἐν Ἀλβανίᾳ.

Καὶ ὅμως τὴν 8ην Ἀπριλίου ὁ ἐν Τίρανοις Ἑλληνὸς πρεσβευτῆς τηλεγραφοῦσα πρὸς τὸ Β. Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν :

«Τὴν 8ην πρωῒνην πέντε ἰταλικά πολεμικὰ πλοῖα ἤρξισαν βομβαρδίζοντα τὸ Δυρράχιον. Συνοδεύονται ὑπὸ δύο ὀπλιταγωγῶν».

ΣΚΕΦΕΡΗΣ

Τὴν 8ην Ἀπριλίου ὁ κόμης Τσιάνο διεβεβαίωσε τοὺς πρεσβευτὰς Ἀγγλίας καὶ Ἡνωθ. Πολιτειῶν ὅτι ἡ ἐνέργεια τῆς Ἰταλίας εἶναι προσωρινή καὶ ὅτι τὰ ἰταλικά στρατεύματα θὰ ἀποσυρθῶσιν εὐθὺς ὡς ἀποκατασταθῇ ἡ τάξις καὶ σχηματισθῇ κυβέρνησις φιλικὴ πρὸς τὴν Ἰταλίαν.

Δηλαδή τὰ ψεῦδη διεδέχοντο τὸ ἓνα τὸ ἄλλο. Τὴν ἰδίαν μέρα ποῦ ὁ κόμης Τσιάνο ἔκαυε τὴν ἀνωτέρω δήλωσιν εἰς τοὺς πρεσβευτὰς Ἀγγλίας καὶ Ἡνωθ. Πολιτειῶν, ὁ διοικητὴς τοῦ πρώτου εἰς τὰ Τίρανα εἰσελθόντος ἰταλικοῦ τάγματος ἐδήλωσεν ὅτι ἡ Ἰταλία ἤρξατο διὰ νὰ μεγαλώσῃ τὴν Ἀλβανίαν.

Νὰ μεγαλώσῃ τὴν Ἀλβανίαν. Ἴδου μία φράσις ποῦ ἔλεγε πολλά. Ποῦ ξεσκέπαζε τελείως τὴν Ἰταλίαν τοῦ Μουσσολίνι.

Ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις, ἐμπρὸς στὴ φθορὰ τῶν γεγονότων, κράτησε τὴν ἰδίαν πάντοτε ἀνευκτον στάσιν.

Ἀπέφυγεν ἔστω καὶ τὴν παραμικροτέραν ἐκδήλωσιν ἐναντίον τῆς Ἰταλίας. Καὶ ὁμοῦς Γνώριζε ἤδη, ὅτι ἡ Ἀλβανία κατελήφθη ἀπλῶς καὶ μόνο, διὰ τὴν χρησιμεύσῃ ὡς βάσις ἐξοριμῆσεως κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Τὸ γνώριζεν, ἀλλὰ ἀπέφυγε κάθε ἀντίδρασιν. Οὔτε μία ἀπλῆ διαμαρτυρία δὲν ἔστειλε.

Τῆ μέρα ποὺ τὸ πρῶτο ἰταλικὸ τάγμα εἰσῆλθε στὰ Τίρανα, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀλβανίας Ζώγου συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ πρωθυπουργοῦ καὶ ἄλλων ἐπισήμων, ἀφίκετο εἰς τὴν Φλωρίναν. Κατόπιν τούτου, διὰ τὴν μὴ δημιουργηθοῦν προστριβαί, ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργὸς καὶ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, ἐτηλεγράφησε πρὸς τὴν ἐν Ρώμῃ ἑλληνικὴν Β. Πρεσβείαν :

« Πληροφορήθημεν τὴν στιγμὴν αὐτὴν παρὰ τοῦ Νομάρχου Φλωρίνης ὅτι ἀφίκετο ἐκεῖ πρὸ ὀλίγου ἀπροόπτως ὁ Βασιλεὺς Ζώγου, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Ἀλβανοῦ πρωθυπουργοῦ καὶ ἄλλων προσώπων, τὸν ἀγνοοῦμεν εἰσέτι τὰ ὀνόματα. Ἡ εἰσοδος εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἔδαφος ἐγένετο ἄνευ οὔδεμιᾶς προηγουμένης προαιδοποιήσεως προφανῶς λόγω τοῦ γεγονότος ὅτι ἐπαύσαμεν ἀπὸ τοῦ ἀπογεύματος τῆς χθὲς λαμβάνοντες τηλεγραφήματα παρὰ τῆς ἡμετέρας ἐν Τιράνοις Β. Πρεσβείας.

Παρακαλοῦμεν ὅπως ἀνακοινώσετε ἐπείγοντως τὰ ἀνωτέρω εἰς τὸν Ἰταλὸν ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ τονίσετε αὐτῷ ὅτι ἡ Β. Κυβέρνησις θὰ λάβῃ πάραυτα ἅπαντα τὰ ἀναγκαῖα μέτρα ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ ἀποκλεισθῇ οἰαδήποτε ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ἐδάφους πολιτικὴ δράσις τοῦ Βασιλέως Ζώγου, ἥτις θὰ ἠδύνατο ὀπωτήρησαι νὰ ἀποτελέσῃ κατάχρησιν τῆς παρεχουμένης εἰς πολιτικούς φυγάδας φιλοξενίας. Ἔσπευσα νὰ ἀνακοινώσω τὰ ἀνωτέρω καὶ εἰς τὸν ἐπιτετραμμένον τῆς Ἰταλίας».

ΜΕΤΑΣΤΑΣ

Τὴν 9ην Ἀπριλίου 1939 ὁ ἐπιτετραμμένος τῆς Ἰταλίας παρέδιδε τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα πρὸς τὸν Ἕλληνα πρωθυπουργὸν ἐκ μέρους τοῦ Μουσσολίνι.

Ἐκφράζω ὄλην μου τὴν ἱκανοποίησιν διὰ τὴν στάσιν ἣν ἡ Ἑλλὰς ἐτήρησε σχετικῶς μετὰ τὸ ζήτημα τοῦ Ζώγου καὶ σαὺς εὐχαριστῶ διότι ἐλήφθησαν ὅλα τὰ μέτρα ὅπως ἀποκλει-

σθοῦν ἐκδηλώταις τοῦ Λόγγου αἰτίας, θὰ ἠδύναντο νὰ ἐπι-
σκιάτουν ἔστω καὶ ἐλαφρῶς τὰς τότε στεινὰς φιλικὰς σχέ-
σεις, αἱ ὁποῖαι συνδέουν τὰς δύο χώρας καὶ τῶν ὁποίων ἡ
διατήρησις εἶναι ἡ βᾶσις τῆς πολιτικῆς μου ἐν τῷ παρόντι
καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.

Αὐτὰ τηλεγραφοῦσε τὴν 9ην Ἀπριλίου ὁ Μουσσολίνι
ἀλλὰ τὰ στρατεύματά του ἐξακολουθοῦν νὰ προχωροῦν πάν-
τοτε, πρὸς τὴν ἑλληνικὴν μεθόριον.

Ἡ προέλασις τοῦ ἰταλικοῦ στρατοῦ εἰς τὴν Ἀλβανία συ-
νεχίζεται.

Μεγάλη Παρασκευὴ, Μεγάλον Σάββατον. Φθάνει ἡ Κυρια-
κὴ τοῦ Πάσχα καὶ ἡ Ἑλλάς καθὼς καὶ ὅλος ὁ κόσμος δὲν
ξεύρει πὺθὰ σταματήσουν τὰ ἰταλικά στρατεύματα. Ἡ
ἀγωνία τῆς κοινῆς γνώμης ἔχει φθάσει εἰς τὸ κατακόρυφον.

Ἡ κατάστασις αὐτὴ προξενεῖ κάποιαν νευρικότητα μετα-
ξὺ τῶν δύο χωρῶν. Οἱ ἰταλικοὶ σκοποὶ φαίνονται νὰ ξεκα-
θαρίζονται κάτω ἀπὸ τὸν πέπλον τῆς προσποιήσεως.

Ἡ Ἀγγλία τὴν 13ην Ἀπριλίου διὰ στόματος τοῦ πρω-
θυπουργοῦ της Νέβιλ Τσάμπερλαϊν, δηλώνει ἐνώπιον τῆς
Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων :

Ἡ κυβέρνησις τῆς Α. Μεγαλειότητος νομίζει ὅτι ἐκτελεῖ
καθῆκον καὶ παρέχει ὑπηρεσίαν ἐμμένουσα νὰ μὴ παραμείνη ὡς
πρὸς τὰς διαθέσεις της οὐδ' ἐλαχίστη ἀμφιβολία παρ' οἰωδή-
ποτε. Ὅθεν ἐπωφελοῦμαι τῆς εὐκαιρίας ταύτης διὰ νὰ δηλώ-
σω ἐξ ὀνόματος αὐτῆς ὅτι ἀποδίδει μεγίστην σημασίαν εἰς τὸ
νὰ ἀποφευχθῇ κάθε διατάραξις διὰ τῆς βίας ἢ διὰ τῆς ἀπει-
λῆς εἰς τὰς περιοχὰς τῆς Μεσογείου καὶ τῆς Βαλκανικῆς.
Κατέληξε συνεπῶς εἰς τὸ συμπέρασμα ὅπως ἐν περιπτώσει
σαφοῦς ἀπειλῆς κατὰ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος ἢ τῆς Ρου-
μανίας, ἐναντίον τῆς ὁποίας ἀπειλῆς ἡ Ἑλληνικὴ καὶ Ρουμανι-
κὴ Κυβέρνησις θὰ ἔκρινον ἀναγκαῖον νὰ ἀντιστῶσι διὰ τῶν
ἐθνικῶν αὐτῶν δυνάμεων ἡ Βρετανικὴ Κυβέρνησις θεωρήσῃ
ἑαυτὴν ὑποχρεωμένην νὰ παράσχη εἰς τὰς Κυβερνήσεις Ἑλλά-
δος καὶ Ρουμανίας πᾶσαν βοήθειαν ἣν διαθέτει. Μεταδίδομεν
τὴν δήλωσιν ταύτην εἰς τὰς ἀμέσως ἐνδιαφερομένας Κυβερνή-
σεις ὡς καὶ εἰς τὰς ἄλλας Κυβερνήσεις, ἰδίως εἰς τὴν Τουρκι-

κὴν, αἱ στεναὶ σχέσεις τῆς ὁποίας μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως τυγχάνουσαι γνωσταί...»

Παρομοίαν δήλωσιν ἔκαμε καὶ ὁ Γάλλος Πρωθυπουργὸς κ. Νταλαντιέ.

Τὰς δηλώσεις αὐτὰς εὔρε πρόσχημα ἡ Ἰταλία διὰ νὰ κατηγορήσῃ τὴν Ἑλλάδα ὡς κρατοῦσαν ἐχθρικήν στάσιν ἀπέναντί της. Τὴν 21 Αὐγούστου 1939 ὁ ἐν Ἀθήναις Ἰταλὸς Πρεσβευτῆς ἐπισκέπτεται τὸν Ἑλληνα Πρωθυπουργὸν καὶ Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Μεταξῶν καὶ τοῦ δηλώνει ὅτι ἡ Ἰταλικὴ Κυβέρνησις θεωρεῖ τὴν ἐκ μέρους τῆς Ἑλλάδος ἀποδοχὴν τῶν Ἀγγλικῶν καὶ Γαλλικῶν ἐγγυήσεων ὡς ἀπόδειξιν τῆς ἐχθρικῆς στάσεως τῆς Ἑλλάδος ἀπέναντί της.

Σ' αὐτὴν τὴν δήλωσιν ὁ Ἰωάννης Μεταξῶς ἀπαντᾷ εὐστόχως καὶ μὲ δικαία ἀγανάκτησιν· «Μᾶς καταλογίζετε ὅτι ἐδέχθημεν τὴν ἐγγύησιν τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, μολονότι ἡ μονομερὴς καὶ αὐθόρμητος δοθεῖσα ἐγγύησις αὐτὴ ἦτο τελείως γενικὴ διὰ πᾶσαν κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐπίθεσιν. Καὶ ὁμοῦ ἐδέχθησαν οἱ ἐν Ρώμῃ λίαν φιλοφρόνως καὶ φιλικῶς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ρουμανίας, ἡ ὁποία εἶναι ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὡς καὶ ἡμεῖς ὄρους. Ὑφίσταται τι τὸ εἰδικώτερον διὰ τὴν Ἑλλάδα; Ἀλλὰ μᾶς λέγετε ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς τὰς διαβεβαιώσεις τοῦ κ. Μουσολίνι. Καὶ σᾶς ἐρωτῶ: Τὴν Παρασκευὴν τὸ πρωτὶ ἤρχισεν ἡ ἀπόβασις εἰς τὴν Ἀλβανίαν, καὶ αἱ διαβεβαιώσεις αὐταὶ δὲν μᾶς εἶχον δοθεῖ. Τὸ Σάββατον ἐξηκολούθησεν ἡ προέλασις εἰς τὴν Ἀλβανίαν, καὶ αἱ διαβεβαιώσεις δὲν μᾶς εἶχον δοθεῖ. Τὴν Κυριακὴν τοῦ Πάσχα ἐσυνεχίσθη ἡ προέλασις, καὶ πάλιν δὲν μᾶς εἶχον δοθεῖ αἱ διαβεβαιώσεις. Καὶ μόλις τὴν Δευτέραν, κατὰ τὴν μεσημβριάν μᾶς ἐδόθησαν αἱ διαβεβαιώσεις τοῦ κ. Μουσολίνι.

Ἦτο φανερόν ὅτι ὁ ἐκνευρισμὸς τῆς κοινῆς γνώμης κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτὰς καὶ αἱ ὑποψίαι τῆς εἶχον ἐκτραχυνθῆ. Σχεδὸν ταυτοχρόνως μὲ τὰς διαβεβαιώσεις τοῦ κ. Μουσολίνι μᾶς ἐδίδοντο καὶ αἱ ἐγγυήσεις τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας, ὅποτε ἡ μὲν ἰδική μου δυσπιστία ὡς πρὸς τὴν Ἰταλίαν εἶχε παρέλθῃ, ἀλλὰ δὲν εἶχε παρέλθῃ ποσῶς ἡ δυσπιστία τῆς Ἑλληνικῆς κοινῆς γνώμης.

Πῶς θὰ ἠδυνάμην νὰ τὰς ἀρνηθῶ; Καὶ διατὶ θὰ ἔκαμνα

αὐτὴν τὴν προσβολὴν εἰς δύο Μεγάλας Δυνάμεις αἱ ὁποῖαι τελείως φιλικῶς καὶ ἀνθορμητῶς καὶ χωρὶς νὰ μᾶς ζητήσουν τίποτε μᾶς προσέφερον τὴν βοήθειαν τῶν διὰ τὴν περίπτωσιν μιᾶς καθ' ἡμῶν ἐπιθέσεως:

Στὸ σημεῖο αὐτὸ ὁ Ἰταλὸς Πρεσβευτὴς παρατήρησι εἰς τὸ κ. Μεταξῶν ὅτι αἱ ἐγγυήσεις τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας ἐστρέφοντο εἰδικῶς ἐναντίον τῆς Ἰταλίας διότι κανένα ἄλλο κράτος δὲν ἐσκόπευε νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς Ἑλλάδος.

Σ' αὐτὴν τὴν παρατήρησιν ὁ Ἑλλήν Πρωθυπουργὸς ἀπήντησε:

«Διατί; μήπως καὶ ἡ Βουλγαρία δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς ἐπιτεθῇ; Καὶ ἂν συνέβαινε κάτι παρόμοιον αἱ ἐγγυήσεις τῶν δύο Μεγάλων Δυνάμεων δὲν θὰ εἶχαν τὴν αὐτὴν ὑποχρέωσιν νὰ μᾶς βοηθήσουν πάλι;

Ἐπειτα πῶς θέλετε νὰ κρίσωμεν τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν, ὅτι οὐδένα διατρέχει κίνδυνον ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν, ὅταν οἱ στρατιῶται σας οἱ μεταφερόμενοι εἰς τὰ Δωδεκάνησα τραγουδοῦν ἕνα ἰδιαίτερον τραγοῦδι:

«Sbnrcarimio al P. teo corquisistereu o pitto T Egeu».

Ἐποὶ οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται εἰς τὴν Ἀλβανίαν ὁμιλοῦν καθημερινῶς περὶ εἰσβολῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα; Ἐποὶ ὁ στρατηγὸς Μπαντόλιο ὠμίλησε δημοσίᾳ εἰς τὴν Ἀλβανίαν περὶ ἐπεκτάσεως τῶν συνόρων τῆς Ἀλβανίας; Ἐποὶ διὰ τὴν ὑποδοχὴν τοῦ κόμητος Τσιάνο εἰς τὴν Κορυτσᾶν εἶχον ἐτοιμασθῆ πινακίδες μὲ μαῦρα γράμματα: ΚΟΣΣΟΒΟ καὶ ΤΣΑΜΟΥΡΙΑ; Καὶ τὸ μὲν Κόσσοβο ἀνήκει ὡς γνωστὸν, εἰς τὴν Γιουγκοσλαβίαν μὲ τὴν ὁποίαν ἔχετε ἰδιαιτέρας σχέσεις, ἀλλ' ἡ Τσαμουριά ἀνήκει εἰς τὴν Ἑλλάδα.»

Τὰ γερὰ καὶ εὐσταθῆ ἐκεῖνα ἐπιχειρήματα τοῦ Ἑλλήνος Πρωθυπουργοῦ καὶ Ὑπουργοῦ πῶν Ἐξωτερικῶν, ἔφεραν εἰς δύσκολο θέσι τὸν κ. Γκράτσι, ὁ ὁποῖος δὲν ἤξευρε τί νὰ ἀπαντήσῃ. Ἐξαφνα ἐρώτησε:

Ἐχει καλῶς ἀλλὰ σεῖς εἰσθε σύμμαχοι μὲ τοὺς Τούρκους καὶ οἱ Τούρκοι συνεμάχησαν μὲ τοὺς Ἀγγλοὺς. Ποιά εἶναι λοιπὸν ἡ θέσις ἡ ἰδική σας;

Ἐμεῖς δὲν συνδεόμεθα μὲ τὴν Ἀγγλίαν, ἀπήντησε ὁ κ.

Μεταξῶς, μὲ καμμίαν συνθήκη συμμαχίας. Μὲ τὴν Τουρκίαν μᾶς συνδέει ἡ Βαλκανικὴ Συνθήκη καὶ αἱ εἰδικοί συνθῆκαι μας μὲ τὴν Τουρκίαν, αἱ ὁποῖαι εἶναι πασίγνωστοι. Οὐδεμίαν ἐξ αὐτῶν στρέφεται κατὰ τῆς Ἰταλίας.

— Πολὺ καλῶς, ἠρώτησε πάλιν ὁ Ἰταλὸς Πρεσβευτὴς, εἰάν ὁμως ἡ Τουρκία κάμῃ ἐπιθετικὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ἰταλίας, τί θὰ κάμετε σεις; Ἐάν ἀκόμη ἡ Ἀγγλία σᾶς πιέσῃ νὰ τῆς δώσετε τοὺς λιμένας σας, τί θὰ κάμετε;

— Ἀνναίμαι νὰ σᾶς διαβεβαιώσω, ἀπήντησεν ὁ Ἰ. Μεταξῶς ὅτι ἡ Τουρκία οὐδόλως σκέπτεται νὰ κάμῃ ἐπιθετικὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ἰταλίας. Τὸ Τουρκικὸν Ἔθνος ἐπιθυμεῖ νὰ ζήσῃ ἐν εἰρήνῃ. Ἡ συμμαχία του μὲ τὴν Ἀγγλίαν εἶναι καθαρῶς ἀμυντικὴ, πρὸς ἀπόκρουσιν τῆς Ἰταλίας, εἰάν αὐτὴ τῆς ἐπιτεθῇ.

Ὅσον διὰ τοὺς λιμένας αὐτῶν, ἡ Ἀγγλία ποτὲ δὲν μᾶς ἔκαμε λόγον περὶ τοιοῦτου πράγματος, οὔτε κατὰ τὴν περυσινήν κρίσιν, οὔτε κατὰ τὴν τελευταίαν τοῦ Ἀπριλίου καὶ οὔτε θὰ μᾶς πιέσῃ ποτὲ εἰς τὸ ζήτημα αὐτό. Ἄλλωστε, εἰάν τυχὸν δώσωμεν τοὺς λιμένας μας ἀυθόρμητως εἰς τοὺς Ἀγγλοὺς, τοῦτο θὰ σημαίῃ ἐξ ὅδον ἐκ τῆς οὐδεπροσδοκίτου καὶ συνέπως πόλεμον κατὰ τῆς Ἰταλίας. Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ τὸ σκεφθῶμεν αὐτῶ, διότι δὲν ὑπάρχει τοιοῦτη πρόθεσις.

— Ὡστε αἱ διαθέσεις σας εἶναι εἰρηνικαὶ διὰ τὴν Ἰταλίαν;

— Μάλιστα. Καὶ σᾶς ἐξουσιοδοτῶ νὰ διαβιβάσετε εἰς τὴν Κυβέρνησίν σας ὅτι ἡ Ἑλλὰς οὐδεμίαν ἔχει διαθέσιν νὰ ἐνεργήσῃ κατὰ τῆς Ἰταλίας, ἐκτός εἰάν ἡ Ἰταλία θίξῃ ζωτικὰ συμφέροντα τῆς Ἑλλάδος καὶ πρὸ παντὸς τὴν ἀκεραιότητα τοῦ ἐδάφους τῆς. Διὰ τὴν περίπτωσιν αὐτὴν σᾶς παρακαλῶ νὰ διαβιβάσατε ἐπίσης ὅτι ἡ Ἑλλὰς θὰ ἀμυνθῇ τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἀκεραιότητός τῆς μέχρις ἐσχάτων.

Ὁ κ. Γκράτσι διεμαρτυρήθη τότε καὶ εἶπεν ὅτι, ἡ Ἰταλία οὐδόλως σκέπτεται τὸ πρᾶγμα αὐτὸ καὶ οὐδέποτε θὰ προβῇ εἰς τοιοῦτον τι.

Ἀπὸ τὴν συνομιλίαν αὐτὴν μεταξὺ τοῦ Ἑλληνοῦ Πρωθυπουργοῦ καὶ τοῦ Ἰταλοῦ Πρέσβεως φαίνεται καθαρὰ ἡ προσπάθεια τῆς Φασιστικῆς Ἰταλίας ὅτι ζητεῖ μὲ κάθε τρόπον, ἀ-

φορμὴν νὰ δημιουργήσῃ ζητήματα εἰς βάρος τῆς μικρᾶς Ἑλλάδος. Στὴν προσπάθεια τῆς αὐτῆν καταφεύγει καὶ στὶς πλέον γελοῖες προφάσεις. Ἡ Φασιστικὴ Ἰταλία, ἡ ὁποία δὲν παύει νὰ διακηρύττῃ ὅτι εἶναι μεγάλη καὶ ἰσχυρὰ δύναμις, καὶ ἡ ὁποία ὡς φόβητρον κραδαίνει τὰς ὀκτὼ ἑκατομμύρια λόγχας τῆς, ὑποκρίνεται ὅτι φοβεῖται τὴν μικρὰ Ἑλλάδα.

Ἀκόμη καὶ τὴν συνθήκην τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν Τουρκίαν προσπαθεῖ νὰ ἐκμεταλλευθῇ. Καὶ ὁμῶς γνωρίζει ὅτι τόσον ἡ Βαλκανικὴ ὅσον καὶ αἱ εἰδικαὶ συνθήκαι ὑπεγράφησαν πολὺ πρὶν ἢ Ἰταλία ἀρχίσῃ τὰς κατακτητικὰς τῆς κινήσεις, καὶ συνεπῶς δὲν περιεῖχον κανένα ἐπιθετικὸν χαρακτήρα ἐναντίον τῆς

Αἱ Συνθήκαι ἐκεῖναι ἦσαν ἡ φυσικὴ συνέπεια τῆς ἀλληλοεκτιμήσεως καὶ ἀμοιβαίας κατανουήσεως τῶν δύο γειτόνων ἔθνων.

Τὸ ὅτι ἡ συνθήκη αὕτη φιλίας μεταξὺ τῶν δύο λαῶν ἐστάθη ἰσχυρὰ καὶ ἀκλόνητος κατόπιν τῆς σκληρᾶς δοκιμασίας τοῦ τρομεροῦ αὐτοῦ πολέμου εἶναι μιὰ τρανὴ ἀπόδειξις τῶν φιλικῶν καὶ τιμίων διαθέσεων δύο λαῶν, πὺν ἂν κάποτε τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος των, τοὺς ἔθεσαν ἀντιμετώπους, εἶχαν τὸ ψυχικὸ μεγαλεῖο νὰ τείνουν καὶ νὰ σφιξοῦν τὸ χέρι.

Παράδειγμα μοναδικὸν ἴσως στὴν Ἱστορία τῶν Ἐθνῶν. Παράδειγμα πὺν ἀποδείχθηκε πῶς δυνατὸ καὶ πῶς ἀρρηκτο ἀκόμα ἔπειτα ἀπὸ τὸν τρομερὸν αὐτὸν πόλεμο πὺν ἔκαμε καὶ τοὺς ἀδελφοὺς ἀκόμα νὰ ἀλληλοσπαραχτοῦν.

Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἡ πρόσφατος δηλώσεις τοῦ ἡγέτου τῶν κατ' ὄνομα Ἑλλήνων κομμουνιστῶν, πὺν ἐπετίθετο κατὰ τῆς Τουρκίας, προξενοῦν ἀηδία, ἀπέχθεια καὶ περιφρόνησι γιὰ κείνον πὺν θέλει νὰ ὀνομάζεται Ἕλληνας, καὶ πὺν δὲν εἶναι παρὰ ἓνας «πλουτημένος δούλος» καθὼς τὸν χαρακτήρισε, τόσον ἐπιτυχῶς, καὶ ὁ Ἕλληνας πολιτικὸς κ. Παπανδρέου.

(Ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ αὕτη ἡ παρένθεσις ἡ ὁποία μοῦ ἐπεβλήθη ἀπὸ τὴν κατεύθυνσι τοῦ θέματος.)

Ἐνῶ λοιπὸν ἡ Ἰταλία προσποιεῖται ὅτι φοβεῖται ἐπίθεσι ἐκ μέρους τῆς Ἑλλάδος, παροτρύνει τοὺς στρατιώτας τῆς νὰ τραγουδοῦν προσβλητικὰ καὶ προκλητικὰ τραγούδια κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ προβαίνει σ' ἓνα σωρὸ ἄλλες ποταπὲς ἐνέργειαις.

Ἐκ παραλλήλου ἢ συμπεριφορὰ τῶν Ἰταλικῶν ἀρχῶν τῶν

Δωδεκανήσων κατά τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου ἐχειροτέρευσε σὲ βαθμὸν ποῦ οἱ Δωδεκανήσιοι, μὴ δυνάμενοι νὰ ὑποστοῦν τὰς Ἰταλικὰς πιέσεις, κατέφευγον καθημερινῶς εἰς τὴν Ἑλλάδα. 10.000 Δωδεκανήσιοι ἄφησαν τὰ σπίτια καὶ τὶς ἐργασίας τους καὶ πῆγαν στὸν Πειραιᾶ καὶ στὴν Ἀθήνα καὶ διηγοῦνται τὰ δεινὰ καὶ τὰς πιέσεις ποῦ ὑπόφεραν τὰ νησιά τους. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ἔλαβε μέτρα καὶ τοὺς ἀπηγόρευσε νὰ ὀμιλοῦν γι' αὐτὸ δημοσίως, ἀλλ' αὐτὸ δὲν τοὺς ἐμποδίζει νὰ ὀμιλοῦν καὶ νὰ διαφωτίζουν τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν γιὰ τὰς πιέσεις ποῦ ὑπέστησαν.

Στις 29 Αὐγούστου 1939 ὁ Στρατιωτικὸς Ἀκόλουθος τῆς Ἰταλικῆς Πρεσβείας ἐπισκέφθη τὸν Ἀρχηγὸν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατηγὸν Παπάγον καὶ τὸν ρώτησε ἂν ἀληθεύη ὅτι αἱ μονάδες τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ἡπείρου ἐνισχύθησαν τελευταίως δι' ἀτομικῶν προσκλήσεων.

Σ' αὐτὸ ὁ Ἕλληνας Ἐπιτελάρχης ἀπήντησε ὅτι τὸ μέτρον ὠφείλετο στὸ γεγονός ὅτι κατὰ τὰ τελευταῖα μεγάλα γυμνάσια τῶν Ἰταλῶν εἰς τὴν Ἀλβανίαν συνεκεντρώθη τὸ σύνολον σχεδὸν τοῦ ἐν Ἀλβανίᾳ Ἰταλικοῦ στρατοῦ ἐκτὸς μιᾶς μεραρχίας, κατὰ μῆκος τῶν Ἑλληνικῶν συνόρων. Προσέθεσε δὲ ὅτι ἡ ἐνίσχυσις ἐκείνη δὲν εἶχε ἄλλο σκοπὸν παρὰ νὰ καθησυχάσῃ τοὺς πληθυσμοὺς τῶν περιοχῶν ἐκείνων ποῦ ἀνησύχησαν ἀπὸ τὶς σοβαρὰς ἐκεῖνες Ἰταλικὰς συγκεντρώσεις.

Τότε ὁ Ἰταλὸς Στρατιωτικὸς Ἀκόλουθος εἶπε ὅτι ἡ Ἰταλία ἔχει δώσει ἐγγυήσεις ὅτι θὰ σεβασθῆ τὴν ἀκεραιότητα τῆς Ἑλλάδος καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐξηγοῦντο τὰ ἐν λόγῳ μέτρα. Προσέθεσε δὲ ὅτι ἦταν ἐπιφορτισμένος ἀπὸ τὸν Ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν κ. Παριάνι νὰ ἐπαναλάβῃ τὶς ἐγγυήσεις ἐκεῖνες.

Ἀφοῦ εὐχαρίστησε τὸν Ἰταλὸν ἀξιωματικὸν γιὰ τὴν διαβεβαίωσιν τοῦ Ὑπουργοῦ του, ὁ Στρατηγὸς Παπάγος παρήτησε ὅτι ἡ ἐπιδεικτικὴ συγκέντρωσις τῶν Ἰταλικῶν στρατευμάτων, ἡ ἀνθελληνικὴ τους στάσις καὶ τὰ τραγούδια, καθὼς καὶ ἡ συνεχὴς παραβίασις τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους μέχρι βάρθους 25 χιλιομέτρων ὑπὸ Ἰταλικῶν ἀεροπλάνων δὲν συνετέλουν ἀτυχῶς εἰς τὴν δημιουργίαν φιλικῆς ἀτμοσφαιράς.

Ὁ Ἰταλὸς ἀπήντησε ὅτι δὲν ἔχει πληροφορίες περὶ συγκεντρώσεως Ἰταλικῶν δυνάμεων στὰ Ἑλληνικὰ σύνορα. Ἀμέ-

σως όμως ο Στρατηγός τον διέκοψε λέγων ότι, αν ήθελε μπορούσε να τῷ παράσχη συγκεκριμένες πληροφορίες.

Ο Στρατιωτικός ακόλουθος, απέρριψε ν' απαντήσει στην ερώτησι τοῦ Στρατηγοῦ καὶ φέροντας τὴν συζήτησι στὸ ζήτημα τῶν πτήσεων, εἶπε ὅτι οἱ Ἴταλοὶ αεροπόροι, ὅπως ὅλοι οἱ αεροπόροι, εἶναι νέοι ἐνθουσιώδεις καὶ ἴσως λίγο ἀπειθαρχῖτοι. ἐνήργουν δὲ αὐτοβούλως καὶ χωρὶς διαταγὰς τῆς διοικήσεώς των.

Τὸν διέκοψε ὅμως πάλι ὁ Στρατηγὸς Παπάγος λέγων ὅτι αὐτὸ ἠμποροῦσε νὰ συμβῆ εἰν αἱ ἐν λόγῳ πτήσεις συνέβαινον μὴ μόνον φορὰ καὶ δὲν ἐξακολουθοῦσαν, παρ' ὅλον ὅτι ἀπὸ τὴν πρώτη πτήσι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις διεμαρτυρήθη εἰς Ρώμην διὰ τοῦ ἐκεῖ Ἑλληνο-Προσβέτου. Ἀπόρησε δὲ πῶς ἦτο δυνατόν, ἀφοῦ ἡ Ἰταλικὴ διοίκησις εἶδεν ἀπαγορευτικὰς διαταγὰς, οἱ Ἴταλοὶ αεροπόροι ἐξεδήλωναν τόση ἀπειθαρχία. Τοῦ ἔδειξε συγχρόνως ἀπτομερῆ κατάλογο τῶν πτήσεων τῶν ὥρων καὶ περιοχῶν οἱ ὁποῖες ἀνεγνωρίσθησαν. Ἐπίσης τὸν ἔδειξε ἀντίγραφα τραγουδιῶν ποῦ τραγουδοῦσαν οἱ Ἴταλοὶ στρατιῶται. Καθὼς ἦταν φυσικὸν ὁ Ἴταλὸς Ἀντιπρόσωπος δὲν μπόρεσε ν' ἀπαντήσει ἀρκέσθηκε μόνον νὰ δηλώσῃ ὅτι θὰ καταστήσῃ γνωστὰ εἰς τὴν Κυβέρνησι τοῦ ταῦτα καὶ ἐπανελάβε τὰς διαβεβαιώσεις τοῦ περὶ σεβασμοῦ τῆς Ἑλληνικῆς ἀκεραιότητος κτλ.

Σ' αὐτὰ ἀπήντησε ὁ Στρατηγός, ὅτι αὐτὸ ἀκριβῶς ἐπιθυμοῦσε καὶ ἡ Ἑλλάς καὶ ὅτι τὰ μέτρα ποῦ ἔλαβε ἡ Ἑλλ. Κυβέρνησις ἦταν ὡς ἀπάντησις τῶν κινήσεων τῶν Ἰταλικῶν στρατευμάτων, τῶν ἀνθελληνικῶν τραγουδιῶν ποῦ ἐπιτροπώντιαν στοὺς Ἰταλοὺς στρατιῶτας νὰ τραγουδοῦν, τῆς ἐχθρικῆς προπαγάνδας ποῦ ἀσκείτο στὴν Ἀλβανία ὑπὲρ τῶν Ἀλβανικῶν βλέψεων καὶ τῆς ἐχθρικῆς ἀρθρογραφίας τοῦ Ἰταλικοῦ καὶ Ἀλβανικοῦ τύπου ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν διαφορῶν ἐχθρικῶν λόγων τῶν Ἰταλῶν στρατιωτῶν. Κατέληξε δὲ λέγων, ὅτι τὰ ἐν λόγῳ μέτρα τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατηγεῖου θὰ ἐκλείψουν ὅταν ἐκλείψουν καὶ οἱ λόγοι οἱ ὁποῖοι τὰ ἐπέβαλον.

Λίγες μέρες μετὰ τὴν συνομιλία ποῦ παραθέσαμε ἀνωτέρω ὁ Ἴταλὸς Πρόσβυς κ. Γκράτση ἐπισκέφθη ἐκ νέου τὸν

Ἑλληνα Πρωθυπουργὸν καὶ Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ τὸν ἠρώτησε, σὲ φιλικὸ τόνο, ἐὰν ἐν περιπτώσει ὁ Ἴταλικὸς στρατὸς ἀπεμακρύνετο ἀπὸ τῶν Ἑλληνικῶν συνόρων θὰ ἦταν διατεθειμένος νὰ χαλαρώσῃ καὶ αὐτὸς τὰ στρατιωτικὰ μέτρα.

Ὁ κ. Μεταξᾶς ἀπήντησε, ὅτι ἦταν διατεθειμένος νὰ προβῇ σὲ τέτοια ἐνέργεια ἂν τὸ παράδειγμα τὸ ἔδιδεν ἡ Ἴταλία.

Ἡ ὅλη συνομιλία διεξήχθη σὲ φιλικὸ τόνο καὶ μὲ διάφορες εὐγενεῖκές ἐκφράσεις.

Μετὰ τὴν συνομιλία αὐτὴν ὁ Ἴταλὸς Πρόεδρος, ἀνεχώρησε διὰ Ρώμην. Ὅταν ἐπέστρεψε ἐπισκέφθη πάλιν τὸν Πρωθυπουργὸν τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ ἔδωσε τὴν ἐξῆς ἀνακοίνωσιν τῆς Ἴταλικῆς Κυβερνήσεως, ἡ ὁποία ἀπαρτίζετο ἀπὸ ὅσων σημείων.

1 — Ἡ Ἴταλία ἔχει ἤδη δηλώσει τὴν 1 Σεπτεμβρίου, ὅτι δὲν προτίθεται ν' ἀναλάβῃ οὐδεμίαν πρωτοβουλίαν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων.

2 — Ἡ ἀπόφασις αὕτη τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἦτις εἶναι γενικὴ, ἰσχύει εἰδικῶς διὰ τὴν Ἑλλάδα.

3 — Ἀκόμη καὶ ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἡ Ἴταλία, λαμβανομένης ὑπ' ὄψει τῆς θέσεώς της, ὡς Μεγάλης Δυνάμεως, δὲν δυνηθῇ ν' ἀποφύγῃ ἐπέμβασίν της εἰς τὸν πόλεμον, αὕτη δὲν θ' ἀναλάβῃ πρωτοβουλίαν ἐπιχειρήσεων ἀέναντι τῆς Ἑλλάδος.

4 — Διὰ νὰ ἀποδειχθῶσι κατὰ τρόπον συγκεκριμένον τὰ αἰσθήματα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐμπνέεται ἀέναντι τῆς Ἑλλάδος ἡ Ἴταλικὴ Κυβέρνησις καὶ ἰδιαιτέρως ὁ Ντούτσε, θὰ διαταχθῇ ἡ ὀπισθοχώρησις τῶν ἰταλικῶν στρατευμάτων 20 χιλιάμετρα ἀπὸ τὰ ἑλληνο-ἄλβανικὰ σύνορα.

5 — Ἡ Ἴταλία δὲν ἀποκλείει, παρὰ τὰς παρούσας περιστάσεις, τὴν δυνατότητα ὅπως ἐπαναλάβῃ καὶ σταθεροποιήσῃ τὴν πολιτικὴν ἐκείνην τῆς συνεννοήσεως μεταξὺ τῆς Ἴταλίας καὶ τῆς Ἑλλάδος, ἦτις εἶχε καθιερωθῆ εἰς τὰς ἐπὶ τούτῳ συμφωνίας, διπλωματικοῦ χαρακτήρος.

Ρώμη, τῆ 12 Σεπτεμβρίου 1939

(Ὑπογραφή) ΜΟΥΣΣΟΛΙΝΙ

Τὴν 20 Σεπτεμβρίου 1939 ὁ Πρωθυπουργὸς καὶ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος Ἰωάννης Μεταξᾶς ἔστειλε τὴν κάτωθι ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Πρέσβυν τῆς Ἰταλίας:

Κύριε Πρέσβυ,

Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ φέρω εἰς γνῶσιν τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος ὅτι ἡ Βασιλικὴ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἔλαβεν ὑπὸ σημείωσιν τὴν ἀνακοίνωσιν εἰς ἣν κατόπιν ὀδηγιῶν τοῦ Ντούτσε, εὐηρεστήθητε νὰ προβῆτε πρὸς ἐμὲ τὴν 12 τρέχοντος καὶ ἐξετίμησε μεγάλως τὸ πνεῦμα.

Αἱ νέαι διαβεβαιώσεις αἱ περιεχόμεναι εἰς τὴν ἀνακοίνωσιν ταύτην μαρτυροῦν τὰς φιλικὰς διαθέσεις τῆς Ἰταλίας ἔναντι τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐγένοντο δεκταὶ μετὰ τῆς ζωηροτέρας ἱκανοποιήσεως. Αἱ φιλικαὶ αὗται διαθέσεις, αἱ ὁποῖαι ἀνταποκρίνονται πλήρως πρὸς τὰ αἰσθήματα τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν Ἰταλίαν, ἐδημιούργησαν μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν μας μίαν ἀτμόσφαιραν ἐγκαρδιότητος, διὰ τὴν ὁποίαν ἡ Βασιλικὴ Κυβέρνησις χαίρει ὄλως ἰδιαιτέρως.

Ἡ αὐθόρμητος χειρονομία τοῦ Ντούτσε νὰ ἀπομακρύνῃ τὰ ἰταλικά στρατεύματα ἐκ τῆς ἑλληνοαλβανικῆς μεθορίου συνεκίνησεν ἐπίσης καὶ τὸν ἑλληνικὸν λαόν, ὅστις παρηκολούθησε μετὰ τῆς ζωηροτέρας συμπάθειας τὰς προσπάθειας τοῦ Ντούτσε, πρὸς διατήρησιν τῆς εἰρήνης.

Ἡ Ἑλλην. Βασιλικὴ κυβέρνησις ἀνταποκρινομένη εἰς τὰ φιλικὰ αἰσθήματα τὰ ὁποῖα ἐνέπνευσαν τὴν χειρονομίαν ταύτην ἔσπευσε νὰ διατάξῃ ἀνάλογα στρατιωτικὰ μέτρα.

Ἡ Βασιλικὴ κυβέρνησις εἶναι εὐτυχῆς δρατιομένη τῆς παρούσης εὐκαιρίας ὅπως ἐπιβεβαιώσῃ ἐκ νέου τὴν πρόθεσίν της νὰ συνεχίσῃ τὴν πολιτικὴν τῆς εἰρήνης, εἰς τὴν ὁποίαν παραμένει βαθέως προσηλωμένη, ὡς καὶ τὴν εὐλικρινῆ ἐπιθυμίαν της νὰ ἴδῃ ἐγκαινιαιζομένην μεταξὺ τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ἑλλάδος μίαν νέαν περίοδον φιλίας καὶ συνεννοήσεως φέρουσαν τὴν σφραγίδα τῆς μεγαλυτέρας ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης.

Ἐμπνεομένη ἐκ τῆς πολιτικῆς ταύτης καὶ τὴν πεποιθήσιν ὅτι ἡ Ἰταλικὴ Κυβέρνησις συμμερίζεται αὐτὴν ἐξ ὀλοκλήρου, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις τρέφει τὴν σταθερὰν ἐλπίδα ὅτι ἡ ἐξέλιξις τῆς διαθνοῦς καταστάσεως θὰ παράσῃ εἰς προσεχῆς

μέλλον την ευκαιρίαν εις τὰς δύο Κυβερνήσεις νὰ προσδώσουν εις τὰς σχέσεις των πλέον συγκεκριμένην μορφήν ἐν ὄψει μιᾶς γονίμου καὶ πλήρους ἐμπιστοσύνης συνεργασίας ἐπὶ ὄλων τῶν ἐπιπέδων.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις εἶναι ἀποφασισμένη νὰ ἐμπνέηται ἐκ τῶν ἀρχῶν φιλίας καὶ συνεργασίας τῶν ἐξαγγελλομένων εις τὸ Σύμφωνον Φιλίας, Συνδιαλλαγῆς καὶ Δικαστικοῦ Διακανονισμοῦ τὸ ὑπογραφέν μεταξὺ τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ἑλλάδος ἐν Ρώμῃ τὴν 23 Σεπτεμβρίου 1928.

Δέξασθε παρακαλῶ, κ. Πρέσβυ, τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ὑψηλῆς ὑπολήψεώς μου.

ΜΕΤΑΞΑΣ

Ἐδῶ τελειώνει ἡ πρώτη περίοδος τῶν Ἑλληνοϊταλικῶν σχέσεων καὶ διαπραγματεύσεων ἀπὸ τὴν ἀπόβασιν τῆς Ἰταλίας στὴν Ἀλβανία.

Καθὼς φαίνεται αἱ σχέσεις μεταξὺ Ἰταλίας καὶ Ἑλλάδος ἐσημείωσαν μιαν αἰσθητὴν βελτίωσιν, ἡ ὁποία παρέμεινε σχεδὸν σταθερὰ μέχρι τῆς 10ης Ἰουνίου τοῦ 1940, ἡμέραν τῆς εἰσόδου τῆς Ἰταλίας στὸν πόλεμον παρὰ τὸ πλευρὸ τοῦ 3ου Ράιχ.

Τὴν ἡμέρα ἐκείνη ὁ Μουσσολίνι στὸν λόγο πού ἐξεφώνησε πρὸς τὸν Ἰταλικὸν λαόν, τὴν 18ην ὥραν, γιὰ νὰ τοῦ ἀναγγεῖλῃ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου ἐναντίον τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας, μεταξὺ ἄλλων εἶπε καὶ τὰ ἑξῆς :

«... Ἦδη ὁπότε ὁ κύβος ἐρρίφθη καὶ ἡ θέλησίς μας ἔκαυσε τὰς γεφύρας ὀπισθέν μας, δηλῶ κατηγορηματικῶς ὅτι ἡ Ἰταλία δὲν σκοπεύει νὰ παρασύρῃ εἰς τὴν σύρραξιν ἄλλους λαοὺς συνορευόντας μετ' αὐτῆς ἀπὸ ξηρᾶς ἢ ἀπὸ θαλάσσης. Ἡ Ἑλβετία, ἡ Γιουγκοσλαβία, ἡ Ἑλλάς, ἡ Τουρκία, καὶ ἡ Αἴγυπτος ἄς λάβουν ὑπὸ σημείωσιν τοὺς λόγους μου τούτους. Ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτάς, καὶ μόνον ἀπὸ αὐτάς, ὅπως οἱ λόγοι αὐτοὶ πραγματοποιηθοῦν ἢ ὄχι...»

Τὴν 11 ἡν Ἰουνίου ὁ Ἰταλὸς Πρεσβευτὴς ἐπεσκέφθη τὸν Ἰωάννην Μεταξῶν καὶ τὸν ἠρώτησε περὶ τῆς στάσεως πού θὰ

τηροῦσε ἡ Ἑλλάς ἐναντι τῆς ἐμπολέμου Ἰταλίας. Ὁ Ἕλλην Πρωθυπουργὸς ἀπήντησεν ὅτι ἡ στάσις τῆς Ἑλλάδος θὰ εἶναι ἀπολύτου οὐδετερότητος ἐφ' ὅσον ὁ πόλεμος δὲν μεταφέρεται εἰς τὰ Βαλκάνια. Παρ' ὅλας ὁμως τὰς δηλώσεις τοῦ Μουσσολίνι καὶ τὴν διαβεβαίωσιν τῆς Ἑλλάδος, ποὺ διεκήρυττε τὴν ἐπιθυμίαν τῆς νὰ μείνῃ οὐδετέρα, δὲν ἄρρησαν νὰ φανοῦν τὰ πρῶτα σημεῖα ποὺ ἔδειχναν καθαρὰ πὸς ἡ Ἰταλία, ἄρχισε τις μηχανορραφίαις τῆς εἰς βάρους τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ πρῶτ' τῆς 18 ἡς Ἰουνίου ὁ ἀντιπροσωπεύων τὸν ἀπουσιάζοντα Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἰταλίας, ἐκάλεσε τὸν ἐν Ρώμῃ Ἕλληνα πρεσβευτὴν κ. Ἰ. Πολίτην καὶ τοῦ ἀνεκοίνωσε ὅτι ἡ Ἰταλικὴ Κυβέρνησις διεπίστωσε τὴν ἐν Κρήτῃ διαμονὴν, πέραν τοῦ νενομισμένου εἰκοσιτετραώρου, ἐνὸς ἀεροπλανοφόρου καὶ περισσοτέρων καταδρομικῶν καὶ ἀντιτορπιλικῶν ἀγγλικῶν καὶ παρετήρησε ὅτι αὐτὸ ἀντιβαίνει πρὸς τὴν οὐδετερότητα ποὺ διακηρύττει ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις.

Ὁ Ἕλλην πρεσβευτὴς ἠρώτησε, πόσον διάστημα ἔμειναν τὰ πολεμικὰ ἐπὶ τὴν Κρήτην καὶ πόσα ἀκριβῶς ἦσαν, ἀλλὰ πῆρε τὴν στερεότυπη ἀπάντησιν ὅτι ἡ Ἰταλικὴ Κυβέρνησις ἦταν βεβαία γιὰ κεῖνα ποὺ ἀνεκοίνωνε.

Κατόπιν τούτου ὁ Ἰ. Πολίτης ἐπεκοινώνησε μὲ τὸν Μεταξᾶν ὁ ὁποῖος διέταξε ἀνακρίσεις, ποὺ ἀπέδειξαν ὅτι ἡ πληροφορία περὶ παρουσίας ἀγγλικῶν πολεμικῶν σὲ ὁποιοδήποτε λιμένα τῆς Κρήτης ἦτο ἀνακριβής.

Τὰ ἀνωτέρω διεβιβάσθησαν ὑπὸ τοῦ μονίμου Ὑφυπουργοῦ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν πρῶτον γραμματέαν τῆς Ἰταλικῆς Πρεσβείας, καθὼς καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου τοῦ Β. Ναυτικοῦ εἰς τὸν Ἰταλὸν Ναυτικὸν ἀκόλουθον. Κατόπιν τῶν διαβημάτων αὐτῶν ἡ Ἰταλικὴ Κυβέρνησις ἐφάνη ἱκανοποιημένη καὶ παρεδέχθη ὅτι θὰ ἐπρόκειτο περὶ λάθους ποὺ ὀφείλετο στοὺς παρατηρητὰς τῶν Ἰταλικῶν ἀεροπλάνων ἀναγνωρίσεως.

Αὕτη ἦταν ἡ πρώτη προσπάθεια τῆς Ἰταλίας ἅμα εἰσῆλθε στὸν πόλεμον, γιὰ νὰ προξενήσῃ περιπλοκὰς.

Φυσικὰ αὐτὸ δὲν ἔμεινε χωρὶς συνέχεια. Τὴν 30 Ἰουνίου ὁ Ἰταλὸς Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν κόμης Τσιάνο, ἐκάλεσε τὸν Ἕλληνα Πρεσβευτὴν καὶ μὲ βράναυσον ὕψος τοῦ ἀνεκοίνω-

σε ότι κατά τὰς πληροφορίες πού εἶχε, ὁ ἐν Ἀγκύρᾳ Πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος, ἐργάζεται ἐναντίον τοῦ Ἄξονος καὶ προβαίνει εἰς δυσμενῆ προπαγάνδαν, κατέληξε δὲ ζητώντας τὴν ἀντικατάστασί του.

Τὴν 3 ἡν Ἰουλίου ὁ κόμης Τσιάνο ἐκάλεσε καὶ πάλιν τὸν κ. Ἰ. Πολίτην καὶ τοῦ ἐδήλωσε ὅτι ἔχει ἀποδείξεις ὅτι τὰ ἀγγλικά πολεμικά μεταχειρίζονται ἑλληνικοὺς λιμένας καὶ ἑλληνικά χωρικά ὕδατα δι' ἐπιθέσεις κατὰ τῶν Ἰταλικῶν δυνάμεων, προσέθεσε δὲ ὅτι, τὸ ζήτημα εἶναι σοβαρότατον καὶ ἡμπορεῖ νὰ ἔχη φοβερὰς συνεπειάς, διότι τὸ τοιοῦτον ἦτο ἀπαράδεκτον καὶ ἂν δὲν ἐτίθετο τέρας, ἡ Ἰταλία θὰ ἀνελάμβανε ἀμέσως δράσιν.

Ὅλοι οἱ ἄνω ἰσχυρισμοὶ τῆς Φασιστικῆς Ἰταλίας δὲν ἦσαν παρὰ τεχνάσματα πού ἔπασαν σὰν γάρβινοι πύργοι ἐμπρὸς στὰ ἐπιχειρήματα καὶ τὰς ἀποδείξεις πού παρουσίασε ἡ Ἑλλάς.

Τὰ ἀλλεπάλληλα τεχνάσματα, ἂν καὶ ἐνοχλητικά, εἶχαν ὁμως τὸ εὐεργέτημα ὅτι ξεσκέπαζαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὰς διαθέσεις τῶν Ἰταλῶν ἰθυνότων.

Πράγματι ὅλες ἐκεῖνες ἡ σζηνοθεσίες δὲν μπορούσαν νὰ ἀποβλέπουν εἰς τίποτε ἄλλο παρὰ στοὺς ἐξῆς λόγους:

1) Ἐπρόκειτο περὶ ἀποφασισμένης ἤδη ἐπιθέσεως κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐζητεῖτο ἀφορμή.

2) Περὶ ἐκφοβισμοῦ ὅπως ἔξαναγκασθῆ ἡ Ἑλλάς νὰ συνταχθῆ μὲ τὸν ἄξονα καὶ νὰ παρῶσιν ὠρισμένας εὐκολίας πρὸς διεξαγωγὴν τοῦ κατὰ θάλασσαν πολέμου ἐναντίον τῆς Ἀγγλίας.

3) Δὲν ἀπεκλείετο ὅλ' αὐτὰ νὰ ἦταν ἀποτέλεσμα τῆς νευρικότητος πού προεκλήθη ἀπὸ τὰς ἀναφορὰς τοῦ Ἰταλικοῦ Ναυτικοῦ Ἐπιτελείου τὸ ὁποῖον προσεπάθει νὰ δικαιολογήσῃ τὰς καταβυθίσεις τῶν Ἰταλικῶν ὑποβρυχίων καὶ ἐν γένει τὴν ἀδυναμίαν τῆς ἐπιτυχοῦς δράσεως τοῦ ἰταλικοῦ στόλου κατὰ τῶν ἀντιπάλων δυνάμεων καὶ ὑπεδείκνυε τὴν Ἑλλάδα ὡς ὑπεύθυνον, μὲ διάφορες ἀσύστατες καὶ ἀόριστες κατηγορίες.

4) Τέλος τὸ γενικὸ συμπέρασμα ἦτο ὅτι ἡ Ἰταλία, δεδομένης τῆς γεωγραφικῆς θέσεως τῆς Ἑλλάδος, δὲν ἦτο εὐχαριστημένη ἀπὸ τὴν οὐδετερότητά της διότι τῆς στεροῦσε τόσα πλεονεκτήματα διὰ τὴν ἀμυνά της. Ὅλα δὲ τὰ τεχνάσματα σὰν νὰ ἔτειναν εἰς τὴν ἀξίωσιν:

«Ἡ μαζί μας ἢ ἐναντίον μας»

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀντέλαμβάνετο καλὰ τὴν ἐννοίαν τῶν ἰταλικῶν ἐνεργειῶν ἀλλὰ δὲν ἐννοοῦσε νὰ ἐξέλθῃ τῆς οὐδετερότητός της

Καὶ ἡ ἰταλικὴ προσπάθειες ἐξηκολούθουν.

Τὴν 12 Ἰουλίου 1940 ἰταλικά βομβαρδιστικὰ ἀεροπλάνα ἔβαλον διὰ βομβῶν καὶ μυδραλλιοβόλων ἐναντίον τῶν βοηθητικῶν τοῦ Β. Ναυτικοῦ «Ὠρίων» τῆς ὑπηρεσίας τῶν Φάρων καθ' ἣν στιγμὴν προέβαινε εἰς τὸν ἀνεφοδιασμὸν τοῦ Φάρου τῆς Γραβιέζης, ἐντὸς τοῦ κόλπου τοῦ Κιστάρων (Κρήτη). Τὰ ἐν λόγῳ ἀεροπλάνα ἐπετέθησαν ἐπίσης καὶ κατὰ τοῦ ἀντιτορπιλικοῦ «Υδρα» τὸ ὁποῖον ἔλαβε διαταγὴν νὰ τρέξῃ εἰς βοήθειαν τοῦ «Ὠρίων».

Ἴδου τῶρα ἓνα γεγονός τοῦ δείχνει καθαρὰ τὴν ψυχολογία καὶ τὰς διαθέσεις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

Τρεῖς μέρες μετὰ τὸν βομβαρδισμό τοῦ «Ὠρίων» καὶ τῆς «Υδρας» ἓνα ἰταλικὸ ἀεροπλάνο καὶ ἓνα ὑδροπλάνο ἀναγκάσθησαν νὰ προσθαλασσωθοῦν στὰ νερά τῆς Κεφαλληνίας. Ἴδου καὶ τὸ σχετικὸ ἐπίσημο εὐχαριστήριον τῆς Ἰταλικῆς Κυβερνήσεως,

15 Ἰουλίου 1940: «Ἡ Β. Πρεσβεΐα τῆς Ἰταλίας ἔχει τὴν τιμὴν νὰ παρακαλέσῃ τὸ Β. Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ὅπως εὐαρεστηθῇ νὰ διαβιβάσῃ τὰς θερμότερας εὐχαριστίας τῆς Ἰταλικῆς Κυβερνήσεως εἰς τὰς ἀρμοδίας ἑλληνικὰς ἀρχὰς διὰ τὴν βοήθειαν καὶ περίθαλψιν τὴν παρασχεθεῖσαν εἰς τὰ πληρώματα τοῦ ἀεροπλάνου S 79 καὶ τοῦ ὑδροπλάνου CANT 506, ἅτινα ὑπεχρεώθησαν νὰ προσθαλασσωθοῦν ἐν Ἑλλάδι ἐξ ἀνάγκης».

Αὐταὶ ἦσαν αἱ ἐπίσημοι ἰταλικά εὐχαριστίαι πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, διὰ τὴν εὐγενῆ χειρονομίαν της.

Καὶ ὁμοίως... τὴν 31 Ἰουλίου τοῦ 1940 τὸ πρωὶ στὰς 6.50, ἰταλικὸ ἀεροπλάνο προσρχόμενον ἀπὸ τὰ Δωδεκάνησα καὶ ὑπεριπτάμενον τοῦ κόλπου τῆς Κορίνθου ἔρριψε τέσσαρας βόμβας κατὰ τῶν ἀντιτορπιλικῶν τοῦ Β. Ναυτικοῦ «Βασίλειος Γεώργιος» καὶ «Βασίλισσα Ὄλγα» ὡς καὶ κατὰ δύο ὑποβρυχίων, ποὺ ἦσαν ἠγκυροβολημένα στὸν λιμένα τῆς Ναυπάκτου.

Σ' ὅλα αὐτὰ ἡ Ἑλλην. Κυβέρνησις ἔσπευσε νὰ διαμαρ-

τυρηθῆ, ἀλλ' εἰς ἀπάντησιν, τὴν 2 Αὐγούστου, ἕτερο ἰταλικὸ ἀεροπλάνο, πάλι στὸν κόλπο τῆς Κορίνθου, ἔρριψε ἕξ βόμβας ἐναντίον τοῦ πλοιαρίου τῆς κατὰ θάλασσαν οἰκονομικῆς ἀστυνομίας Α 6, εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς μιλλίου τοῦ φάρου τῆς Λαγούσης, τοῦ εὑρισκομένου μεταξὺ τῶν νήσων τῆς Αἰγίνης καὶ τῆς Σαλαμίνας.

Καὶ τώρα φθάνουμε στὸ πολυθρόλητο ζήτημα τοῦ περιβοήτου Νταούτ Χότζα.

Ὡς γνωστὸν τὴν ὑπόθεσι αὐτὴ ἡ Ἰταλ. Κυβέρνησις προσπάθησε νὰ τὴν παρουσιάσῃ ὡς γεγονὸς διεθνούς χαρακτῆρος.

Τὸ Πρακτορεῖον Στέφανι καὶ ὁ Ἰταλ. Τύπος τῆ ὑποδείξει βέβαια τῆς Κυβερνήσεώς των, ἀνήγγειλαν τὸ γεγονὸς μὲ ἐντυπωτικoὺς καὶ δραματικoὺς τίτλους.

Αἱ ἑφημερίδες ἀποκαλοῦσαν τὸν Νταούτ Χότζα, μέγαν Ἀλβανὸν πατριώτην. Ἀντιπρόσωπος δὲ τοῦ ὑπουργείου εἶπεν ὅτι ὁ φόνοσ τοῦ Ἀλβανοῦ προῦκάλεσε μεγάλην αἰσθησι στὴν ἰταλικὴ κοινὴ γνώμη καὶ προσέθετε ὅτι ὅποιος θίγει τὴν Ἀλβανία θίγει τὴν Ἰταλία.

Τὸ πρακτορεῖον Στέφανι μετέδωσε ὅτι ὁ φόνοσ διεπράχθη ὑπὸ Ἑλλήνων πρακτόρων, οἱ ὅποιοι παρέλαβον μαζί τους εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἔδαφος τὴν ἀποκοπεῖσαν κεφαλὴν τοῦ Νταούτ Χότζα καὶ τὴν παρέδωσαν εἰς τὰς Ἑλληνικὰς ἀρχάς, αἱ ὁποῖαι ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν εἶχον ἐπικηρύξει τὸν Ἀλβανὸν πατριώτην, ὅτι ἡ κεφαλὴ τοῦ Νταούτ Χότζα περιεφέρθη πρὸς ἐπίδειξιν ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον, ὅτι ἡ δολοφονία ἐκείνη δὲν ἦταν ἡ μόνη ἀπόδειξις τῆς καταπιεστικῆς ἑλληνικῆς πολιτικῆς καὶ ὅτι πρό τινων μηνῶν εὑρέθη εἰς τὸ πτώμα ἑνὸς Ἀλβανοῦ στὴν Τσαμουριά ἓνα μικρὸ χαρτί, στὸ ὁποῖο ἔγραφε ὅτι ἡ ἴδια τύχη ἀνέμενε ὅλους τοὺς Ἀλβανοὺς ποὺ ἤλπιζαν νὰ ἐλευθερώσουν τὴν πατρίδα των ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν κυριαρχίαν.

Τὴν 25 Ἰουλίου 1940 ἡ Ἰταλικὴ Πρεσβεῖα ἔστειλε τὴν ἀκόλουθον διακοίνωσιν πρὸς τὸ Β. Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν :

Ἡ Β. Ἰταλικὴ Πρεσβεῖα ἔχει τὴν τιμὴν νὰ φέρῃ εἰς γνώσιν τοῦ Β. Ὑπουργεῖου τῶν Ἐξωτερικῶν τὰ ἀκόλουθα :

«Τὴν 17 παρελθόντος Ἰουνίου εὑρέθη μεταξὺ Πόρτο Ἐντα καὶ Κοντοπόλεως πλησίον τῶν ἑλληνοαλβανικῶν συνό-

ρων ἀκέφαλον πτώμα. Αἱ ἐρευναι τῆς ἐπιτοπίου ἀρχῆς ἐπέ-
τρεψαν νὰ ἐξακριβωθῇ ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ἐνὸς ὀνόματι Νταούτ
Χότζα, ἡλικίας 50 ἐτῶν, δασοφύλακος, Ἀλβανοῦ, καταγομέ-
νου ἐκ Τσαμουριάς, πρόσφυγος ἐν Ἀλβανίᾳ ἀπὸ 20 ἐτῶν. Αἱ
ἀνακρίσεις διεπίστωσαν ταυτοχρόνως ὅτι τὴν 14 Ἰουνίου
ὁ Νταούτ Χότζα εἶχε μεταβῆ εἰς τοὺς βόσκοτόπους τῶν ὀ-
ποίων εἶχε τὴν φύλαξιν, κειμένους εἰς τὴν περιοχὴν Σεσίν.
Ἐκεῖ συνητηθῆ μετὰ τῶν Πιλοκῶτσο, υἱοῦ τοῦ Ντίρνος,
γεννηθέντος ἐν Μούρσι, ἡλικίας 17 ἐτῶν, καὶ Ἡλία Φότο,
υἱοῦ τοῦ Σωτίρ, γεννηθέντος ἐν Μούρσι, ἡλικίας 24 ἐτῶν,
ἐνῶ δὲ ἐκοιμᾶτο ἐδολοφονήθη ἀνάνδρως ὑπὸ τῶν ἐν λόγῳ
ἀτόμων, τὰ ὅποια ἀφοῦ ἀπεκεφαλίσαν τὸ πτώμα, κατέφυγον
συναποκομίζοντα τὴν κεφαλὴν τοῦ θύματος, πέραν τῆς ἐλλη-
νικῆς μεθορίου, εἰς ἀπόστασιν 30 περίπου λεπτῶν πορείας.
Αἱ ἰταλικαὶ ἀρχαὶ προσέβησαν εἰς τὴν σύλληψιν ἐνὸς ὀνόματι
Κῶτσο Σουλιώτη, ἰδιοκτῆτου μύλου, κειμένου πλησίον τοῦ
τόπου ὅπου διεπράχθη τὸ ἐγκῆμα, καὶ ὁ ὁποῖος ζῶν πιθα-
νῶς εἶχε γνῶσιν τούτου, ὡς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ Πιλοκῶτσο.
Ἡ Β. Πρεσβεΐα κατόπιν ὁδηγῶν τῆς Κυβερνήσεώς της λαμ-
βάνει τὴν τιμὴν νὰ ζητήσῃ ὅπως διαταχθῇ ἡ προσωρινὴ σύλ-
ληψις τῶν Πιλοκῶτσο καὶ Ἡλία Φότο, εὐρισκομένων ἐπὶ
ἐλληνικοῦ ἐδάφους ἢ ἐν πιθανῶς εἰς Φιλιώτες, ἢ εἰς τὰ πε-
ρὶχωρα, ἐν ἀναμονῇ τακτικῆς ἀπήσεως ἐκδόσεως, ἡ ὅποια θὰ
ὑποβληθῇ ὀσονούπω ὑπὸ τοῦ ἀλβανικοῦ ὑπουργείου τῆς Δι-
καιοσύνης.

Ἡ Ἰταλικὴ Πρεσβεΐα ἐν ἀναμονῇ τῆς ἀπαντήσεως τὴν ὀ-
ποῖαν τὸ Β. Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν θέλει εὐαρεστηθῆ
νὰ διαβιβάσῃ αὐτῇ ἐπὶ τοῦ θέματος, δράττεται τῆς εὐκαιρίας
ὅπως ἐπαναλάβῃ τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ἐξόχου ὑπολήψεώς της·

Τὴν 12 Αὐγούστου 1940 τὸ Πρακτορεῖον Ἀθηνῶν με-
τέδιδε:

«Εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ βεβαιώσωμεν ὅτι αἱ πληροφορίες
αἱ μεταδοθεῖσαι ἐκ Τυράνων ὑπὸ τοῦ Πρακτορείου Στέφανι, πε-
ρὶ φόνου Ἀλβανοῦ πατριώτου ὑπὸ Ἑλλήνων πρακτόρων εἶναι
ἀπολύτως ἀβάσιμοι. Πρὸ δύο μηνῶν περίπου δύο Ἀλβανοὶ,
οἵτινες κατώρθωσαν νὰ εἰσδύσουν εἰς τὸ ἐλληνικὸν ἔδαφος,
συνελήφθησαν καὶ ἀνακριθέντες ὡμολόγησαν ὅτι ἐφόνευσαν

κατόπιν ρήξεως τὸν ὀνομαζόμενον Νταούτ Χότζα, ὅστις ἦτο γνωστότατος ληστής ἐπικηρυχθεὶς πρὸ εἰκοσαστίας ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως λόγῳ φόνων καὶ ἄλλων ἐγκλημάτων κοινοῦ δικαίου, διαπραχθέντων ἐπὶ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις εἴθεσεν ὑπὸ κράτησιν τοὺς φονεῖς καὶ διέταξε τὴν διεξαγωγὴν τῆς συνήθους ἐν προκειμένῳ διαδικασίας.

Ἐν περιλήψει διαβεβαίωμε τὰ ἑξῆς:

1ον) Δὲν πρόκειται περὶ Ἀλβανοῦ πατριώτου, ἀλλὰ περὶ ἐγκληματίου κοινοῦ δικαίου

2ον) Οἱ φονεῖς δὲν ἦσαν Ἕλληνες, ἀλλ' Ἀλβανοί.

3ον) Ὁ Νταούτ Χότζα ἐξετέλεσε τὰ ἐγκλήματα τοῦ καὶ ἐπικηρύχθη πρὸ εἰκοσαστίας

4ον) Αἱ Ἰταλικαὶ ἀρχαὶ εἶναι ἐν γνώσει τῶν γεγονότων τοῦλάχιστον ἀπὸ εἰκοσαήμερου.

5ον) Ἡ δῆθεν περιφορὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ ληστοῦ ἀποτελεῖ καθαρὸν μύθευμα.

6ον) Εἶναι ἐπίσης καθαρὸν μύθευμα ἡ δῆθεν δολοφονία Ἀλβανοῦ, τινος ἐπὶ τοῦ ὁποῖου εὐρέθη σημεῖωμα περιέχον ἀπειλὰς παρομοίων φόνων.

Δύο μέρες ὕστερα τὸ ἴδιο πρᾶκτορεῖον μετέδιδε σχετικῶς μετὰ τὸ Ποινικὸν Μητρώον τοῦ ἐν λόγῳ Νταούτ Χότζα:

α' Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 36 καὶ ἀπὸ 9 Ὀκτωβρίου 1919 ἀποφάσεως τοῦ Κακουργιοδικείου Πρεβέζης ὁ Χότζα καθὼς καὶ τρεῖς συνένοχοί του κατεδικάσθησαν ἐρήμην εἰς ἰσόβια δεσμὰ διὰ φόνον ἐκ προμελέτης τῶν Βεχίλ Τσίμο καὶ Ζεκιρ Ρεχίπ.

β' Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 14 καὶ ἡμερομ. 14 Νοεμβρίου 1919 ἀποφάσεως τοῦ Κακουργιοδικείου Ἰωαννίνων ὁ Χότζα κατεδικάσθη ἐρήμην εἰς εἰκοσαετῆ εἰρκτὴν διότι μετὰ τινος συνενοχοῦ του ἀπεφάσισε καὶ ἐξετέλεσε τοὺς Ζεκιρ Ζέκο καὶ Ραχίπ Χαμπή μπέη.

γ' Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 30 καὶ ἡμερομ. 14 Ἰουνίου 1921 ἀποφάσεως τοῦ Κακουργιοδικείου Πρεβέζης ὁ Χότζα καὶ τρεῖς συνένοχοί του κατεδικάσθησαν ἐρήμην εἰς δεκαεπταετῆ εἰρκτὴν διὰ πράξεις ληστρικὰς κατὰ τῶν Ἀχμέτ Χασίμ, Μπαλοῦκ Μεχμέτ, Ἰσμαήλ Τσόρτσι, καὶ διὰ ἀπόπειραν φόνου κατὰ τοῦ Χουσεῖν Γιακούπ καὶ Βασιλείου Τσουβάλη.

δ.) Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 14 ἀποφάσεως τοῦ Δεκεμβρίου 1921 τοῦ Κακουργοδικείου Πρεβάζης ὁ Λότζα κατεδικάσθη ἐρήμην εἰς τετραετὴ φυλάκισιν δι' ἀπόπειραν ἐκβιασμοῦ.

ε.) Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 22 ἀποφάσεως τοῦ 1923 τοῦ Κακουργοδικείου Ἰωαννίνων ὁ Χότζα καθὼς καὶ δύο φίλοι του κατεδικάσθησαν ἐρήμην εἰς δεκαετὴ εἰρκτὴν ἐπὶ ἀποπείρα φόνου.

στ.) Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 9 καὶ ἡμερομ. 6 Μαΐου 1925 ἀποφάσεως τοῦ ἰδίου Κακουργοδικείου καθὼς καὶ δύο φίλοι του κατεδικάσθησαν ἐρήμην εἰς θάνατον ἐπὶ ἀπαγωγῇ ἐκβιασμῶ καὶ παράνομῳ ὄπλοφορίᾳ.

ζ.) Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 23 καὶ ἡμερομ. 8 Ὀκτωβρίου 1925 ἀποφάσεως τοῦ ἰδίου Κακουργοδικείου ὁ Χότζα μετὰ τινος φίλου του κατεδικάσθη ἐρήμην εἰς θάνατον διὰ ληστρικὰς πράξεις».

Ἔστερα ἀπὸ τὶς κατηγορηματικὰς αὐτὰς ἀποδείξεις ἡ ἰταλ. Κυβέρνησις ὑπεχρεώθηκε ὅπως ἀλλάξῃ τακτικὴν. Δηλαδὴ ἀπέβαλλε προσωπεῖον.

Τὴν 14 Αὐγούστου 1940 ὁ ἐν Ρώμῃ πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος ἀνεκοίνωσε πρὸς τὸ Β. Ἰ. Υπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν:

«Ἀπὸ προχθὲς ἡ Ἰταλία ἀπέβαλλε τὸ προσωπεῖον ἐναντι ἡμῶν. Ἀπὸ τὰς πρωτοφανεῖς διαστροφὰς τῶν πραγματικῶν γεγονότων καὶ κακοτέχνου συνθέσεως, ἀπὸ τὰς μωσαϊκὰς ἀορίστους, ἀνυποστάτους καὶ συγκοφαντικὰς αἰτιάσεις ἀποκαλύπτεται ὅτι ἡ Φασιστικὴ Κυβέρνησις εἰς οὐδεμίαν στιγμὴν τῆς προσφάτου ἱστορίας τῶν ἐλληνοϊταλικῶν σχέσεων ὑπῆρξε εἰλικρινὴς καὶ ὅτι ματαίως προσπαθῆσασα διὰ προσφάτων διαβημάτων τῆς νὰ μᾶς ἀποδείξῃ ὅτι εὐρισκόμεθα εἰς τὸ ἀντίθετον στρατόπεδον, ἀνεζήτησε πρόσχημα ὅπως ἀνάληψις ἢ ἰδία ἐχθρικὴν ἀπέναντι ἡμῶν στάσιν. Αἱ ἰταλικαὶ ἐφημερίδες προχωροῦν μέχρι ἀποκαλύψεως τῆς ἀξιώσεως περὶ ἀμέσου ἀποδόσεως ἐδαφικῶν δικαίων εἰς τὴν Ἀλβανίαν. Οὕτω ἡ Ἰταλία ζητεῖ ὀλοκάθαρα τὸν ἀκρωτηριασμόν τῆς Ἑλλάδος καὶ δὴ ἐπείγοντως. Ὅλα τὰ μέχρι τοῦδε γνωστὰ ἀποτελοῦν προοίμιον τοῦ κεφαλαίου τούτου.

Ὁ Τύπος, ὁ καθρέπτης δηλαδή τῆς Φασιστικῆς Ἰταλίας, ἤρχισε νὰ ἐπιτίθεται ἀπροκάλυπτα πειὰ κατὰ τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ τακτικὴ αὐτὴ τοῦ Ἰταλικοῦ Τύπου ἄφηνε νὰ ἐννοηθῆ ὅτι ἡ Ἰταλία διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὰ σχέδια τῆς θὰ ἔδιδε μεγαλειότερα ὧθησι στὸν πόλεμο τῶν νεύρων.

Καὶ πράγματι, τὴν ἐπαύριον τοῦ ἐν λόγῳ τηλεγραφήματος διεδόθη ἡ εἶδησις τοῦ τορπιλλισμοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ εὐδρόμου «Ἑλλη».

Ἡ θλιβερὴ εἶδησις γέμισε τὶς καρδιὰς μ' ἀγανάκτησι καὶ θυμό. Ἐκπληκτος ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ρωτοῦσε νὰ μάθῃ περισσότερες λεπτομέρειες. Πολλοὶ ἤλπιζαν σὲ μιὰ διάψευσι.

Ὅχι ὁμως. Ἀμφιβολία δὲν εἰσχωροῦσε.

Τὸ εὐδρομο «Ἑλλη», τὸ καμάρι τοῦ Ἑλληνικοῦ Ναυτικοῦ δὲν ὑπῆρχε πειὰ. Τορπιλλίσθηκε ὑπουλα, ἄνανδρα στὸν λιμένα τῆς Τήνου, ὅπου εὐρίσκειτο ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς Εὐαγγελιστρίας.

Ἡ μιὰ πληροφορία ἀκολοουθοῦσε τὴν ἄλλη καὶ ὄλες περιέγραφαν σκηνὲς φρίκης καὶ ἀγωνίας.

Τὴν ἐπομένην ἐξεδόθη καὶ τὸ ἐπίσημον ἀνακοινωθὲν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως :

«Χθὲς πρωΐαν, περὶ ὥραν 8.30, τὸ σκάφος τοῦ ἡμετέρου πολεμικοῦ στόλου «Ἑλλη» ἐνῶ εὐρίσκειτο ἠγκυροβολημένον ἐν μεγάλῳ σημαιοστολισμῷ καὶ εἰς ἀπόστασιν 800 περίπου μέτρων ἐξωθεν τοῦ λιμενοβραχίονος Τήνου, ὅπου εἶχε μεταβῆ ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς μεγάλης θρησκευτικῆς ἑορτῆς τῆς Παναγίας, ἐτορπιλλίσθη αἰφνιδίως παρ' ὑποβρυχίου ἀγνώστου ἐθνικότητος εὐρισκομένου ἐν καταδύσει. Τρεῖς τορπιλλαι ἐξεσφενδονίσθησαν κατὰ τῆς «Ἑλλης» ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία ἐπληξε τὸ πλοῖον εἰς τὸ μέσον, αἱ δὲ δύο ἄλλαι ἠστόχησαν τοῦ σκοποῦ καὶ ἐξερράγησαν ἐπὶ τοῦ λιμενοβραχίονος. Τὸ ὑποβρυχίον παρέμεινεν ἐν καταδύσει καὶ ἐξηφανίσθη. Ἡ τορπιλλη ἡ ὁποία ἐπληξε τὴν «Ἑλλη» ἐξερράγη κάτωθεν ἀκριβῶς τοῦ ἐν ἐνεργείᾳ λεβητοστασίου. Ἐκ τῆς ἐκρήξεως ὁ ἐν ἐνεργείᾳ λέβης τοῦ πλοίου ἐξερράγη. Ὡσαύτως ἡ καύσιμος ὑγρὰ ὕλη τοῦ πλοίου ἐξεχύθη καὶ ἀνεφλέγη. Τούτου ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ὅτι τὸ πλοῖον ἐστερήθη παντὸς μέσου προώσεως. Τὸ πλήρωμά του

προσεπάθησε παρ' όλα ταῦτα νὰ τὸ ρυμουλκήσῃ εἰς τὰ ἀβαθῆ μετὴν βοήθειαν τῶν ἢ κυροβολημένων εἰς τὸν λιμένα ἔμπορικῶν σκαφῶν.

Ἄτυχῶς τὰ ρυμούλκα ἐθραύσθησαν καὶ ἡ πυρκαϊὰ ἣ ὁποία μετεδόθη εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ πλοίου ἐξηνάγκασε τὸ πλήρωμα νὰ τὸ ἐγκαταλείψῃ ἀφοῦ ἐξήντησε πᾶν μέσον πρὸς διάσωσιν του. Ὁ κυβερνήτης καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ ἀφῆκαν τελευταίον τὸ σκάφος φλεγόμενον, τὸ ὁποῖον καὶ ἐβυθίσθη τὴν 9.45'. Τὰ θύματα ἀνέρχονται εἰς ἓνα νεκρὸν, τὸν κλεψιστὴν μηχανικὸν Παπανικολάου, καὶ 29 τραυματίας. Μεταξὺ τοῦ ἄστικτοῦ πληθυσμοῦ ποὺ εὑρίσκετο ἐπὶ τῆς προκυμᾶιας τινὲς ἐμώλωπισθησαν, μίᾳ δὲ γυνὴ ἀρμενικῆς καταγωγῆς ἀπέθανεν ἐκ συγκοπῆς.

Μέχρι τῆς ὥρας ταύτης οὐδὲν στοιχεῖον περὶ τῆς ἐθνικότητος τοῦ ἐπιτεθέντος ὑποβρυχίου ματωρθώθη γὰρ ἐξακριβωθῆ.

Εὐνόητον εἶναι ὅτι ἡ Ἑλλ. Κυβέρνησις δὲν ἠρέσθη σὺν ἀνακοινωθῆν ἐκεῖνο, κα διέταξε ἀνακρισεις.

Τὴν ἐπαύριον τοῦ τορπιλλισμοῦ 16)8)940 δι' ἀπορρήτου διαταγῆς συνεκροτήθη ἐπιτροπὴ, ἣ ὁποία διηύθυνε τὰς ἐρεῦνας καὶ τὴν 21 Αὐγούστου 1940 συνελθούσα ἐν Ναυστάθμῳ καὶ ἐπὶ τοῦ θωρηκτοῦ «Ἀβέρωφ» συνέταξεν Πρωτόκολλον, διὰ τοῦ ὁποίου κατηγορηματικῶς ἀπεφαινέτο ὅτι ὁ τορπιλλισμὸς ὠφείλετο εἰς ἰταλικὸν ὑποβρύχιον.

Τὸ πρωτόκολλον ἔφερε τὰς ὑπογραφὰς τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς :

Ἐπιτελετὴς Ἐ. ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ, Ἀρχηγὸς Στόλου

Πρωτάρχης Β. Ν. Α. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

Ἐποπλοίαρχος Μηχ. Β. Ν. Α. ΣΤΕΡΙΟΠΟΥΛΟΣ

Ἀνθυποπλοίαρχος Β. Ν. Χ. ΛΕΒΑΝΤΙΝΟΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ: Τὸ ἀνωτέρω Πρωτόκολλον, κατόπιν αὐστηρῶν διαταγῶν τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ, ἐκρατήθη μυστικόν. Μόνον μετὰ τὴν ἐκδηλωσιν τῆς ἰταλικῆς ἐπιθέσεως ἐδημοσιεύθη τὴν 30 Ὀκτωβρίου 1940 τὸ κείμενον ἀνακοινωθῆν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Β. Ναυτικοῦ.

Ἀναφορικῶς μὲ τὸν τορπιλλισμόν τοῦ εὐδρόμου «Ἑλλη» τὸν λαβόντα χώραν τὴν 8.25 ὥραν τῆς 15 Αὐγούστου 1940 ἔξωθεν τοῦ λιμένος Τήνου, τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν ἀνακοινοῖ ὅτι τὴν προᾶξιν ἐξετέλεσεν ἰταλικὸν ὑποβρύχιον.

Αἱ λεπτομέρειαι τῆς ὄλης ἐρεῦνης, ἣτις κατέληξεν εἰς τὴν ἀναμφισβήτητον διαπίστωσιν ὅτι τὸ ὑποβρύχιον ἦτο ἰταλικὸν, ἔχουσιν ὡς κάτωθι :

1. Εὐθὺς μετὰ τὸν τορπιλλισμόν τῆς «Ἑλλης» τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον τοῦ Β. Ναυτικοῦ, μὴ διαθέτον ἕτερον τεκμήριον ὅπως ἐξακριβώσῃ τὴν ταυτότητα τοῦ ὑποβρυχίου ἀπεφάσισε νὰ ἀναζητήσῃ τὰ τεμάχια τῶν ἐκραγείσων τορπιλλῶν, τὰ ὅποια ἠλπίζετο ὅτι θὰ παρῆγον ἰκανὰ στοιχεῖα ὅπως ἐξακριβωθῇ ἡ προέλευσις τῶν τορπιλλῶν.

2. Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω συννεκροτήθη ἀμέσως, διὰ διαταγῆς τοῦ Ὑπουργείου ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν προεδρείαν Ναυάρχου ἐξ ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν, πάντων εἰδικῶν τορπιλλιτῶν καὶ τεχνικῶν ἀξιωματικῶν, εἰς ἣν ἀνετέθη ἡ ἀναζήτησις τῶν τεμαχίων τῆς ἐκραγείσης τορπίλλης καὶ ἡ σύνταξις πρακτικοῦ πιστοποιοῦντος ἀναμφισβητήτως τὰς ἐνεργείας τῆς ἐπιτροπῆς καὶ περιγράφοντος λεπτομερῶς τὰ ἀνευρεθέντα τεμάχια.

3. Πράγματι ἡ ἀνωτέρω ἐπιτροπὴ προέβη τὴν ἐπομένην εἰς λεπτομερεῖς ἐρεῦνας εἰς τὰς θέσεις ἐνθα ἔλαβον χώραν αἱ ἐκρήξεις τῶν τορπιλλῶν, χρησιμοποιήσασα καὶ δύτας, ἀνέσυρε δὲ πλείστα ὅσα τεμάχια μεγάλα καὶ μικρὰ τῶν τορπιλλῶν τούτων, ἅτινα καὶ κατέγραψε.

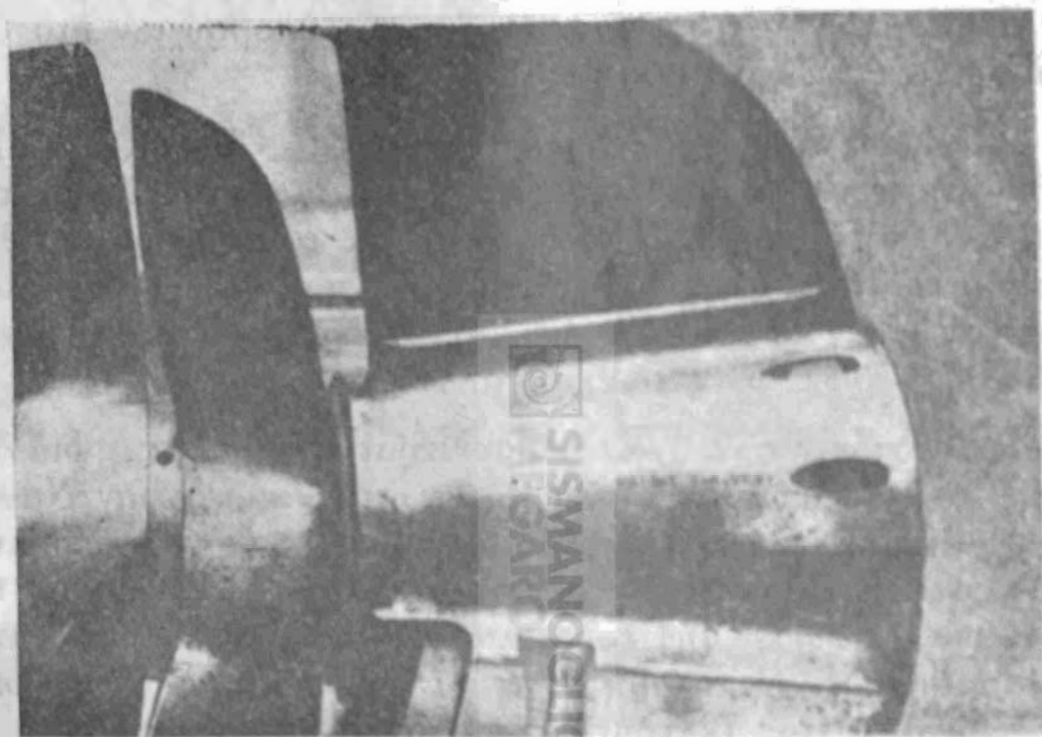
4. Τὰ ἀνευρεθέντα τεμάχια ἀνήκουν εἰς δύο διαφόρους τορπίλλας, τῆς μιᾶς διαμέτρου 45 ἑκατοστῶν καὶ τῆς ἑτέρας 53 ἑκατοστῶν.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο πρέπει νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἐπὶ τῶν πλείστων τεμαχίων τῶν διαφόρων μερῶν τῶν τορπιλλῶν ἀναγράφονται πάντοτε παρὰ τῶν ἐργοστασίων κατασκευῆς ἀφ' ἑνὸς μὲν ὁ ἀριθμὸς μητρῶου τῆς τορπίλλης, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰ χαρακτηριστικὰ σύμβολα τῆς προελεύσεώς της.

Οὕτω ἐξηκριβώθη ὅτι ἅπασαι αἱ βληθεῖσαι τορπίλλαι

ἦσαν κατασκευῆς ἰταλικῶν ἐργοστασίων καὶ ὅτι ἡ τορπίλλη τῶν 45 ἑκατοστῶν ἦτο ἰταλικοῦ τύπου 109 μὲ ἀριθμὸν μητρῶου 11529 ἢ δὲ τορπίλλη τῶν 53 ἑκατοστῶν τοῦ τύπου 92 μὲ ἀριθμὸν μητρῶου 15630.

Ἐπὶ τῶν συναπτομένων φωτογραφιῶν διακρίνονται εἰς

Οὐρὰ τῆς τορπίλλης τῶν 45 ἑκατοστῶν μετὰ πηδαλίων.

Ἐπὶ τῶν δύο ἐλίκων διακρίνονται $\frac{111}{109}$ 1529 R. W.

Ἐπὶ τοῦ σώματος τῆς οὐρᾶς φαίνεται ἡ ἐπιγραφή
UNICNE. TIM. VERT.

τὰ δι' ἐρυθροῦ σταυροῦ σημεῖα ἔναι τῶν ἰταλικῶν ἐπιγραφῶν τῶν ἀλιευθέντων τεμαχίων ὡς καὶ οἱ ἀνευρεθέντες ἀριθμοὶ μητρῶου ὡς π. γ.

UNICNE TIM. VERT. (TIMONI VERTISALI), ROMPETTA... $\frac{IT}{109}$ 1152a κλπ

5. Αἱ ἀνωτέρω τορπίλλαι εἶναι γεγονὸς ὅτι δὲν ἐπωλήθησαν παρὰ τῶν ἰταλικῶν ἐργοστασίων εἰς ξένον κράτος, καθ' ὅσον θὰ ἦτο πολὺ εὐκόλος ἡ βᾶσει τοῦ ἀριθμοῦ μητρῶου τῶν τορπιλλῶν ἀνεύρεσις τοῦ κράτους τούτου. Ἐφ' ἐτέρου δέον

νά θεωρηθῆ ὡς ἀπολύτως βέβαιον ὅτι διὰ τοῦ ἀνωτέρου τύπου τορπιλλῶν εἶχον ἐφοδιασθῆ τὰ ἰταλικά ὑποβρυχία.

6. Τὰ ἀνωτέρω ἀποτελοῦν ἀναμφισβήτητον γεγονός ὅτι τὸ εὐδρομόν «Ἑλλη» ἐβυθίσθη παρὰ τῶν ἰταλικῶν τορπιλλῶν βληθεισῶν ὑπὸ ἰταλικοῦ ὑποβρυχίου. Τὸ γεγονός τοῦτο

Τορπίλλη τύπου Οὐάϊνχεντ, τῶν 53 ἑκατοστῶν.

Ἐπὶ τῆς οὐράς διακρίνονται τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικά :

$\frac{IT}{92}$ R.W. 15630

δὲν ἀνεκοινώθη μέχρι τοῦδε ἐπισημως διὰ λόγους πολιτικῆς σκοπιμότητος, οἵτινες βεβαίως ἐξέλιπον ἤδη.

Ἐκ τῆς ἀνω γίνεται καταφανές ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ἦτο ἤδη πληροφορημένη περὶ τῆς ἐθνικότητος τοῦ ὑποβρυχίου πού ἐξετέλεσε τὸν μυσαρὸν τορπιλλισμόν. Καὶ ὁμως ἀπέφυγε νὰ τὸ ἀνακοινώσῃ φοβουμένη μήπως ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἐν τῇ δικαίᾳ του ἀγανακτήσει προβῆ σὲ ἀντιἰταλικὰς διαδηλώσεις.

Τὴν 21 Αὐγούστου 1940 ὁ ὑφυπουργὸς τοῦ Τύπου ἐκοινοποίησε πρὸς τοὺς Γενικοὺς Διοικητὰς καὶ Νομάρχας τοῦ Βασιλείου :

« Παρακαλοῦμεν ὅπως ἐκδώσητε διαταγὰς πρὸς τοὺς ἀσκοῦντας τὴν ἐποπτεῖαν τοῦ Τύπου ἵνα ἀπαγορεύσωσιν ἀπολύτως τὴν εἰς τὰς ἐφημερίδας καταχώρησιν οἰασδήποτε εἰδήσεως περὶ τῆς ἐθνικότητος τοῦ ὑποβρυχίου τοῦ τορπιλλίσαντος τὸ εὐδρομον « Ἑλλη » ὡς καὶ γενικῶς περὶ τοῦ τορπιλλισμοῦ τοῦ εὐδρόμου. »

ΝΙΚΟΛΟΥΔΗΣ

Καὶ ὅμως παρ' ὅλες αὐτὰς τὶς προφυλάξεις τῆς Κυβερνήσεως ὁ ἐλληνικὸς λαὸς οὔτε ἐπὶ μιᾷ στιγμῇ δὲν ἀμφέβαλλε γιὰ τὴν ἐθνικότητα τοῦ ὑποβρυχίου ποῦ ἐξετέλεσε τὸν τορπιλλισμόν.

Ἐπιμελῶς προσεπάθησε νὰ πνίξῃ τὴν φωνὴν τῆς ἀγανακτικῆσώς του, γιὰ νὰ μὴν δυσχεράνῃ τὸ λεπτὸν ἔργον τῆς Κυβερνήσεώς του.

Διερωτώμεθα δέ :

Ἀνθρωπίνως, εἶναι δυνατόν, σὲ ἄτομον ἢ σὲ σύνολον ἀτόμων νὰ δεῖξουν μεγαλυτέραν δύναμιν ἀνεκτικότητος καὶ ὑπομονῆς ;

Ἐρωτοῦμε, ἀλλὰ δὲν ἀπαντοῦμε, διότι τὸ βρῖσκουμε περιττόν, καθὼς καὶ διότι σκοπὸς μας δὲν εἶναι αἱ κρίσεις καὶ ἐπικρίσεις, ἀλλὰ ἡ πιστὴ μόνον ἀφήγησις τῶν γεγονότων.

Λοιπὸν, εἶπαμε ὅτι ἡ Κυβέρνησις τὴν ἐπαύριον τοῦ τορπιλλισμοῦ τῆς « Ἑλλης » ἐξέδωκε ἀνακοινωθέν, τὸ ὁποῖον ἦτο συντεταγμένον σὲ μορφήν συνειθισμένου διπλωματικοῦ τύπου.

Πίσω ὅμως ἀπὸ τὶς ὀλιγάριθμες καὶ ἀπλῆς ἐκείνες γραμμὰς, κρυβόνταν ὀλόκληρη τραγωδία, τὴν ὁποίαν θὰ προσπαθήσουμε νὰ ἀφηγηθῶμε, βοηθούμενοι ἀπὸ διαφόρους πηγὰς καὶ ὅσο μᾶς τὸ ἐπιτρέπουν τὰ στενὰ ὄρια τοῦ λόγου.

Ούτε αἱ διεθνεῖς πολεμικαὶ περιπλοκαί, οὔτε αἱ ἀνησυχίαι, οὔτε ἡ δυσχέρεια τῆς συγκοινωνίας στάθηκαν ἱκαναὶ νὰ ἐμποδίσουν τοὺς Ἕλληνας, στὸ εὐλαβικὸ τους προσκύνημα τῆς «Μεγαλόχαρης» τῆς Τήνου.

Ἡ «Εὐαγγελίστρια», ἡ θαυματοργὸς εἰκόνα, φυλάγεται ὄχι μόνον μὲ εὐλάβεια, ἀλλὰ καὶ μὲ στοργή, εἰς τὸν ὡραῖον ναόν, πρὸ ἀνηγέρθη πρὸς τιμὴν τῆς, καὶ ὁ ὁποῖος γιὰ κάθε Ἑλληνικὴ ψυχὴ, συμβολίζει κάτι τὸ πολὺ ὑψηλὸν καὶ ὡραῖον.

Εἶναι ἡ Θεία Προστάτις ἐκείνων πρὸς πονοῦν, πρὸς πάσχουν καὶ δυστυχοῦν. Εἶναι «Ἐκείνη» πρὸς πρὸς βεῦει στὸν θεάνθρωπο υἱὸν τῆς καὶ ἀνακουφίζει τὰς δυστυχίας καὶ δίνει παρηγοριὰ στὰ ἀνθρώπινα πένθη.

Κάθε χρόνο, τὴν 15 Αὐγούστου, χιλιάδες ἀρρώστων, ἀναπήρων, ἀποκλήρων τῆς τύχης, ἀνηφοῦν τὴς ταλαιπωρίες ἐνὸς δυσκόλου καὶ κουραστικῶν ταξιδίου διὰ νὰ ἀνεβοῦν τὴν θαυμασίαν πλακόστρωτον κλίμακα πρὸς τὸν ὡραῖον ναόν, καὶ ἄλλοι γονατιστοὶ, ἄλλοι ξυπόλυτοι, σπεύδουν νὰ ἀνάψουν τὸ κεράκι τους ἐμπρὸς εἰς τὴν θαυματοργὸν εἰκόνα, καὶ νὰ ἀπευθύνουν εἰς τὴν Θεομήτορα, ὡς ἓνα πολύτιμον θυμιάμα, τὸ ἄρωμα τῆς εὐλαβείας, τῆς πίστεως καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης.

Κατὰ τὴν πρωϊνὴν ἐκείνην ὥραν, ἀπὸ κάθε ἄκρη τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ κάθε γωνία τῆς γῆς, πρὸς ὑπάρχουν ἑλληνικὲς ψυχὰς, ἡ σκέψις στρέφεται εὐλαβικὰ πρὸς τὸ ὡραῖον νησί τοῦ Αἰγαίου στὸ ὁποῖο χιλιάδες πιστῶν ἀκολουθοῦν τὴν ὑπέροχην, συγκινητικὴν λιτανεῖαν, τῆς περιφορᾶς τῆς Ἁγίας Εἰκόνας.

Ἀπὸ τὴν παραμονὴν ἄρχισαν νὰ καταφθάνουν τὰ πλοῖα μὲ τοὺς προσκυνητάς. Ὁ ἀριθμὸς τους, κατ' ἐπισήμους ἀνακοινώσεις ἀνῆλθε σὲ 4.500.

Τάξις μεγάλη. Ἡ λιμενικὴ ἀρχὴ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ λιμεναρχοῦ κ. Λυχνοῦ, εἶχε λάβει ὅλα τὰ κατάλληλα μέτρα διὰ τὴν ἀποβίβασιν τῶν προσκυνητῶν.

Ὁ κόσμος ἀπεβιβάζετο ἀπὸ τὰ ἀτιμόπλοια, χωρὶς φωνῆς

καὶ μὲ μεγάλη τάξι. Εἶχε συναίσθησι τοῦ ἱεροῦ καθήκοντός του. Ἡ ἀστυνομικὴ ἀρχὴ ὑπὸ τὴν διοίκησι τοῦ κ. Συρομήτρου καὶ τοῦ ἀστυνόμου κ. Καρακωνσταντῆ ἐξήντησε ὅλη τὴν δραστηριότητά της, διὰ τὴν τήρησι τῆς τάξεως.

Μεγάφωνα τῆς λιμενικῆς ὑπηρεσίας εἶχον τοποθετηθῆ εἰς τὴν πλατεῖαν καὶ μετεβίβαζον τὰς ὁδηγίας.

Ἡ πόλις ἦτο ἀπὸ τὴν παραμονὴν σημαιοστολιστος.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς παραμονῆς εἰς τὸ ἱερόν Ἰδρυμα ἐψάλη ὁ ἑσπερινὸς χοροστατοῦντος τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Σύρου—Τήνου κ. Φιλαρέτου, ὁ ὁποῖος ἐξεφώνησε τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας.

Μετὰ τὸν λόγον τοῦ Σεβασμιωτάτου ἐψάλη ὑπὸ τῶν ψαλτῶν καὶ τῶν ἱερέων τὸ ὄραϊον τροπᾶριον τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου.

«Ἐν τῇ Γεννήσει τὴν παρθενίαν ἐφύλαξας ἐν τῇ Κοιμήσει τὸν κόσμον οὐ κατέλειπες, Θεοτόκε. Μετέστης πρὸς τὴν ζωὴν Μήτηρ ὑπάρχουσα τῆς ζωῆς καὶ ταῖς πρεσβείαις ταῖς σαῖς λυτρομένη ἐκ θανάτου τὰς ψυχὰς ἡμῶν».

Ἡ Εὐαγγελίστρια κατὰ τὴν νύκτα φωταγωγημένη παρουσίαζε φαντασμαγορικὸν θέαμα. Οἱ προσκυνηταὶ οἱ ὁποῖοι εἶχον ἀφιχθῆ τὴν νύκτα, ἤρχισαν νὰ μεταβαίνουν εἰς τὸ προσκύνημα τῆς Ἱερᾶς Εἰκόνης, ἄλλοι κομίζοντες ἔλαιον, λαμπάδες, ἄλλοι ἄρνια καὶ ἄλλοι ἄλλα ἀναθήματα. Τὰ πλοῖα εἰς τὸν λιμένα πλουσίως φωταγωγημένα ἔφεραν μέγαν σημαιοστολισμόν.

Ἦσαν ἢ «Ἐλση», ὁ «Ἐσπερος», ἢ «Αὐλὶς».

Πολὺ πρῶτ' ἀνεφάνη ἐρχόμενον ἐκ Μήλου καὶ τὸ πολεμικὸν «Ἐλλη γιὰ νὰ ἀποδώσῃ καὶ αὐτὸ τὰς τιμὰς εἰς τὴν θαυματουργὸν εἰκόνα.

Εὐθὺς μόλις κατάπλευσε ἢ «Ἐλλη» ὑψωσε μέγαν σημαιοστολισμόν.

Λίγο μετὰ τὸν κατάπλουν τοῦ ὄραϊοῦ σκάφους ἔκαμε τὴν ἐμφάνισί του ἀεροπλάνον ἀγνώστου ἐθνικότητος, τὸ ὁποῖον ἀφοῦ ἔκαμε τρεῖς πτήσεις ὑπὲρ αὐτὸ ἔφυγε πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς Μυκόνου.

Ἡ «Ἑλλη» κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πτήσεως τοῦ ἀεροπλάνου ὑψώσε τεραστίαν Ἑλληνικὴν σημαίαν ἐμφανῆ καὶ ἐκ πολὺ μεγάλης ἀποστάσεως.

Οἱ κώδωνες τοῦ Ἱεροῦ Ἰδρύματος ἄρχισαν νὰ κτυποῦν χαρμόσυνα, καλοῦντες τοὺς πιστοὺς καὶ τοὺς πολλοὺς προσκυνητὰς νὰ προσέλθουν διὰ νὰ παρακολουθήσουν τὴν πανηγυρικὴν ἱεροτελεστείαν.

Μὲ συγκίνησιν καὶ κατάνυξιν ὁ καθεὶς ἔσπευδε στὸν ναόν... ὅτε ἠκούσθη ὁ κρότος μεγάλης ἐκρήξεως.

Ταυτόχρονως νέφη καπνοῦ ἄρχισαν νὰ ἐξέρχονται ἀπὸ τὴν «Ἑλλη». Ἀμέσως οἱ λεμβοῦχοι ποὺ εὗρισκοντο εἰς τὸν λιμένα ἔσπευσαν νὰ παράσχουν τὴν βοήθειάν τους, νομίζοντες ὅτι ἐπρόκειτο περὶ τυχαίας ἐκρήξεως εἰς τὸ πολεμικόν.

Ἀλλά, τὴν ἰδίαν στιγμὴν δεῦτερος κρότος ἠκούσθη, πρὸς τὸ μέρος τοῦ λιμενοβραχίονος τοῦ κειμένου ἔξω τοῦ καφενοῦ Νατοῦ. Τότε μόνον ἐγένε ἀντιληπτόν, ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ἐκρήξεως τορπίλλης.

Ἄγνωστον ὑποβρύχιον, κρυπτόμενον διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἱεροσύλον πρᾶξίν του, ἐξεσφενδάγισε τὰς τορπίλλας του κατὰ τοῦ πλοίου ποὺ τιμοῦσε τὴν Θεομήτορα καθὼς καὶ κατὰ τοῦ εὐσεβοῦς πλήθους τὸ ὁποῖον εὗρισκετο συγκεντρωμένον εἰς τὸν κυματοθραύστην.

Τὸ ὠραῖον Ἑλληνικὸν σκάφος κτυπημένο καιρίως, ἐβυθίζετο μετὰ μίαν ὥραν, παρὰ τὰς ὑπερανθρώπους προσπάθειας πρὸς διάσωσίν του, τὰς ὁποίας κατέβαλον ὁ κυβερνήτης, οἱ ἀξιωματικοὶ, ὑπαξιωματικοὶ καὶ ναῦται.

Τὸ τί ἐγένε τότε στὴν παραλίαν εἶναι ἀπερίγραφτον. Πανικός κατέλαβε τὸ πλῆθος, τὸ ὁποῖον δὲν ἤξευρε ἀκόμα τί συνέβαινε καὶ ἐτρέπετο πανικόβλητον εἰς φυγὴν.

Μητέρες κρατῶντας τὰ βρέφη των σφικτὰ στὴν ἀγκαλιά των, ἔπεφταν ἢ μιὰ ἐπὶ τῆς ἄλλης.

Παρήλικες γυναῖκες καὶ ἄνδρες ἔτρεχον, σὰν τρελλοὶ ἀπὸ τὸν φόβο τους πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς πόλεως, ἀλληλοποδοπατούμενοι, φωνάζοντες καὶ ζητοῦντες βοήθειαν.

Πέρασαν 5 λεπτά, ὅτε τρίτη τορπίλλη ἐρρίπτετο κατὰ τῶν πλοίων τὰ ὁποῖα ἦσαν ἠγκυροβολημένα ἐκεῖ.

Ἀλλ' ἡ Εὐαγγελίστρια ἔκαμε τὸ θαῦμα τῆς. Ἡ τορπίλλη

παρέκκλινε τοῦ σκοποῦ της καὶ προσέκρουσε εἰς τὸν δεξιὸν λιμενοβραχίονα, τὸν ὁποῖον ἐχώρισεν εἰς δύο. Οὕτω δὲ ἐσώθη ὁ «Ἑσπερος» καὶ ἡ «Ἐλση» κατὰ τῶν ὁποίων προορίζετο ἡ δολοφονικὴ ἐνέργεια.

Μετὰ τὴν ἐκρηξιν καὶ τῆς τρίτης τορπίλλης, ὁ πανικός, καθὼς ἦτο φυσικόν, ἐπεξετάθη καὶ μετεδόθη καὶ στοὺς ἐπιβάτας πού εὐρίσκοντο στὰ ἀτμόπλοια. Μερικοὶ μάλιστα ἄρχισαν νὰ πέφτουν στὴν θάλασσα.

Φωναὶ τρόμου καὶ φρίκης ἠκούοντο ἀπὸ τὴν παραλίαν καὶ ἀπὸ τὰ πλοῖα. Μὲ μεγάλην δυσκολίαν οἱ πλοίαρχοι προσεπάθουν νὰ συγκρατήσουν τοὺς ἐπιβάτας ἀπὸ τοῦ νὰ ριφθοῦν στὴν θάλασσαν.

Ἡ φωνὴ τῶν γυναικῶν, τῶν μητέρων, τῶν γέρον, τὰ κλάμματα τῶν παιδιῶν, οἱ βόγγοι τῶν πληγωμένων, οἱ κρότοι τῶν ἐκρήξεων, ὁ καπνὸς, ἡ φωτιά, ὅλ' αὐτὰ καὶ πολλὰ ἄλλα, πού δὲν γράφονται, ἔκαμον τὸ τόσο ἤρεμο πρὸ ὀλίγου νησί, τὸ ὁποῖον προσέφερε στὴν Θεοσητορα τὸ θυμίαμα τῆς πίστεώς του, νὰ μοιάζῃ σὰν κόλασι.

Ἡ «Ἐλλη» ἐν τῷ μεταξὺ ἄρχισε νὰ γέρνη πρὸς τὸ ἀριστερὸν μέρος καὶ τὸ πλήρωμά της εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ τὴν ἐγκαταλείψῃ. Εἶναι δύσκολον, σχεδὸν ἀδύνατον, νὰ περιγραφῇ ἡ στιγμὴ ἐκείνη. Ἀξιωματικοὶ, ὑπαξιωματικοὶ καὶ ναῦται, κλαίουν ὅλοι, φιλοῦν, κατασπάζονται καὶ βρέχουν μὲ τὰ δάκρυά τους τὰ σίδηρα τοῦ ὠραίου σκάφους τῶν, καὶ μέσ' τὴν ἀπελπισία τῶν, ζητωκραυγάζουν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος καὶ καταρῶνται τὸν κακοῦργον, ὁ ὁποῖος διέπραξε τὸ ἀπαίσιον ἀνοσιούργημα.

Ο Tempore o mores (ὦ καιροὶ, ὦ ἦθη) φώναζε κάποτε ὁ μέγας συμπατριώτης τῶν Ἰταλῶν, ὁ εὐγενὴς Κικέρων.

Ἡ ἴδια φωνὴ ἔρχεται τώρα στὰ ὦτα τοῦ κάθε ἀνθρώπου, πού μὲ ἀγωνία διερωτᾶται :

Πὼς διέπραξαν τὴν βάρβαρον ἐκείνην ἱεροσυλίαν ;

Σὲ τί καιροὺς ζοῦμε ;

Ποία ἦθη δεσπόζουν στὸν κόσμον ;

Καὶ ὁμως ζοῦμε σὲ μιὰ περίοδο, πού καθὼς λένε, ὁ πολιτισμὸς βρῖσκεται στὸ κορύφωμά του.

Καὶ ὅμως ὁ λαός, ἢ μᾶλλον οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἀπεφάσισαν τὴν τρομερὰν ἐκείνην φρικαλεότητα, κατὰγονταν ἀπὸ τὸν λαὸν ἐκεῖνον ποὺ εἶχε προγόνους σὰν τὸν Βίργιλο, τὸν Δάντε, τὸν Κικέρων.

Εἶχαν ἱστορία, φιλολογία, καλλιτεχνία, πολιτισμὸ μὲ μιὰ λέξι. Εἶχαν ἀκόμα καὶ πίστι καὶ θρησκεία καὶ τὴν Ἔδρα μάλιστα τῆς θρησκείας των.

Πῶς ξεχάσθηκαν ὅλα ἐκεῖνα ; Πῶς χάθηκαν ;

Γιατὶ θυμῆθησαν μόνο τὸν Νέρωνα, τὸν Καλιγούλα καὶ τὸ αἱματοβαμμένο ἀμφιθέατρο τῆς Ρώμης ;

Ὡ ἀνθρωπίνη μορφή ! Λυπήσου τὴν ἀνθρωπότητα καὶ λάβε τὴν ὑπόστασι ὅποιασδήποτε ἄλλης μᾶστιγος καὶ κτύπα τὸν ἄνθρωπο μὲ τὸν πόνο, τὴν πείνα, τὴν φωτιά καὶ τὸν θάνατο, ἀλλὰ ὄχι μὲ τὸ αἶσχος !

Ὅχι μὲ τὸ αἰώνιο αἶσχος μὲ τὸ ὁποῖον περιεβλήθησαν οἱ ἄνθρωποι, ἐκεῖνοι ποὺ συνέλαβον καὶ ἐτέλεσαν τὸ φρικτὸ ἐκεῖνο ἀνοσιούργημα !

Λίγο βραδύτερον ἄρχισαν νὰ καταφθάνουν αἱ πρῶται ἀτμάκατοι μὲ τραυματίας, τοὺς ὁποῖους οἱ ναῦται τῆς λιμενικῆς ἀρχῆς καὶ τῆς «Ἑλλης» μετέφερον εἰς τὸ νοσοκομεῖον «Ὁ Εὐαγγελισμὸς» τοῦ ὁποῖου αἱ κλῖναι γρήγορα συνεπληρώθησαν.

Τὰς πρῶτας ἰατρικὰς βοηθείας παρέσχον οἱ ἰατροὶ κ. κ. Ἀφεντούλης, Καρδαμίτσης καὶ Σαρρῆς ἕως ὅτου ἐφθασαν καὶ οἱ λοιποὶ ἰατροὶ, οἱ ὁποῖοι εἰργάσθησαν ἕως τὴν νύκτα, προσφέροντες μεγάλας ὑπηρεσίας.

Τόσοι ὅμως ἦσαν οἱ τραυματῖαι ὥστε παρέστη ἀνάγκη νὰ κληθοῦν καὶ ἄλλοι ἰατροὶ, οἱ ὁποῖοι εὕρισκοντο τυχαίως ἐν Τήνῳ, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ ἰατρὸς κ. Βασιλείου τοῦ Λαϊκοῦ ἰατροῦ καὶ ὁ ὁποῖος εἰργάσθη μετὰ τῶν συναδέλφων του ὑπεράνθρωπα.

Δὲν πρέπει νὰ παραλείψουμε τὰς μεγάλας ὑπηρεσίας τὰς ὁποίας προσέφεραν οἱ εὕρισκόμενοι στὴν Τήνο, χάριν τῆς πανηγύρεως, νοσοκόμοι τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ μετὰ τῶν συνεργείων των, τὰ κορίτσια τῆς Ε. Ο. Ν., τὰ ὁποῖα ἔσπευσαν

πρῶτα νὰ κάμουν χρέη νοσοκόμου, καθὼς καὶ νοσοκόμοι ξένοι ποὺ ἦλθαν λόγῳ τῆς ἐορτῆς.

Ἐπίσης μεγάλας ὑπηρεσίας προσέφερον καὶ τὰ συνεργεῖα τῶν πρώτων βοηθειῶν Ἀθηνῶν, τὰ ὁποῖα ἐχορήγησαν καὶ μεγάλας ποσότητας φαρμάκων καὶ λοιπῶν ὑλικῶν.

Ἐπειδὴ, καθὼς εἶπαμε τὸ νοσοκομεῖον δὲν διέθετε πλέον ἄλλας κλῖνας, συμτόλιται προσεφέρθησαν νὰ παραλάβουν τραυματίας στὰς οἰκίας των καὶ νὰ παράσχουν εἰς αὐτοὺς κάθε δυνατὴν περίθαλψιν.

Ἐπίσης εἰς ὅλα τὰ σπῖτια ἐγένοντο δεκτοὶ οἱ ἄνδρες τοῦ πληρώματος τῆς «Ἑλλης», οἱ ὁποῖοι ἐξῆλθον σχεδὸν γυμνοὶ. Πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἐτοποθετήθησαν εἰς τὸ Δημοτικὸν σχολεῖον ὅπου οἱ καθηγηταὶ μετὰ τῶν ἀρχῶν τῆς πόλεως, ἄρχισαν νὰ φροντίζουν διὰ τὸ συσσίτιον καὶ τὴν ἐπένδυσίν των.

Ὁ Διευθυντὴς τῆς μεραρχίας Κυκλάδων εὐρισκόμενος ἐκεῖ μαζὶ μὲ τὸν Διευθυντὴν τῆς Νοτιορχίας, μετέβησαν εἰς τὸ τηλεγραφεῖον καὶ ἀνήγγειλαν εἰς τὴν Κυβέρνησιν τὸ ἀνανδρον πλῆγμα τὸ ὁποῖον εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν καταβύθισιν μιᾶς ἐκ τῶν ὠραιότερων καὶ ἰσχυροτέρων μονάδων τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, τὸν τραυματισμὸν 29 ἀνδρῶν τοῦ πληρώματός του, ἐκ τῶν ὁποίων δύο ἀπεβίωσαν ἐν τῷ νοσοκομείῳ, καθὼς καὶ τὸν θάνατον τοῦ κλευστοῦ Παπανικολάου μετὰ 6 ἐκ τῶν ἀνδρῶν τοῦ πληρώματος.

Ἐν τῷ μεταξὺ μετὰ τὸν πρῶτον πανικὸν ὁ κόσμος παρηκολούθει ἐκ τῆς παραλίας τὴν «Ἑλλη» ἡ ὁποία, ὅπως προαναφέραμε, ἔκλινε πρὸς τὸ ἀριστερὸν μέρος, ἐνῶ φλόγες ἄρχισαν νὰ τὴν περιζώνουν.

Τὸ ἐν τῷ λιμένι εὐρισκόμενον ἀτιμόπλοιον «Ἐσπερος» ἐπεχείρησε νὰ ρυμουλκήσῃ τὴν «Ἑλλη», ἀλλὰ λόγῳ τῆς πυρκαϊᾶς, ἡ ὁποία ἐμαίνεται ἢ προσπάθεια ἦτο ἀνωφελής.

Ὁ κυβερνήτης τῆς «Ἑλλης» κ. Χατζόπουλος πεισθεὶς ὅτι ἡ διάσωσης τοῦ σκάφους δὲν ἦτο δυνατὴ, ἐκάλεσε τοὺς ἀξιωματικούς καὶ τὸ πλήρωμα καὶ ἔδωσε διαταγὰς νὰ ἐγκαταλείψουν αὐτὸ καὶ οἱ τελευταῖοι ἀπομείναντες. Δύο ἀξιωματικοὶ ἀπεκλείσθησαν ἐντὸς ἐνὸς δωματίου καὶ ἐξήχθησαν σχεδὸν ἀναίσθητοι ὑπὸ τοῦ ἀξιωματικοῦ κ. Χόρς, ὁ ὁποῖος ἔσπασε μὲ μπαλτὰ τὴν θύρα.

Αἱ ἀρχαὶ φοβούμεναι ὅτι ἡ ἐκραγεῖσα ἐπὶ τῆς «Ἑλλης» πυρκαϊὰ θὰ προεκάλη ἐκρηξίν τῶν πυρομαχικῶν τῆς, διέταξαν τοὺς κατοίκους ν' ἀπομακρυνθοῦν τῆς πόλεως. Ἡ ἐκτέλεσις τῆς διαταγῆς προεκάλεσε νέας σκηναὶς ἀλλοφροσύνης εἰς τὸ κέντρον, τὰ καταστήματα, τὰς οἰκίας, τοὺς δρόμους καὶ τὰς ἐκκλησίας καὶ πρὸ πάντων στὴν Μαλαματένιαν, ὅπου ἐορτάζετο ἡ ἐπέτειος τῆς ἐορτῆς τῆς. Τὰ καταστήματα ἔκλειον, ἀνετρέποντο πάλιν τραπέζια, καρέκλες, ποτήρια καὶ οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως, σὰν τρελλοὶ, ἔτρεχον πρὸς τοὺς ἀγροὺς, μακρὰν τῆς πόλεως.

Εἰς διάστημα ὀλίγων λεπτῶν ἡ πόλις εὐρίσκετο ἔρημος καὶ μόνον αἱ ἀρχαὶ παρέμειναν εἰς τὴν παραλίαν καὶ εἰς τὸ νοσοκομεῖον.

Ἡ «Ἑλλη» ὁμως ἤρχισε νὰ καταβυζίζεται μὲ τὴν πρύμνην καὶ οὕτω ἀπεσοβεῖτο ὁ κίνδυνος τῆς ἐκρήξεως τῶν πυρομαχικῶν.

Ὅλος ὁ κόσμος ὁ εὐρισκόμενος εἰς τοὺς ἀγροὺς, μὲ δάκρυα στὰ μάτια παρηκολούθει τὸ ὠραῖον πολεμικόν, νὰ ἐξαφανίζεται ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης.

*Ἡ «Ἑλλη» τὸ ἱστορικὸν καταδρομικὸν δὲν ὑπῆρχε πλέον !
Ἐβυθίζετο !*

Μαζὺ μὲ τὰς ἀρχάς, τὸ δράμα παρηκολούθει καὶ μιὰ κυρία κλαίουσα. Ἐπάνω εἰς τὴν μεγάλην παραζάλην κανεῖς δὲν τὴν ἀνεγνώρισε. Ἐξαφνα ἠκούσθη νὰ λέγῃ: «Τὸ παιδί μου ἴσως σωθῆ ἀλλὰ ἡ «Ἑλλη» τὸ καρᾶφι μας ;»

Ποία ἦτο ;

Ἦτο ἡ μάννα τοῦ σημαιοφόρου Χόρς μαζὶ μὲ τὸν σύζυγόν τῆς ναύαρχον, οἱ ὁποῖοι παρηκολούθουν ὅλην ἐκείνην τὴν τραγικὴν σκηνήν.

Τὴν 11.30 ἀκριβῶς ἤρχισαν οἱ κάτοικοι νὰ ἐπανέρχονται εἰς τὴν πόλιν. Ἐλεεινοί, κουρασμένοι ἀπὸ τὴν ψυχικὴν ὀδύνην, νηστικοί, τὰ φαγητά τους κατεστράφησαν εἰς τοὺς φούρνους καὶ εἰς τὰς οἰκίας των.

Ἀμέσως ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ ἡ περιφορὰ τῆς εἰκόνας.

Τὸ θέαμα ἦταν ἀφαντάστως συγκινητικόν.

Ἡ εἰκὼν τῆς Εὐαγγελιστρίας μετεφέρθη εἰς τὴν παραλίαν ὑπὸ πλήθους κόσμου.

Ὅλοι οἱ ἱερεῖς τῆς πόλεως ἔψαλλον, ἔχοντες εἰς τὸ μέσον τὴν εἰκόνα.

Ὅπισθεν αὐτῆς ἤρχοντο οἱ ἀρχιερεῖς Σύρου καὶ Χαλκίδος. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σύρου—Τήνου κ. Φιλάρετος ἔφερε μαύρην στολήν, ἐκράτει τὸν σταυρὸν καὶ ἠύλογει τὰ πλήθη, τὰ ὅποια γονυπετῆ παρηκολούθουν τὴν ἀκολουθίαν τῆς λιτανείας.

Ὁ λόγος τοῦ Σεβασμιωτάτου Σύρου ἦτο πραγματικῶς ἐμπνευσμένος. Μὲ δάκρυα στὰ μάτια εἶπε μεταξὺ ἄλλων :

«Πολεμοῦν λοιπὸν καὶ τὸν Σταυρὸν; Δὲν γνωρίζουν ὅτι κανεὶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὸν νικήσῃ ;»

Ἡ λιτανεὶα ἐσταμάτησε πρὸ τοῦ νοσοκομείου ὅπου εὐρίσκοντο εἰς μακρὰν σειρὰν οἱ πρὸ ὀλίγου διακομισθέντες τραυματῖαι. Κατὰ τὴν μεσημβρίαν οἱ τραυματῖαι μετεφέρθησαν εἰς τὸ μὴ λειτουργοῦν ξενοδοχεῖον «Ἡ Πολυμέρειον» εἰς τὸ ὁποῖον μετεφέρθησαν καὶ ὅλοι οἱ εἰς οἰκίας περιθαλλόμενοι τραυματῖαι γὰρ νὰ καταστῆ περισσότερον ἀποτελεσματικὴ ἢ ἰατρικὴ βοήθεια. Τὸ ἀπόγευμα ἦλθε ἐκ Σύρου ὁ Νομιάτρος κ. Βροντιάδης μετὰ συνεργεῖου ἰατρῶν καὶ νοσοκόμων.

Ὁ κ. Πρόεδρος τῆς κυβερνήσεως εὐθύς μόλις ἔλαβε τὴν ἀγγελίαν τοῦ τορπιλλισμοῦ τῆς «Ἑλλης» ἀπηύθυνε πρὸς τὰς ἀρχάς τῆς Τήνου τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα :

«Εἶμαι βέβαιος, ὅτι θὰ ἔχετε ἐνθαρρύνει τοὺς προσκυνητὰς, ἂν καὶ αὐτοὶ ὡς ἀληθινοὶ Ἕλληνες δὲν θὰ ἔχουν ἀνάγκην ἐνθαρρύνσεως. Εἶμαι βέβαιος ἐπίσης ὅτι ἡ Λιτανεὶα θὰ γίνῃ. Διὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν πλοίων μὲ τοὺς προσκυνητὰς θὰ ἀπαντήσω συντόμως καὶ θὰ φροντισῶ διὰ τὴν προστασίαν των».

Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως

I. ΜΕΤΑΣΑΣ

Ὅλιγον βραδύτερον εἰδοποιήθησαν αἱ ἀρχαὶ ὅτι τὴν ἐπομένην 10 π. μ. ὥραν, πρέπει νὰ ἀναχωρήσουν ὅλα τὰ ἐν τῷ λιμένι εὐρισκόμενα ἀτμόπλοια μὲ τοὺς προσκυνητὰς.

Διὰ τὴν συνοδείαν τῶν πλοίων ἔφθασαν ἔξω τοῦ λιμένος δύο πολεμικὰ σκάφη, ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ὑποναύαρχου κ. Καβαδία. Καὶ πράγματι συνώδευσαν μέχρι Πειραιῶς τὰ ἀτμόπλοια «Σοφία», «Ἀρδένα», «Ἐσπερος», «Ἐλση», «Ἀθῆναι» καὶ «Σάμος» διὰ τῶν ὁποίων ἐπέστρεψαν ὅλοι οἱ προσκυνηταί.

Τὰ ἀεροπλάνα προηγουῖντο τῆς ὅλης συνοδείας, ἡ ὁποία ἔφθασε εἰς Πειραιᾶ τὴν 10ην νυκτερινήν.

Τὰ ἀτιμόπλοια « Ἀρδένα » καὶ « Ἐσπερος » ἐπλεύρισαν εἰς τὸν λιμενοβραχίονα τῆς Τρούμπας καὶ ἐξήγαγον τοὺς τραυματίας τῆς « Ἑλλης » οἱ ὅποιοι μετεφέρθησαν εἰς τὰ νοσοκομεῖα τοῦ Ναυστάθμου καὶ Πειραιῶς. Τὰ ὑπόλοιπα πλοῖα ἠγκυροβόλησαν εἰς τὴν ἀκτὴν Τζελέπη.

Χιλιάδες κόσμου ἀνέμενον τὸν κατάπλου τῶν πλοίων καὶ παρηκολούθησαν τὴν ἀποβίβασιν τῶν προσκυνητῶν. Εἰς τὴν προβλήτα Τρούμπας εἶχαν ἐγκαίρως σταθμεύσει ἕξ νοσοκομειακὰ αὐτοκίνητα τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, τοῦ Δήμου Πειραιῶς καὶ τοῦ Δήμου Ἀθηναίων. Ἐπίσης εἶχε κατέλθει ἀπὸ ἑνωρὶς εἰς Πειραιᾶ ὁ ὑφυπουργὸς τῆς Ναυτιλίας κ. Α. Τζιφός.

Ἡ κηδεῖα τῶν θυμάτων ἐγένετο αὐθημερὸν μετὰ μεγίστης ἐπισημότητος, παρηκολούθησαν δὲ τὴν κηδεῖαν αὐτῶν ὄλαι αἱ ἀρχαὶ τῆς πόλεως. Τὴν ἐπομένην ἑτάφη καὶ ἡ Ἀρμενὶς γραῖα ἡ ὁποία κατὰ τὴν ὥραν τοῦ πανικοῦ προσεβλήθη ὑπὸ συγκοπῆς καρδίας.

Τὴν 5 μ. μ. ἀφίκετο εἰς Τήνον ὁ Νομάρχης κ. Βραχνὸς προερχόμενος ἐκ Πάρου μετὰ τῆς κυρίας του καὶ ὁ ὁποῖος ἐπεσκέφθη ἀμέσως εἰς τὰ Πολυμέριον τοὺς τραυματίας μετὰ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Νομαρχίας κ. Σαρπέτη.

Τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν διέταξε πένθος δύο ἡμερῶν καὶ μεσιστίους τὰς σημαίας ὅλων τῶν ἑλληνικῶν πολεμικῶν.

Τὸ καταδρομικὸν « Ἑλλη » ἐναυπηγήθη τὸ 1913 ἐν Ἀμερικῇ καὶ ἠγοράσθη ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως τῷ 1914. Κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ τορπιλισμοῦ εἶχε πλήρωμα 216 ἀνδρας.

* * *

Αὕτη εἶναι ἐν συντομίᾳ ἡ φρικτὴ τραγωδία, ποὺ κρυβόνταν πίσω ἀπὸ τὶς ὀλιγάριθμες καὶ τυπικὰς γραμμὰς τοῦ ἀνακοινωθέντος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

Ὅσοι εἶδαν καὶ ἐξῆσαν ἀπὸ κοντὰ τὸ δράμα ἐκεῖνο θὰ τοὺς μείνη ἀλησμόνητο. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ προὔξενησε μεγά-

λην συγκίνησιν σ' ὄλους τοὺς διπλωματικοὺς κύκλους, διότι φανέρονε καθαρά τὴν τρομοκρατικὴν τακτικὴν ποὺ ἀκολουθοῦσε ἡ Φασιστικὴ Ἰταλικὴ κυβέρνησις.

Ὁ Ἑλληνικὸς καὶ ὁ ξένος τύπος ἅμα τῇ ἀγγελίᾳ τῆς θλιβεραῦς εἰδήσεως ἤρχισαν νὰ σχολιάζουσι ἐντατικῶς τὸ ζήτημα καὶ μόνον ὁ ἰταλικὸς ἐκράτησε ἀπόλυτον σιωπὴν.

Οἱ Ἄγγλοι προαισθανόμενοι, ὅτι ἡ Φασιστικὴ Ἰταλία θὰ προσπαθοῦσε νὰ τοὺς ἐπιβαρύνῃ μὲ τὸ ἀνοσιούργημα ἐκεῖνο, ἔσπευσαν ἀμέσως διὰ τοῦ τύπου καὶ τοῦ ραδιοφώνου τῶν νὰ διακηρύξουσι ὅτι κανένα ἀγγλικὸν ὑποβούχιον, ἢ ἄλλον πολεμικὸν σκάφος, δὲν βρισκῶνταν πλησίον τῆς Τήνου κατὰ τὴν ὥραν τοῦ τορπιλλισμοῦ τῆς «Ἑλλης».

Κι' αὐτὴν ὁμῶς τὴν δήλωσιν, τῆς ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως προσεπάθησαν νὰ διαστρεβλώσουσι λέγοντες ὅτι, ἀφοῦ οἱ Ἄγγλοι ἔσπευσαν νὰ διακηρύξουσι εὐθὺς ἀμέσως μετὰ τὸν τορπιλλισμόν, ὅτι δὲν ὑπῆρχε κανένα Ἄγγλικὸν πολεμικὸν σκάφος πλησίον τῆς Τήνου, αὐτὸ ἦτο μία τραγὴ ἀπόδειξις τῆς ἐνοχῆς τῶν.

Παρ' ὄλην τὴν τραγικότητα τοῦ ζητήματος, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ γελάσῃ κανεὶς μὲ τὴν ἀφέλεια ἐκείνων ποὺ προσπαθοῦσαν μὲ τοιαῦτα προσχήματα νὰ ἐπιρρίψουσι σὲ ἄλλους τὴν εὐθύνην τοῦ ἰδικοῦ τῶν ἐγκλήματος.

Σκεφθῆτε μιὰ στιγμὴ ὅταν καταλαβαίνετε ὅτι πρόκειται νὰ σᾶς κατηγορήσουσι γιὰ ἓνα ἐγκλημα ποὺ δὲν διεπράξατε καὶ σπεύδετε νὰ ἀναγγεῖλετε ὅτι εἴσθε ἀθῶος, αὐτὸ νὰ λογιζέται ὡς ἀπόδειξις τῆς ἐνοχῆς σας.

Δηλαδή πρέπει νὰ δεχθῆτε τὴν κατηγορίαν καὶ ἐνοχίαν ποὺ σᾶς ἐπιρρίπτουν χωρὶς διαμαρτυρίας.

Αὐτὸ φαίνεται ἐθεωρεῖτο εὐθυδικία καὶ δικαιοσύνη, κατὰ τοὺς νόμους, τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τῆς τότε Ἰταλικῆς Φασιστικῆς Κυβερνήσεως.

«O Tempora o mores».

ΕΚΤΕΝΗΣ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ
ΤΩΝ ΙΤΑΛΙΚΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ
ΠΡΟ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΤΟΡΠΙΛΛΙΣΜΟΝ ΤΗΣ «ΕΛΛΗΣ»

Ἄς ρίψουμε λοιπὸν τώρα ἓνα βλέμμα στὴν ἀρθρογραφία τοῦ Ἰταλικοῦ τύπου, τόσον τῆς περιόδου ποὺ προηγήθη τοῦ τορπιλλισμοῦ τῆς «Ἑλλης» ὅσον καὶ ἐκείνης ποὺ ἠκολούθησε καὶ ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀρθρογραφίας, ὁ ἐν Ρώμῃ Πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος, διὰ τοῦ τηλεγραφήματός του τῆς 14 Αὐγούστου, ἐφιστοῦσε τὴν προσοχὴν τῆς Κυβερνήσεώς του, καὶ μάλιστα, ἔστειλε πρὸς αὐτὴν καὶ ἐκτενῆ ἀνασκόπησιν.

Οὕτω τὴν 12 Αὐγούστου, εἶλαι αἱ ἰταλικαὶ ἐφημερίδες ἐδημοσίευσαν μὲ ἐντυπωτικὸν εἶλος τὸ ἐπεισόδιον Χότζα, ὡς ἐδόθη ἀπὸ τὸ Πρακτορεῖον Στέφανι, ὁ δὲ ραδιοφωνικὸς σταθμὸς ἐπανελάμβανε τὸ σχετικὸν ἀνακοινωθὲν εἰς ὅλας τὰς ἐκπομπάς του κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας.

Ταῦτοχρόνως οἱ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἰταλικῆς προπαγάνδας προσπαθοῦσαν νὰ ἐμφανίσουν τὴν Ἑλλάδα ὡς τρέφουσαν τὴν φιλοδοξίαν νὰ καταλάβῃ τὴν Ἀλβανίαν καὶ εὕρισκομένην εἰς συνεννόησιν διὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ σκοποῦ τῆς αὐτοῦ μετὰ τῆς Ἀγγλίας. Ἀποπειρῶνταν ἐπίσης νὰ φέρουν ἢ τοῦλάχιστον νὰ ἐμφανίσουν τὸν ἑλληνικὸν λαὸν εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν Ἐθνικὴν Κυβέρνησιν. Ἐδημοσίευσον λοιπὸν διὰ τῶν ἰταλικῶν ὀργάνων ἓνα δῆθεν τηλεγράφημα ἐξ Ἀθηνῶν περὶ τῆς τεραστίας ἐντυπώσεως τὴν ὁποίαν ἐπροκάλεσεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν κοινὴν γνώμην ἡ ἀνακοίνωσις τοῦ Πρακτορείου Στέφανι, δι' ἧς ἀπεκαλύπτοντο γεγονότα, ἅτινα ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις προσεπάθει δῆθεν νὰ ἀποκρύπτῃ διὰ τῆς λογοκρισίας τῆς.

Τὸ τηλεγράφημα ἀναφέρει ἐπίσης ὅτι ταυτοχρόνως μὲ τὴν χορήγησιν τῆς ἀγγλικῆς ἐγγυήσεως, ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις ὑπεσχέθη καὶ τὴν ἴδρυσιν Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, εἰς τὴν Ἡπειρον, περιλαμβάνοντος τὴν Ἀλβανίαν καὶ κατέληξε μὲ τὸν ἰσχυρισμὸν ὅτι οἱ ἑλληνικοὶ κύκλοι διερωτῶντο ἐὰν ἢ οὐδετερότης τὴν ὁποίαν ἀκολουθεῖ ἡ Κυβέρνησις Μεταξᾶ δὲν εἶναι τυπικὴ ἀπλῶς, δεδομένου ὅτι δὲν παρημποδίζετο ἡ δρασίς τῶν Ἄγγλων πρακτόρων εἰς τὴν ἀλβανικὴν μεθόριον καὶ ὅτι 200 βάσεις ἀνεφοδιασμοῦ βενζίνης Σέλλ εὐρίσκοντο εἰς διάφορα σημεῖα τῶν ἑλληνικῶν ἀκτῶν καὶ τῶν ἑλληνικῶν νήσων εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἀγγλικῶν ναυτικῶν δυνάμεων.

Τὴν 13 Αὐγούστου ὁ περίφημος Γκαΐντα, τὸ φερέφωνον, τῶν ἐπισήμων ἰταλικῶν ἀπόψεων, ἐδημοσίευσε μακρὸν ἄρθρον ὑπὸ τὸν τίτλον «Δικαιοσύνη διὰ τὴν Ἀλβανίαν» καὶ εἰς τὸ ὁποῖον ἰσχυρίζετο τὰ ἀκόλουθα:

1) Ἡ δολοφονία τοῦ Χότζα ἀπεφασίσθη καὶ παρασκευάσθη ἐν Ἀθήναις λόγῳ τῆς πατριωτικῆς δράσεως τοῦ θύματος.

2) Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν σέβεται τὴν ἀνεξορτησίαν καὶ τὰ πολιτικὰ σύνορα τῆς Ἀλβανίας. Τοῦναντίον οἱ ὑπεύθυνοι κυβερνητικοὶ καὶ στρατιωτικοὶ κύκλοι ἐργάζονται διὰ τὴν ὑπονόμευσιν αὐτῆς μὲ ἐκφοβισμοὺς, δολοπλοκίας καὶ μὲ χονδροειδεῖς ὕβρεις κατὰ τῶν ἐνόπλων ἰταλικῶν δυνάμεων. Ὑπερφίαλοι, ὄχι ὀλιγώτερον, τῶν Πολωνῶν, οἱ Ἕλληνες, διαδίδουν εἰς τὰ ἀλβανικὰ ἐδάφη ὅτι εἰς Ἑλλην ἀξίζει δέκα τοῦλάχιστον Ἰταλῶν.

3) Εἰς τὴν Τσαμουριὰν καὶ τὰ ἄλλα ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Ἑλλάδος ἀλβανικὰ ἐδάφη, οἱ Ἀλβανοὶ δὲν ἀποτελοῦν ἀπλῶς μειοψηφίαν ἀλλὰ πλειοψηφίαν.

4) Ἡ Ἰταλία ἐπιθυμεῖ τὴν φιλίαν, τὴν συνεργασίαν ἢ τοῦλάχιστον τὴν ὑπεύθυνον σωφροσύνην τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν ἠθέλησε νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὰ εἰλικρινῆ αἰσθήματα τῆς Ἰταλίας καὶ παρὰ τὴν δῆλωσιν τοῦ

Μουσσολίνι κατέστη μὲ τὰς διαφόρους ἐνεργείας τῆς φανερῆς συνένοχος, σιωπηλὸς σύμμαχος καὶ προκλητικὸς πράκτωρ τῆς Ἀγγλίας.

5) Ἡ Ἑλλάς, πιστεύουσα εἰς τὸ ἀνεξάντλητον τῶν ἀγγλικῶν δυνάμεων, ἐπεδόθη εἰς τὸ διπλοῦν καὶ ἐπικίνδυνον παιγνίδιον, τὸ ἀποκορυφωθὲν μὲ τὴν ἀπόπειραν κατὰ τῆς Ἀλβανίας καὶ κατὰ τοῦ ἀλβανικοῦ πληθυσμοῦ, καὶ μὴ δίδουσα καμμίαν σημασίαν εἰς τοὺς λόγους τοῦ κόμητος Τσιάνο ὅστις εἶχεν ἀπεριφράστως διακηρύξει ὅτι διὰ τὴν Ἰταλίαν εἶναι ἱερὰ τὰ σύνορα καὶ ἱερὸν τὸ καθῆκον τῆς προασπίσεώς των.

Κατὰ τὴν ἀποφασιστικὴν αὐτὴν στιγμὴν τῆς εὐρωπαϊκῆς ἱστορίας τοιαῦτα ὑπεύθυνα σφάλματα δὲν εἶναι ἀνεχτά.

Ἡ 14 Αὐγούστου ἦτο ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ πολεμικὴ τοῦ ἰταλικοῦ τύπου εἶχε φθάσῃ εἰς τὸ κατακόρυφον.

Ὅλαι σχεδὸν αἱ ἐφημερίδες ἐδημοσίευσον ἄρθρα ἀναπτύσσοντα περίπου τὰς ἀπόψεις τοῦ κ. Γκάυντα καὶ εἰς ἐντονώτερον ἀκόμη ὕφος.

Ἡ Ἑλλάς κατηγορεῖτο ὅτι ἠκολούθησε πάντοτε ἀντιιταλικὴν πολιτικὴν.

Μὴ ἔχουσα ἐπίγνωσιν τῆς ἰταλικῆς ἰσχύος δὲν ἀντελήφθη ὅτι ἡ περίοδος τῆς καταδυναστεύσεως τῶν Ἀλβανῶν ἐκλείσεν, οὔτε καὶ ἐξετίμησε τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ἐγγυήσεως τῆς Ἰταλίας.

Ἐπροτίμησε χωρὶς νὰ παραδειγματισθῇ ἀπὸ τὰ παθήματα τῆς Τσεχοσλοβακίας, τῆς Πολωνίας, τῆς Νορβηγίας, τῆς Ὀλλανδίας, τοῦ Βελγίου καὶ τῆς Γαλλίας, πολιτικὴν προκλήσεων ἔναντι τῶν Δυνάμεων τοῦ Ἄξονος.

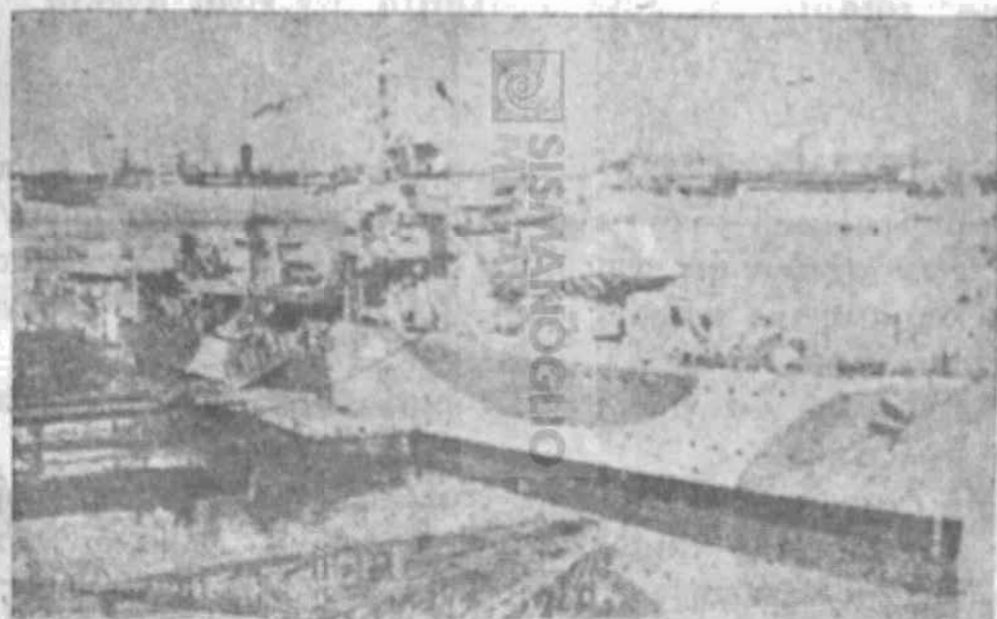
Προστίθεται ὅτι ἡ Ἰταλία δὲν ἠδύνατο νὰ ἀναιχθῇ τὴν περαιτέρω συνέχισιν τῆς καταπιέσεως τῶν Ἀλβανῶν καὶ ὅτι ἐπεβάλλετο νὰ ἀποδοθῇ δικαιοσύνη εἰς τὴν Ἀλβανίαν διὰ καταλλήλου ἐδαφικῆς ἀναθεωρήσεως τῶν συνθηκῶν.

Ὁ «Μεσσατζέρο» μάλιστα παρατήρει ὅτι ἡ ἐδαφικὴ ἱκανοποίησις τῆς Ἀλβανίας ἔπρεπε νὰ πραγματοποιηθῇ ἐντὸς βραχυτάτου χρονικοῦ διαστήματος.

Ἡ «Τέβερε» προανήγγελλε «μοιραίας πιθανότητας» διὰ τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ «Πόπολο ντὶ Ρόμα» υπεγράμμισε τὸν πολιτισμὸν τὸν ὁποῖον ἐκόμισεν ἡ Ἰταλία εἰς τὴν Ἀδριατικὴν ἀκτὴν καὶ τὴν Κέρκυραν ἐπὶ τῆς Ἑνετικῆς κυριαρχίας καὶ προσέθετε ὅτι εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς νέας Εὐρώπης περιλαμβάνεται καὶ ὁ τομεὺς ἀπὸ τῆς Ἀδριατικῆς μέχρι τοῦ Εὐξείνου.

Ἡ «Τριμπούνα» ἐξιστόρει πῶς ἡ Ἑλλὰς κατώρθωσε νὰ σφετερισθῇ ἀλβανικὰ ἐδάφη καὶ πῶς ἐπεδίωκε νὰ τὰ ἐξελληνίσῃ. Ἐκάλει τὴν ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν νὰ ἐξηγήσῃ πὺρ θέλει νὰ φθάσῃ μετὰ τὴν σημερινὴν πολιτικὴν τῆς, ὡς καὶ τὴν

Μοῖρα ἀντιτορπιλικῶν ἐξω ἀπ' τὸ λιμάνι τῆς Τήνου τὸν Δεκεμβριανόγουστο
σημασίαν ὠρισμένων ἐνεργειῶν τῆς. Νὰ ἐχῇ δὲ ὑπ' ὄψιν τῆς ὅτι, ὠρισμένα σφάλματα, τὰ ὁποῖα πληθύνονται πάντοτε ἀκριβὰ, εἶναι κατὰ τὴν παρούσαν ἰδίᾳ στιγμὴν εἴπερ ποτε μοιραία.

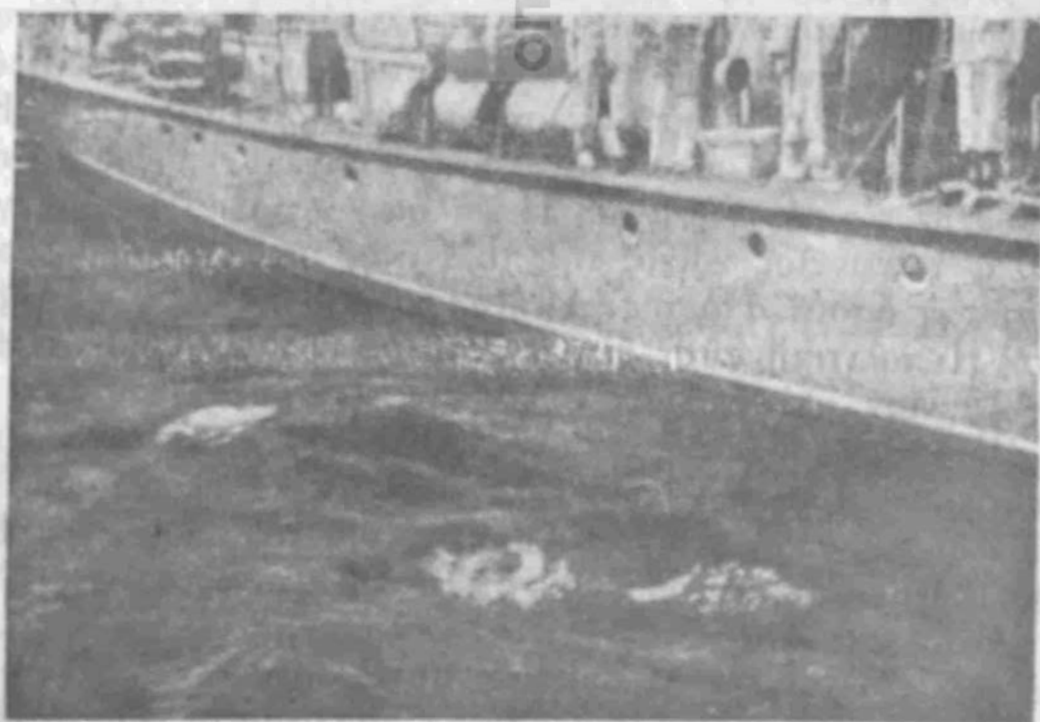
Ὁ κ. Φαρινάτσι εἰς τὸ «Ρετζίμε Φασίστα» ἰσχυρίζετο ὅτι ἡ περιφορὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ Χότζα εἰς διάφορα χωρία, ἐὰν ἀλλαγῇ ἐπροκάλει φρίκην, εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπετέλει σύνηθες φαινόμενον καὶ ὅτι αἱ μεγαλύτεραι σφαγαὶ τῆς Ἱστορίας ὠχριοῦν πρὸ τῶν σφαγῶν τῶν Ἀλβανῶν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων.

Φόρος τιμής πρὸς τοὺς νεκροὺς

τῆς «Ἑλλης»

Τὰ δάφνινα στεφάνια ἐπιπλέουν

στὰ νερά τῆς Τήνου.

Ἄνεφερε ἐπίσης ὅτι οἱ Ἄγγλοι ἔδωσαν τὴν Τσαμουριὰν εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ στρατηγικοὺς λόγους ἐναντίον τῆς Ἰταλίας καὶ προειδοποιεῖ τέλος τὴν Ἑλλάδα ὅτι ἡ Ἰταλία δὲν ἀνήχεται ἐγκλήματα, ὡς ἡ δολοφονία τοῦ Χότζα καὶ ἦτο ἐτοιμὴ νὰ ἐκκαθαρίσῃ διὰ «ριζικῶν μέσων» τοὺς παλαιοὺς καὶ νέους λογαριασμοὺς.

Ὁ κ. Γκάϋντα, ἐπανερχόμενος ἐπὶ τοῦ θέματος, ἐδημοσίευσεν νέον μακρότατον ἄρθρον διὰ τοῦ ὁποίου :

α) Ἰσχυρίζετο ὅτι ἡ δολοφονία τοῦ Χότζα δὲν ἀπετέλει μεμονωμένον καὶ τυχαῖον γεγονός, ἀλλὰ μέρος γενικωτέρας συνωμοσίας Ἑλλάδος καὶ Ἀγγλίας ἐναντίον τῆς Ἀλβανίας καὶ τῆς Ἰταλίας, διὰ τὴν δημιουργίαν πολεμικοῦ ἀντιπερισπασμοῦ εἰς τὰς Δυνάμεις τοῦ Ἄξονος πρὸ τοῦ ὁποίου αὐταὶ δὲν ἠδύναντο νὰ μείνουν ἀπαθεῖς.

β) Διακήρυττε ὅτι τὸ ἀλύτρωτον ἄλβανικὸν ἔδαφος τὸ εὐρισκόμενον ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῆς Ἑλλάδος ἐκτείνεται ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Ἀδριατικῆς κατὰ μῆκος τῶν νοτίων συνόρων τῆς Ἀλβανίας καὶ τῆς Γιουγκοσλαβίας καὶ ὅτι τὸ ἔδαφος τοῦτο περιλαμβάνει 99.895 Ἀλβανοὺς καὶ μόνον 22.430 Ἕλληνας.

γ) Κατηγορεῖ τὴν Ἑλλάδα ὅτι αὐτὴ ὄχι μόνον ἐπεδίωκε διὰ τρομοκρατικῆς δράσεως νὰ ἐξελληνίσῃ τοὺς Ἀλβανοὺς ἀλλ' ὅτι ἀπέβλεπε ἀνάκαθεν καὶ τὴν προσάρτησιν τῆς Νοτίου Ἀλβανίας, καὶ ὅτι ἡ ἱμπεριαλιστικὴ αὐτὴ πολιτικὴ τῆς Ἑλλάδος ἀπετέλει ἓν τῶν σπουδαιότερων στοιχείων τῆς διαρκοῦς διαταραχῆς εἰς τὰ Βαλκάνια. Ἡ δολοφονία τοῦ Χότζα, λέγει, εἶναι ὁ τελευταῖος κρῖκος τῆς πολιτικῆς καὶ τρομοκρατικῆς ἀλύσεως ἡ ὁποία ἀπὸ τὰς Ἀθήνας κινεῖται πρὸς τὴν Ἀλβανίαν. Ἡ πολιτικὴ αὐτὴ ἠλπίζεν ὅτι θὰ εὕρισκε βοήθειαν ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν καὶ ἀπὸ τὰς συνθήκας τοῦ πολέμου.

Ἰδιαιτέρως ὁμως κακόβουλον, προσβλητικὸν, ἀλλὰ καὶ χαρακτηριστικὸν ἦτο κάποιον τηλεγραφικὸν κατασκευάσμα, τὸ ὁποῖον δῆθεν προήρχετο ἐξ Ἀθηνῶν, διὰ τοῦ ὁποίου οἱ Ἕλληνες ἰθύνοντες κατηγοροῦντο ὅτι, ἐπιβάλλοντες σιωπὴν εἰς τὸν τύπον καὶ ἀνανεώνοντες τὰς δηλώσεις των περὶ φιλίας πρὸς τὴν Ἰταλίαν, ἐπεθύμουν νὰ συνεχίσουν τὴν διαφορομένην ἐκσίνην στάσιν των, τὴν ὁποίαν παρουσίαζον ὡς οὐδετέ-

ραν, ἐνῶ αὐτὴ ἐν τῇ πραγματικότητι διεπνέετο πάντοτε οὐσιαστικῶς ὑπὸ πνεύματος μεροληψίας εἰς βάρος τῆς Ἰταλίας. Οἱ Ἕλληνες ἰθύνοντες, ἐσυνέχιζε, ἐξακολουθοῦν νὰ ἐφαρμόζουν πολιτικὴν αὐστηρῶς «ἐλληνικὴν», ἤτοι πολιτικὴν μεγίστου ἰμπεριοσίου καὶ ὡς ἐκ τούτου σπεύδουν τυπικῶς νὰ δώσουν ἐγγυήσεις οὐδετερότητος, ἐνῶ ἐφαρμόζουν πολιτικὴν ἀγγλικοῦ πρωτεκτοράτου.

Ἀνεδημοσιεύοντο, τέλος, νέα ἄρθρα τῆς «Τομόρι», ἀναφέροντα μεταξὺ ἄλλων τὴν σύλληψιν διαφόρων Ἀλβανῶν εἰς

Ὁ Μαν. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κ. Δαμασκηνός [Ἀντιβασιλεύς] καὶ οἱ ἐπίσημοι ἐπιβιβαζόμενοι τοῦ σκάφους πρὸς τοὺς μετέφερε ἐπὶ σημείον τῆς βυθίσεως τῆς «ΕΛΛΗΣ»

τὴν Τσαμουριάν, ἐπειδὴ ἠρνήθησαν νὰ γίνουν ὄργανα τῆς κατασκοπευτικῆς δράσεως τῶν ἐλληνικῶν ἀρχῶν.

15 Αὐγούστου ἡμέρα τοῦ τορπιλισμοῦ τῆς «Ἑλλης». Αἱ ἰταλικαὶ ἑφημερίδες κρατοῦν ἀπόλυτον σιωπὴν ἐπὶ τοῦ ζητή-

ματος. Ἀρκοῦνται μόνον νὰ ὑποσημειώσουν ὅτι ὅσον ἀφορᾷ τὸ ζήτημα τῶν ἑλληνοαλβανικῶν ἐπεισοδίων ἡ Γερμανία, Οὐγγαρία καὶ Ρουμανία ἀσπάζονται τὴν ἰταλικὴν ἐκδοχὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου.

Ὁ «Πόπολο ντὶ Ρόμα» τὴν 16 Αὐγούστου, ὑπογραμμίζει ὅτι αἱ ἐρωτοτροπίαὶ τοῦ βασιλέως Γεωργίου καὶ τῆς Κυβερνήσεώς του μετὰ τῆς Ἀγγλίας εἶναι ἐξαιρετικῶς ἀκαιροὶ καὶ ἐπικίνδunami. Περὶ τοῦ τορπιλλισμοῦ τῆς «Ἑλλης» τὰ ἰταλικά φύλλα παραδόξως δὲν ἀναφέρουν τίποτε. Τὸ μυστήριον τῆς σιγῆς ταύτης διευκρινίζεται τὸ ἀπόγευμα, διότι αἱ μετασημβριναὶ ἐφημερίδες δημοσιεύουσαι τὴν θλιβεράν εἶδησιν, τὴν συνοδεύουν μὲ σχόλια διὰ τῶν ὁποίων ἀποδίδουν τὴν εὐθύνην τοῦ τορπιλλισμοῦ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἐξηγοῦσαι ὅτι ἐὰν ἡ βύθισις τῆς «Ἑλλης» δὲν ἦτο ἔργον ἀγγλικοῦ ὑποβρυχίου, ἡ ἀγγλικὴ προπαγάνδα δὲν θὰ ἦτο εἰς θέσιν νὰ διαδώσῃ τὴν εἶδησιν εὐθύς ὡς ἔλαβε χώραν ἄτορπιλλισμὸς καὶ σχεδὸν πρὶν πληροφορηθῆ αὐτὸν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις. Προστίθεται ὅτι ἡ Ἀγγλία προέβη εἰς τὸν τορπιλλισμὸν τοῦτον ἐλπίζουσα ὅτι λόγῳ τῆς σημερινῆς ἐντάσεως τῶν ἰταλο-ἑλληνικῶν σχέσεων, ἡ Ἑλλὰς θὰ ἀπέδιδε τὴν εὐθύνην εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ οὕτω θὰ ἐξωθεῖτο εἰς ἀντίδρασιν ἐναντίον τῆς.

17 Αὐγούστου: Ὅλαι σχεδὸν αἱ ἰταλικαὶ ἐφημερίδες σχολιάζουν τὸν τορπιλλισμὸν τῆς «Ἑλλης» ἐπαναλαμβάνουσαι τὰ ὑπὸ τοῦ Γκάυντα ὑποστηριζόμενα περὶ εὐθύνης τῆς Ἀγγλίας, καθὼς καὶ περὶ τοῦ προκληθέντος ζητήματος ἐκ τῆς δολοφονίας τοῦ Χότζα.

Ἐτονίζετο ἐπίσης ὅτι ἐπεβάλλετο ἡ ἀπονομὴ πλήρους δικαιοσύνης εἰς τὴν Ἀλβανίαν. Ἡ ἐφημερὶς τοῦ Φαρινάτσι, «Ρετζίμε Φασίστα» προσέθετε ὅτι ἡ Ἑλλὰς δὲν εἶχε πληρώσει ἀκόμη τὴν «Ἑλλη» καὶ συνεπῶς ἡ ζημία ἐκ τῆς βυθίσεως τοῦ πλοίου ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας διαμοιράζεται.

Ἐξ ἄλλου τὸ προσωπικὸν ὄργανον τοῦ Μουσσολίνι ἐδημοσίευσεν ἀρθρον τοῦ Πολβερέλλι, πρώην Διευθυντοῦ τοῦ

Γραφείου τοῦ Τύπου παρὰ τῷ Ἰταλῷ Πρωθυπουργῷ, βουλευτοῦ, ὅστις ἰσχυρίζετο ὅτι εἶχε πλέον ἀποδειχθῆ ἡ εὐθύνη τῆς Ἑλλάδος τόσον εἰς τὴν δολοφονίαν τοῦ Χότζα ὅσον καὶ εἰς τὴν ἀπόπειραν τῆς ἀγγλικῆς μυστικῆς ὑπηρεσίας ὡς προκαλέση στασιαστικὸν κίνημα ἐν Ἀλβανίᾳ. Ἡ ἐντύπωσις, προσέθετε, ἢ προκύψασα ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ ζητήματα παραμένει ζωηρά. Ἡ Ἑλλὰς εἶχε κάθε συμφέρον νὰ ἀφήσῃ νὰ λησμογηθοῦν αἱ ὑπὸ τῶν συνθηκῶν τῆς εἰρήνης διαπραχθεῖσαι ἀδικίαι κατὰ τῆς Ἀλβανίας καὶ νὰ ρύψῃ τὸν πέπλον τῆς λήθης,

Στὸ σημεῖο τοῦ τερπιλλισμοῦ— Ἀριστερὰ ὁ Μακ. Ἀντιβασιλεὺς, Δεύτερος ἀπὸ δεξιὰ ὁ ὑφυπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν κ. Μ. Περματζόγλου

ἐπὶ τῶν παραβάσεων τῆς οὐδετερότητός της, ὑπὲρ τῆς Μεγάλης Βρετανίας κατὰ τὸν παρόντα πόλεμον.

Τὰ προβλήματα ταῦτα φθάνουν πρὸς τὸ τέρμα των καὶ αἱ Ἀθῆναι πρέπει νὰ λογοδοτήσουν. Ἐχομεν διὰ τοῦτο λόγους νὰ πιστεύωμεν ὅτι ἡ Ἰταλικὴ Κυβέρνησις προτίθεται νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἐντὸς τῶν προσεχῶν ἡμερῶν νὰ διευκρινήσῃ ριζικῶς τὴν στάσιν της. Ὁ ἀγγλικὸς τύπος ὠθεῖ τὴν Ἑλλάδα εἰς ἀντίστασιν καὶ ἐπαναλαμβάνεται τὸ παίγνιον, ὡς

ώδηγησεν ἤδη εἰς τὴν καταστροφὴν ὅλα τὰ κράτη τὰ πιστεύσαντα εἰς τὰς εἰσηγήσεις καὶ τὴν ἐγγύησιν τῆς Ἀγγλίας. Αἱ ἰταλικάι ἐφημερίδες ἐν τῇ εἰδησεολογίᾳ τῶν ἐμφανίζουσαν τὸν γιουγκοσλαυϊκὸν τύπον ὡς ἐπικρίνοντα τὴν ἀγγλόφιλον δῆθεν πολιτικὴν τῆς Ἑλλάδος καὶ ὡς συνιστῶντα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν νὰ ἀποδεσμευθῇ τῆς ἀγγλικῆς ἐγγυήσεως. Ὑπογραμμίζεται ἐπίσης ὅτι ἡ βύθισις τῆς «Ἑλλης» ἀποδίδεται καὶ ἐν Γερμανίᾳ εἰς τὸν Τσῶρτσιλ, ἐπιδιώκοντα νὰ ἐπεκτείνῃ τὸν πόλεμον καὶ εἰς τὰ Βαλκάνια.

18 Αὐγούστου : Ἀναδημοσιεύεται ἡ πολεμικὴ ἀρθρογραφία τῆς «Τομόρι».

19 Αὐγούστου : Ὑπὸ κτυπητοῦς τίτλους ἐδίδετο μεγάλη σημασία εἰς χυδαῖα δημοσιεύματα τῆς «Τομόρι» περὶ «αἱματηρᾶς κτηνωδίας» Ἑλλήνων πρακτόρων καὶ περὶ ἀποπείρας τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως ὅπως ἀλλοιώσῃ τὸν ἐθνολογικὸν χαρακτήρα τῆς Τσαμουριᾶς διὰ τῆς ἐγκαταστάσεως Ἑλλήνων προσφύγων.

Τὰ δημοσιεύματα ταῦτα ἦσαν πλήρη συκοφαντικῶν ὑπαινιγμῶν κατὰ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ ὕβρεων κατὰ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὅστις ἐχαρακτηρίζετο ματαιόδοξος, ἱκανὸς εἰς τὸ ἐμπόριον ἀπλῶς καὶ μόνον διότι εἶναι συνηθισμένος εἰς τὴν ἀπάτην, ξένος πρὸς τὰς ἀρετὰς τῆς εὐθύτητος καὶ ἀνωτερότητος, αἱ ὁποῖαι χαρακτηρίζουσι τοὺς μαχητὰς καὶ τέλος ἐπιτηδειότατος εἰς τὴν δολιότητα καὶ τὰς βιαιότητας.

20 Αὐγούστου : «Ἡ Τσαμουριά ἀποτελεῖ κόλασιν». «Μακρὰ αἰύσσοις ἐγκλημάτων τῆς ἑλληνικῆς μεγαλομανίας». Ὑπὸ τοὺς τίτλους αὐτοὺς ἐδημοσιεύοντο νέα καταγγελλομένη τῆς «Τομόρι», αἱ ὁποῖαι μεταξὺ ἄλλων ἀνέφερον ὅτι 80 Ἀλβανοὶ προύχοντες χωρίου τινὸς, ἐκλείσθησαν εἰς μίαν ἐκκλησίαν καὶ αἱ ἑλληνικαὶ ἀρχαὶ τοὺς ἔκασαν ζῶντας.

21 Αύγουστου : Ἐδημοσιεύετο, κατὰ τρόπον ἐντυπωτικόν, τηλεγράφημα τοῦ Στέφανι ἐκ Τυράνων καταγγέλον ὅτι ὁ ἄλβανικὸς λαὸς εὐρίσκετο εἰς ἀγωνιώδη κατάστασιν διότι ἡ Ἑλλάς ὠργάνωσεν εἰς τὴν Ἡπειρον συμμορίαν κομιτατζήδων ὑπὸ τὸν λήσταρχον Κότσο Ντίρο (;) πρὸς ἐξόντωσιν τῆς ἄλβανικῆς μειονότητος. Ταυτοχρόνως ὁ κ. Γκάυντα ἐδημοσίευσεν κύριον ἄρθρον εἰς τὸ ὁποῖον μετὰξὺ ἄλλων ἐτονίζετο ὅτι ἡ Ἑλλάς ἐσχεδιάζει, ἐν συνεννοήσει μετὰ τῆς Ἀγγλίας, εἰσβολὴν εἰς τὸ Ἀλβανικὸν ἔδαφος. Καὶ ἐσυνέχιζε: «Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἡ Ἰταλία ὀφείλει νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὰ ἀγγλο-ἑλληνικὰ αὐτὰ ἐπιθετικὰ σχέδια μὲ σταθερότητα πολιτικῆς.

Ἡ Ἰταλία καίτοι δὲν ἐπιδιώκει περιπετείας, εἶναι ἐτοίμη νὰ προασπίσῃ τὰ ἔθνικα δικαιώματα τῆς Ἀλβανίας καὶ τῆς βαλκανικῆς τάξεως.

22 Αύγουστου : Ἐξακολουθοῦν τὰ προκλητικὰ καὶ προσβλητικὰ ἄρθρα τῆς «Τομόρι», τὰ ὅποια ἀναφέρουν καὶ περὶ καταρτήσεως νέων συμμοριῶν κομιτατζήδων καὶ περὶ κακοποιήσεως Ἀλβανῶν ἐκ μέρους τῶν ἑλληνικῶν ἀρχῶν, ὡς καὶ περὶ ἐνδεχομένης ἑλληνικῆς διεπισδύσεως εἰς τὰς περιφερείας τοῦ Ἀργυροκάστρου καὶ τῆς Κορυτσᾶς διὰ τὴν τρομοκρατίαν τοῦ ἄλβανικοῦ πληθυσμοῦ.

23 Αύγουστου : Ἐξακολουθεῖ ἡ μέσον τῆς «Τομόρι» διενεργουμένη πολεμικῆ. Τὸ ἀπόγευμα ἀνεδημοσιεύετο νεωτέρα καταγγελία τῆς «Τομόρι» καθ' ἣν ἐκ στοιχείων ἐλθόντων ἤδη εἰς φῶς, εἰς Ἀλβανὸς πατριώτης, ὁ Τάκα, ὅστις εὐρέθη κατὰ τὸν παρελθόντα Μάϊον ἀπηγγονισμένος, δὲν εἶχεν αὐτοκτονήσῃ, ὡς εἶχεν ὑποστηριχθῆ τότε ὑπὸ τῶν ἑλληνικῶν ἀρχῶν, ἀλλ' εἶχε τούναντίον δολοφονηθῆ διὰ τὴν πατριωτικὴν του δρασίαν.

Τὴν 24 Αύγουστου ἡ «Ἐφημερὶς τῆς Ἰταλίας» ἐδημοσίευσεν ὑπὸ τύπον ἀνταποκρίσεως ἐξ Ἀγίου Σεβαστιανοῦ, ὅτι κατὰ τὸ τελευταῖον 48ῶρον ἡ Ἀγγλία διέδωσεν ἀνησυχητικὰς

φήμας περί τῶν Ἑλληνοϊταλικῶν σχέσεων, διακηρύσσουσα ὅτι βαίνουνσι πρὸς τὸ ἀνεπανόρθωτον καὶ ἐπινοοῦσα χονδροειδεῖς φαντασιοπληξίας διὰ νὰ εὕρη εὐκαιρίαν νὰ ἐπιβεβαιώσῃ τὴν πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἐγγύησίν της. Ποίαν ὁμως ἀρωγὴν θὰ ἠδύνατο νὰ παράσχη εἰς τὴν Ἑλλάδα ἢ Ἀγγλία ἀφοῦ δὲν εἶχε δυνάμεις οὔτε τὴν Σομαλίαν νὰ προασπίσῃ. Προφανῶς, προσθέτει ἢ ἀνταπόκρισις, διὰ τὴν Ἀγγλίαν, ἢ ἐγγύησις πρὸς τὴν Ἑλλάδα δὲν σημαίνει ἄλλο ἢ τὴν ὑπ' αὐτῆς χρησιμοποίησιν τῶν ἑλληνικῶν βάσεων, ἐὰν ἢ Ἑλλὰς δὲν ἠθέλην ἀντιληφθῆ τὴν παγίδα καὶ ἐπιπτε θῦμα τῆς ἀγγλικῆς προπαγάνδας.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἡ πολεμικὴ τοῦ ἰταλικοῦ τύπου σταματᾷ. Ἐπαυσεν ἀποτόμως, ὅπως ἀποτόμως εἶχεν ἀρχίσει.

Ἡ σιωπὴ ὁμως ἐκείνη τοῦ ἰταλικοῦ τύπου διήρκεσε μέχρι τῆς 31 Αὐγούστου, ἡμέραν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Γκάυντα, θεωρούμενος ὡς ὁ κατ' ἐξοχὴν διερμηνεὺς τοῦ Ἰταλοῦ Πρωθυπουργοῦ, ἐπανελάμβανε τὴν κατὰ τῆς Ἑλλάδος πολεμικὴν του διὰ τοῦ κάτωθι ἀρθροῦ :

«Τεθέντος κατὰ μέρος τοῦ ζητήματος τῶν σχέσεων Ἰταλίας, Ἀλβανίας καὶ ἐνῶ τείνουσι νὰ σιγήσουν αἱ φωναὶ διαμαρτυρίας τῶν ἰταλικῶν ἐφημεριδῶν, ἐξακολουθεῖ περιφλεγῆς ἢ ἐξαψις τοῦ ἑλληνικοῦ τύπου. Συχνὰ μάλιστα οὗτος, λαμβάνει στάσιν φιλολογικὴν καὶ καταφεύγει εἰς διανθίσματα ἡρωϊκὰ καὶ ρητορικὰ, τὰ ὁποῖα λόγῳ τῆς πολιτικῆς σοβαρότητος τῆς στιγμῆς καταντοῦν γελοῖα. Ἴδου ὁ ἀκαδημαϊκὸς Σπῦρος Μελάς, κραδαίνων ἀπὸ τῶν στηλῶν τῆς «Ἐστίας» ὄχι μόνον τὴν σπάθην του ἀλλὰ καὶ τὸ δόρυ τῆς Ἀθηνᾶς, κατελθούσης ἀπὸ τὸν Παρθενῶνα διὰ νὰ προασπίσῃ τὰ δῆθεν δίκαια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Ὡσαύτως ὁ «Τύπος» θέλει νὰ κινήται μέσα εἰς ἡρωϊκοὺς θρούλους καὶ ἀναπολεῖ τὰ κατορθώματα τοῦ Λεωνίδα εἰς τὰς Θερμοπύλας καὶ τὰς ἑλληνικὰς νίκας κατὰ τῶν πολυαρίθμων Περσῶν διὰ νὰ καταλήξῃ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος εἶναι περισσότερον παρὰ ἄλλοτε ἠνωμένον καὶ οὐδέποτε ὑπέκυψεν ἀφ' ὅτου ἐνεφανίσθη εἰς τὸν κόσμον.

Ἀλλ' ἐὰν ἢ Ἑλλὰς θέλει μὲ περισσὴν προχειρότητα νὰ

διακηρύξει τὸ ἀήττητον αὐτῆς ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεώς της εἰς τὸν κόσμον, ὀφείλομεν νὰ τῆς ὑπενθυμίσωμεν ὅτι οἱ Ρωμαῖοι ἀρχηγοὶ τὴν ἠνάγκασαν ὄχι μόνον μίαν φορὰν νὰ ὑποκύψῃ.

Καὶ ἐὰν θέλῃ νὰ ἐπεκτείνῃ εἰς τὸ 1940 τὴν ἔνδοξον ἀνάμνησιν τῶν Θερμοπυλῶν καὶ τῶν ἄκοντίων των, ὀφείλομεν ἀκόμη νὰ τῆς ὑπομνήσωμεν ὅτι σήμερον ὁ πόλεμος διεξάγεται καὶ κερδίζεται μὲ ἄρματα μάχης, μὲ ἀεροπλάνα καὶ μὲ μεγάλα πυροβόλα.

Καὶ εἰς τὴν πολεμικὴν αὐτὴν, τὴν ἀνωφελῆ πλέον, δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ λείπουν ἡ ἰσορροπία καὶ τὸ μέτρον, τῶν ὁποίων ἡ Ἑλλάς καυχᾶται ὅτι ἀπὸ τριῶν χιλιετηρίδων εἶναι ὁ «θεματοφύλαξ».

11 Σεπτεμβρίου 1940: Ὅσαι αἰ ἰταλικαὶ ἐφημερίδες δημοσιεύουν τὸ ἐξῆς τηλεγράφημα τοῦ Πρακτορείου Στέφανι :

Ἐξακολουθεῖ εἰς τὸν Ἑλληνικὸν τύπον ὁ περίεργος ἀναβρασμὸς, ὁ ὁποῖος, καίτοι ἐκφανίζεται μὲ πατριωτικὸν χαρακτήρα, ἔχει σαφῆ ἀγγλόφιλον τάσιν, ὡς ὑπεγραμμίσθη ἤδη κατὰ τὰς παρελθούσας ἡμέρας, ἐν σχέσει πρὸς τὴν συλλογὴν συνεισφορῶν διὰ τὴν ἐκ νέου ναυπήγησιν τοῦ εὐδρόμου «Ἑλλη».

Ἡ ἐφημερίς «Ἐστία» ἢ ὁποῖα διεκρίθη καὶ ἄλλοτε δι' ὀρισμένα ὑπερβολικὰ σχόλιά της, μὴ συνάδοντα πλήρως πρὸς τὴν παροῦσαν κατάστασιν, λαμβάνει ἀφορμὴν ἐκ τῆς ὀρκωμοσίας τῶν νέων ἀξιωματικῶν τοῦ ναυτικοῦ διὰ νὰ ἀπευθύνη πρὸς τοὺς ἀναγνώστας της μίαν ψευδοπατριωτικὴν ἀποστροφὴν, ἢ ὁποῖα ἐν τῇ οὐσίᾳ της εἶναι προκλητικὴ.

Πράγματι ἢ ἐν λόγῳ ἐφημερίς, ἀφοῦ πρῶτον ἐξαίρει τὰς παραδόσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ, γράφει ὅτι ὀλόκληρος ὁ Ἑλληνισμὸς εὐχεται εἰς τοὺς νέους ἀξιωματικούς νὰ κρατήσουν ὑψηλὰ τὸ ὄνομα τοῦ Ἑλληνοῦ ναύτου καὶ νὰ φανοῦν ἀντάξιοι τῶν εὐγενῶν ναυτικῶν παραδόσεων τῆς χώρας, αἱ ὁποῖαι ἤρχισαν μὲ τοὺς ἀργοναύτας καὶ τὸν Θεμιστοκλῆν εἰς τὴν Σαλαμίνα διὰ νὰ καταλήξουν εἰς τὴν «Ἑλλη».

28 Σεπτεμβρίου: Εἰς τὸ τεῦχος τῆς μηνιαίας πολιτικῆς

ἐπιθεωρήσεως «Αὐτοκρατορικῆ Ἐξάπλωσις» δημοσιεύεται χαρακτηριστικὸ προειδοποιητικὸ ἄρθρο περὶ τῆς ἐπιρροῆς τὴν ὁποίαν θὰ ἠδύναντο ἐνδεχομένως νὰ ἀσκήσουν τὰ οὐδέτερα κράτη τῆς Μεσογείου ἐκ τῆς περαιτέρω ἐξελίξεως τοῦ πολέμου.

Ὁ συντάκτης τοῦ ἄρθρου ὑποστήριξε τὴν ἄποψιν ὅτι ἐξ ὄλων τῶν ἐν λόγῳ κρατῶν ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Ἰσπανία εἶναι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα θὰ ἠδύναντο, ὡς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς τῶν θέσεως, νὰ ἐπηρεάσουν οὐσιωδῶς τὴν πορείαν τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων εἰς τὴν Λεκάνην τῆς Μεσογείου, ἐὰν τυχὸν ἐλάβανον μέρος εἰς αὐτάς.

Ἀφοῦ ἀνέπτυξε διὰ μακρῶν, τὴν μεγάλην στρατηγικὴν σημασίαν τὴν ὁποίαν ἔχουν αἱ ἑλληνικαὶ ἀκταὶ καὶ αἱ νῆσοι, ὁ ἀρθρογράφος περιέγραφε ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ τοὺς τρομεροὺς κινδύνους, τοὺς ὁποίους θὰ ἐνεφάνιζον διὰ τὴν Ἰταλίαν ἡ Κέρκυρα, ἡ Πελοπόννησος, ἡ Κεφαλληνία, ἡ Κρήτη καὶ τὸ Ναυαρίνον εὐρισκόμεναι εἰς χεῖρας τῶν Ἀγγλῶν. Στὸ σημεῖον αὐτὸ διατυπώνει σειρὰν παρατηρήσεων τεχνικῆς φύσεως καὶ συνεχίζει ὡς ἑξῆς :

• Διὰ τῆς ὀξυδερχοῦς πολιτικῆς τοῦ Φόρειν Ὀφφρις, ἡ Ἑλλάς, μεγεθυνθεῖσα, παρὰ κάθε ἐλπίδα καὶ ἀξίαν μετὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1914 — 1918 ἔπρεπε νὰ χρησιμεύσῃ ἐν καιρῷ εἰρήνης ὡς ἀντιστάθμισμα τῆς ἀτομικῆς δυνάμεως καὶ ἐπιρροῆς ἐν τῇ Ἑγγύς Ἀνατολῇ καὶ νὰ παραχωρήσῃ ἐν καιρῷ μεσογειακοῦ πολέμου τὰς ἀπαιτουμένας βάσεις εἰς τὰ πλοῖα τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου. Καὶ ὑπέθαλψαν οὕτω οἱ Ἀγγλοὶ τὰς ἀνοήτους ἑλληνικὰς διεκδικήσεις ἐπὶ τῶν νήσων τῆς Δωδεκανήσου καὶ ὑπεδαύλισαν πάντοτε τὴν ἐχθρικὴν πρὸς τὴν Ἰταλίαν πολιτικὴν τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ἰταλία ὁμῶς δὲν δύναται νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν χρησιμοποίησιν ἑλληνικῶν βάσεων ὑπὸ τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου.

Ἐν ἣ περιπτώσει τοῦτο συνέβαινεν, ἡ ἴσως καὶ πρὶν τοῦτο ἀκόμη συμβῆ, ἡ ἐνέργεια τῆς Ἰταλίας θὰ ἦτο κεραυνοβόλος χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ἀνάγκη νὰ ἐξοδευθῇ ἀριθμὸς τις τορπιλλῶν κατ' ἐνὸς ἀθῶου παλαιοῦ ἑλληνικοῦ πολεμικοῦ. (Ὑπαινιγμὸς γιὰ τὸν τορπιλισμὸ τῆς «Ἑλλης»)

• • •
Ἔως ἐδῶ σταματῶμεν τὴν ἀναδημοσίευσιν τῆς πολεμικῆς

του Ἰταλικοῦ τύπου. Τὰ ἄρθρα πού κατεχωρήσαμεν εἶναι ἀρκετὰ νὰ σᾶς βοηθήσουν νὰ σχηματίσετε μίαν ιδέαν περὶ τῆς ψυχολογίας καὶ τῆς ὑπουλότητος τῆς τότε Φασιστικῆς Κυβερνήσεως, κατὰ διαταγὴν τῆς ὁποίας ἐγράφοντο ὅλα ἐκεῖνα τὰ τερατολογήματα καὶ οἱ φανφαρονισμοί.

Εἶναι εὐνόητον ὁμῶς ὅτι ἡ Ἰταλία δὲν ἠρκεῖτο μόνον εἰς τὴν πολεμικὴν ἐκείνην ἀρθρογραφίαν. Ἐνεργοῦσε μὲ κάθε μέσον διὰ νὰ ὑποστηρίξῃ τὰς ἀπειλάς της μὲ διάφορες ἀνανδρες καὶ προκλητικὰς ἐνέργειες.

Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἔθεσεν εἰς ἐνέργεια τὴν περίφημὴν τῆς ἀεροπορίας, ἡ ὁποία προσπάθησε νὰ ἐκτελέσῃ μὲ τὴν πιὸ μεγάλη εὐσυνειδησία τὶς διαταγὰς πού ἐλάμβανε. Εἶπαμε καὶ ἀνωτέρω ὅτι πολλὰς φορὰς ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις διεμαρτυρήθη διὰ τὰς ἐπιθέσεις τῶν ἰταλικῶν ἀεροπλάνων. Αἱ διαμαρτυρίαι ὁμῶς δὲν ἔφεραν κανένα ἀποτέλεσμα, παρ' ὅτι ἐδίδοντο κατηγορηματικὰς διαβεβαιώσεις ὅτι αἱ ἐν λόγῳ ἐπιθέσεις τῆς ἰταλικῆς ἀεροπορίας, δὲν θὰ ἐπαναλαμβάνοντο εἰς τὸ μέλλον.

Πρὶν κλείσωμεν τὴν περίοδον αὐτὴν τῶν Ἑλληνοἰταλικῶν σχέσεων, παραθέτομεν κατωτέρω λεπτομερῆ πίνακα εἰς τὸν ὁποῖον ἐμφαίνεται ἡ ἀκριβὴς δρασὶς τῆς ἰταλικῆς ἀεροπορίας κατὰ τὴν περίοδον ταύτην.

* * *

Τὴν 23 Σεπτεμβρίου καὶ ὥραν 14, ἰταλικὸν βομβαρδιστικὸν ὑπερέπη εἰς ὕψος 2.000 μέτρων τῆς ἀμυντικῆς ζώνης τοῦ νοτίου τμήματος τῆς νήσου Αἰγίνης

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ ὥραν ἰταλικὸν βομβαρδιστικὸν ὑπερέπη τοῦ Ξυλοκάστρου.

Τὴν 24 τοῦ ἰδίου μηνὸς καὶ ὥραν 5.45 ἐμπορικὸν ἀεροπλάνον, φέρον τὰ στοιχεῖα ITINA ὑπερέπη τοῦ ὄχυροῦ τῶν Φλεβῶν εἰς ὕψος 600 μέτρων.

Τὴν 27 Σεπτεμβρίου καὶ ὥραν 14.50 ἀεροπλάνον τῆς «Ἄλα Βιτόρια», φέρον τὰ ἐθνικὰ στοιχεῖα ITITO, ὑπερέπη τοῦ ὄχυροῦ Φλεβῶν εἰς χαμηλὸν ὕψος.

Τὴν 1 Ὀκτωβρίου καὶ ὥραν 7.20 ἰταλικὸν ἀεροπλάνον ὑπερέπη εἰς ὕψος 1000 μέτρων τῶν ὄχυρῶν Αἰγίνης.

Τὴν 3 Ὀκτωβρίου καὶ ὥραν 14.30 ἰταλικὸν ἀεροπλάνον ὑπερέπτη τοῦ κόλπου τῆς Καλλονῆς (Μυτιλήνη).

Τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἀπὸ τὰς 8.55 μέχρι τῆς 10ης ὥρας ὑπερέπτησαν ἰταλικά ἀεροπλάνα ἀπὸ τῆς Ἀμοργοῦ μέχρι τῆς Ζακύνθου.

Τὴν 5 Ὀκτωβρίου: Α' ἀπὸ ὥρα 11.44 μέχρι 12.45. Β' ἀπὸ ὥρα 9.35 μέχρι 11.32. Γ' ἀπὸ ὥρας 13.45 μέχρι 15.30 διάφορα ἰταλικά ἀεροπλάνα ὑπερέπτησαν ἄνω τῆς Εὐβοίας, τῆς Ἀμοργοῦ, τοῦ Λεωνιδίου, τῆς Ζαχάρης, τοῦ Πύργου τοῦ, Κατακόλου, τῆς Ζακύνθου, τῆς Κερκύρας, τοῦ Ἀγρινίου, τοῦ Γαλαξιδίου, τῆς Κορίνθου καὶ τῆς Αἰγίνης.

Τὴν 6 Ὀκτωβρίου: Α' ἀπὸ ὥρας 9.07 μέχρι 11.20. Β' ἀπὸ ὥρας 10.5 μέχρι 10.10 ἰταλικά ἀεροπλάνα ὑπερέπτησαν τοῦ Ἡρακλείου (Κρήτης) καὶ ἀπὸ τοῦ Ἀμοργοῦ μέχρι τῆς Κερκύρας μέσῳ Αἰγίνης—Κορίνθου Διακόφτια—Ρίου.

Τὴν 9ην τοῦ ἰδίου μηνὸς καὶ ὥραν 2.57 ἰταλικὸν ἀεροπλάνον διέγραψε κύκλους ἄνω τοῦ Ἡρακλείου.

Τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἀπὸ τῆς 10.38 μέχρι τῆς 14.32 ὥρας ἰταλικὸν ἀεροπλάνον προερχόμενον ἐξ Ἰταλίας καὶ κατευθυνόμενον πρὸς τὴν Δωδεκάνησον, διήλθεν ὑπεράνω τῶν Λεχαιῶν τοῦ Γασσιονίου, τῆς Ἀμαλιάδος καὶ τοῦ Ἀστρους.

Τὴν 12 Ὀκτωβρίου διάφορα ἰταλικά ἀεροπλάνα ὑπερέπτησαν τῆς Ἀμοργοῦ, τῆς Κεφαλληνίας, τοῦ Ναυπλίου, τῆς Νεμέας, τοῦ Αἰγίου, τῆς Ἀράξου, τοῦ Ποντηκονησίου καὶ τῆς Ψυτταλείας.

Ἐπ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα ἐξηκολούθησεν ἡ Ἰταλικὴ Κυβέρνησις τὴν πολεμικὴν τῆς μέχρι τῆς ἐπιδόσεως τῆς τηλεγραφικῆς διακοινώσεως ὑπὸ τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Ἰταλίας πρὸς τὸν πρωθυπουργὸν τῆς Ἑλλάδος Ἰ. Μεταξᾶν, τὴν 3ην πρωϊνὴν ὥραν τῆς 28 Ὀκτωβρίου 1940.

Καθὼς βλέπετε ἡ τακτικὴ τῆς Φασιστικῆς Ἰταλίας ἦταν ἡ τρομοκρατία μὲ ὄλην τὴν τραγικὴν τῆς ἔννοια. Ἡ Ἑλλη-

νική Κυβέρνησις διεμαρτύρετο. Ἡ Ἰταλία τὴν καθησύχαζε ἀλλὰ αἱ τρομοκρατικαὶ ἐνέργειαι ἐξακολουθοῦσαν.

Τὴν 13 Ὀκτωβρίου, δηλαδὴ λίγες μέρες πρὸ τῆς ἀποδόσεως τοῦ ἰταλικοῦ τελεσιγράφου, ὁ ἐν Βουδαπέστη Ἑλληὴν πρεσβευτῆς κ. Π. Σκέφερης (ὁ νῦν ἐπαξίως ἐκπροσωπῶν τὴν φίλην Ἑλλάδα εἰς τὴν χώραν μας), ἔστειλε τὸ κάτωθι τηλεγράφημα πρὸς τὸ Βασιλικὸν Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν:

«Ἐκ θετικωτάτης πηγῆς πληροφοροῦμαι ὅτι εἰς τοὺς κύκλους τοῦ Οὐγγρικοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν θεωρεῖται ὡς ἐπικειμένη ἐπίθεσις τῆς Ἰταλίας κατὰ τῆς Ἑλλάδος».

ΜΕΡΙΚΑ ΑΠΟ ΤΑ ΕΡΓΑ
ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΘΑ ΕΚΔΟΘΟΥΝ ΠΡΟΣΕΧΩΣ

Σειρά πρώτη

«ΟΧΙ» ! Θά πολεμήσουμε.

Ἡ Γερμανικὴ ἐπίθεσις

Αἱ Ἀθηναὶ ἐπὶ κατοχῆς

Ἀνταρτικὰ σώματα

Ριμίσι ! Ἐλ-Αλαμείν

Τὰ Δεκεμβριανά, καὶ ἄλλα.

Σειρά δευτέρα

Δουγκέρκη !

Ἡ μάχη τῆς Ἀγγλίας !

Στρατόπεδα συγκεντρώσεως !

Ἡ μάχη τοῦ Ἀτλαντικοῦ.

SISMANOGLIO
MEGARO

SISMANOGLIO
MEGARÒ